

GELECEK
PARTISI

PROGRAM

ARALIK 2019

GELECEK
PARTİSİ

PROGRAM

ARALIK 2019, ANKARA

GİRİŞ.....7

I. İNSAN: SİYASETİN ÖZNESİ VE ODAĞI 9

Temel Hak ve Özgürlükler: İnsan Onurunun Teminatı..... 9

Özgürlük-Güvenlik Dengesi: Toplumsal Meşruiyetin Temeli 16

Eğitim: Zihni Varoluş 18

Sağlık ve Spor: Bedensel Varoluş 24

Kültür ve Sanat: Estetik Varoluş 27

Aile: Toplumsal Hayatın Temel Taşı 29

Kadın: Demokratik ve Müreffeh Bir Toplumun Öznesi 31

Çocuklar: Geleceğin Teminatı 33

Gençler: Türkiye'nin Bugünü 33

Yaşlılar: Toplumsal Vefa ve Tecrübe Saygı 35

Engelliler: Engelsiz Bir Hayat İçin Politikalar 37

II. MEKAN DÜZENİ: ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK 39

Doğal Çevre: Tüm Varlıkların Hayat Alanı 39

İklim ve Çevre: Ekolojik Sorumluluk 40

Şehircilik: Umranın Çağdaş Yorumu 41

III. KAMU DÜZENİ: SİYASETİN HAYAT ALANI	44
Anayasal Düzen: Toplum Sözleşmesinin Temeli.....	44
Demokratik Sistem: Kamu Düzeninin Siyasal Yapılanması	45
Merkezi Yönetim: Bütüncül ve Etkin Kamu Yönetimi	46
Yerel Yönetimler: Halkla Birlikte Yerinden Yönetim	51
IV. HUKUK DÜZENİ: ADALETİN TEMİNATI	54
Adalet: Toplumsal Hayatın Kuşatıcı ve Koruyucu İlkesi	54
Hukuk ve Hukuk Devleti: Adaletle Dayalı	
Bir Kamu Düzeninin Yapısal Formu	55
Bağımsız ve Tarafsız Yargı Düzeni:	
Adaletin Korunmasının Temel Teminatı	59
V. KAMU AHLÂKI: SİYASETİN DAVRANIŞ İLKELERİ	63
Siyasi Ahlâk İlkeleri: Siyasetin Estetik Özü.....	63
Yolsuzlukla Mücadele: Adil ve Üretken	
Bir Toplum Düzeninin Temel Şartı.....	64
Şeffaflık: Kamu Ahlâkının İşlevsel İlkesi	65
Kamu İstihdam Ahlâkı: Ehliyet, Liyakat ve Emanet.....	66
VI. SİVİL TOPLUM: DEMOKRATİK DÜZENİN ORGANİK YAPILANMASI	69
Siyasi Partiler ve Seçim Sistemi: Siyasetin Yapılandırılması.....	69
Sivil Toplum: Katılımcı Demokrasinin Öznesi	72
VII. EKONOMİ: BİREYSEL VE TOPLUMSAL REFAH DÜZENİ.....	74
Ekonomi Programımızın Felsefesi ve Ekonomi Vizyonumuz	74
Sosyal Güvenlik: Yarınların Güvencesi	80
Yoksullukla Mücadele: İnsan Onuruna	
Uygun Bir Hayatın Asgari Şartlarının Sağlanması	81
Gelir Adaleti: Sosyo-Ekonomik Düzenin Ahlâkî Temeli	82

Sosyal Yardım Kültürü: Atıl Yardım Anlayışından	
Üretken Katkı Anlayışına Geçiş	82
Çalışma Hayatı: Emekçilerin Hukukunun ve Refahının Gözetilmesi.....	83
Kamu Maliyesi: Vatandaşların Devlete Emaneti	85
Para Politikası: Makroekonomik İstikrarın Ana unsuru	93
Finansal Hizmetler: Öngörülebilir, Güvenli ve Verimli Piyasalar	95
Dış Ticaret ve Uluslararası Sermaye Yatırımları:	
Küresel Ekonomi ile Etkin Bütünleşme.....	98
Bilim, Teknoloji ve Ar-Ge: Üretimin Olmazsa Olmaz Bileşeni.....	100
Sanayi Politikaları: Üretimin ve Refahın Motoru	102
Kamu İşletmeciliği ve Özelleştirme:	
Zümrelerin Değil Halkın Çıkarını Gözetmek.....	104
Tarım, Gıda ve Hayvancılık: Sürdürülebilir Ekonomik Düzenin Ana unsuru	106
Enerji Politikaları: Üretimin Ana Girdisi.....	109
Madencilik: Doğal Kaynakların Etkin Kullanımı.....	111
Ulaştırma: Üretim Düzeninin Coğrafi Akışkanlığı.....	112
Turizm: Güzelliğin Üretim ve Refaha Yansıması	114

VIII. DIŞ POLİTİKA VE MİLLİ SAVUNMA:

ULUSLARARASI DÜZENİN ÖZNESİ	116
Bütüncül Stratejik Yenilenme: Rasyonel Diplomasi,	
Tutarlı Söylem ve Etkin Kurumsallaşma	119
Küresel Diplomasi: Çoklu Güçler Dengesine Uyum	123
Bölgesel Diplomasi: Barış ve İstikrar Kurucu Rol.....	128
Millî Savunma: Ülke Güvenliğinin Sigortası	137
Küresel Yönetişimde Aktif Katkı: Siyasi,	
Ekonomik ve Kültürel Yeniden Yapılanma	139

SONUÇ.....	141
-------------------	------------

GİRİŞ

Cumhuriyetimizin yüzüncü yılına ulaşmak üzere olduğumuz bu zaman diliminde, ülkemizin sorunlarının çözümü güçlü bir gelecek tasavvuruyla mümkündür.

Bugün Türkiye'nin sorunlarına çözüm üretemeyen siyasal yaklaşımların ortak özelliği, 20. yüzyılın travmalarının ürettiği, miadını doldurmuş, geçmişe ait yapılar olmalarıdır. Gün geçmişe takılıp kalma günü değil geleceğe ve ufka yürüme günüdür.

Milletimiz toplumsal farklılıklarımızı ve kırılğanlıklarımızı kendisine siyasi sermaye yapanların geleceği inşa edemeyeceğini görmektedir.

Milletimiz korkularla ve tabularla siyaset yapanların ülkemizi yarınlara taşıyamayacaklarını bilmektedir.

Şimdi 'yeni şeyler söyleme' zamanıdır.

Yeni şeyleri ancak geçmişten ilham alarak geleceği inşa edecek olanlar söyleyebilirler.

Yeni şeyleri ancak korkulardan ve tabulardan kurtulmuş olanlar söyleyebilirler.

Yeni şeyleri ancak bugüne inançları ve yarına umutları olanlar söyleyebilirler.

Partimiz temel hak ve özgürlüklerin korunduğu, ayrımcılıkların son bulunduğu, adil ve müreffeh bir Türkiye vizyonu ile yola çıkmaktadır.

Türkiye'nin çözülemeyecek hiçbir sorunu yoktur.

Demokrat zihniyet, ortak akıl ve toplumsal uzlaşma temelinde, kuşatıcı bir siyasi vizyon, yetkin bir kadro ve rasyonel bir yönetim anlayışıyla sorunlarımızın tamamını çözüme kavuşturmak mümkündür.

Önemli olan bundan tam yüz yıl önce Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarının en zor şartlarda yaktığı İstiklal meşalesini günümüze taşıyan bir bilinçle geleceğe omuz omuza yürüme ve muasır medeniyet seviyesini aşma iradesi gösterebilmemizdir.

GELECEK PARTİSİ, Türkiye'yi taşıyacak özgürlükçü, demokrat, evrensel ve kadim değerlerimizden güç alan bir siyasal vizyonu sahiplenecektir.

I. İNSAN: SİYASETİN ÖZNESİ VE ODAĞI

Temel Hak ve Özgürlükler: İnsan Onurunun Teminatı

Siyasetimizin temeli insan onurunu korumak ve yüceltmektir.

İnsanı ve onurunu varoluşumuzun temeli, diğer bütün unsurları bunun için birer araç olarak görüyoruz.

Partimiz bugün yaşadığımız ve ileride karşılaştığımız bütün sorunlara ve meydan okumalara insan onuru temelinde çözümler üretecektir.

Demokratik bir yönetimin esasını temel hak ve özgürlüklerin bütün vatandaşlar tarafından eşit ve özgür bir biçimde kullanılabilmesi oluşturmaktadır. Öncelikli hedefimiz, temel hak ve özgürlüklerin tartışma konusu yapılmadığı, azınlık ve dezavantajlı toplumsal grupların haklarını hiçbir baskı hissetmeden kullanabildiği, çoğunluğun değil çoğulculuğun esas alındığı bir siyasi iklim inşa etmektir.

Evrensel insan hakları standartları, bir arada huzurlu ve müreffeh bir şekilde yaşamamızın teminatı olduğu gibi vatanımızın ve milletimizin birliği ve dirliği için de vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Partimiz modern gelişmiş ülkelerin ulaştığı insan hakları kazanımlarının vatandaşlarımızın da en temel arzusu ve hakkı olduğuna inanmaktadır.

Ülkemizde temel hak ve özgürlüklerin evrensel standartlara ulaşabilmesi için uluslararası ve bölgesel insan hakları sözleşmelerine taraf olunacak, hâlihazırda taraf olunan sözleşmeler ise eksiksiz bir biçimde uygulanacaktır.

İnsan hakları karşısında hiçbir kişi, kurum veya odağın sorumsuz, duyar-sız ve yıkıcı olmasına müsaade edilemez. İnsan hakları alanında yaşanan her gerilemenin vatandaşlarımızın yaşam kalitesinde, huzur ortamında ve ekonomik refahında gerileme anlamına geleceği bilincine sahip bir kamu düzenini arzuluyoruz.

İnsan haklarının çeşitli gerekçelerle kısıtlanması; insan onurunu zedeleyen, barış ve huzur ortamını yok eden, kabul edilemez bir yaklaşımdır.

Hedefimiz can ve mal güvenliğini, inanç ve ifade özgürlüğünü, örgütlenme, eleştiri ve protesto özgürlüğünü tam anlamıyla sağlayan bir hukuk düzenidir.

Partimiz, Türkiye'nin demokratikleşme meselelerini çözmüş, toplumsal yaralarını sarmış, her türlü ötekileştirme ve aidiyet sorunlarını ortadan kaldırmış müreffeh ve huzurlu bir ülke olmasını amaç edinmektedir. Ülkemizin enerjisini ayrılıklar, ötekileştirmeler ve insan hakları ihlalleriyle harcamasını büyük bir kayıp olarak görüyoruz.

Ülkemiz geçen yüzyılın kimlik tartışmalarının ve en temel insan hak ve özgürlüklerine ilişkin şikâyetlerin devam ettiği bir ülke olmamalıdır. Bu noktada sahip olduğumuz tarihi tecrübemiz, milletimizin irfanı ve evrensel değerler sorunların çözülmesi için yeterlidir. Ülkemize ve milletimize yıllarını kaybettiren insan hakları kaynaklı sorunların tamamı samimi, ahlaklı ve demokrat bir duruşla çözülebilir.

Son derece zengin bir kültür harmanını bünyesinde barındıran ülkemizde yaşayan her kültür, dil, inanç ve gelenek milletimizin ortak mirası olarak saygıdeğerdir. Bu kültürel değerleri yok saymak, tahkir ve tezyif etmek ve her ne surette olursa olsun dışlamak bir insan hakları ihlalidir. Tüm kültürel kimliklerin kültürel miraslarını koruma ve kültürlerini geliştirme hak-

larını temel bir insan hakkı olarak görüyor ve devletçe desteklenmesini savunuyoruz.

Bu bağlamda tüm demokratik ve kalkınmış ülkelerde olduğu gibi ana dilin eğitimde ve sosyal hayatta öğretilmesi ve kullanımının vatandaşlarımızın bu vatana duydukları aidiyet bilincini güçlendireceğine, toplumsal barış ve dayanışmamızı tahkim edeceğine inanıyoruz. Bunu ayrıca uzun tarihi süreçlerde Balkanlar, Kafkaslar, Ortadoğu ve Orta Asya'daki akraba toplulukları ile aramıza girmiş kültürel bariyerleri aşmamızı sağlayacak stratejik bir unsur olarak değerlendiriyoruz. Farklı toplum kesimlerini ilgilendiren bu hassas süreçlerin her tür istismarı ortadan kaldıracak şekilde katılımcı bir ortak akılla yürütülmesi büyük önem taşımaktadır. Partimiz bu ortak akıl süreçlerinin öncüsü ve destekçisi olacaktır.

Kürt meselesi esas olarak ülkemizdeki demokratik hakların eksikliğinden ve bu eksikliğin istismar edilmesinden kaynaklanmıştır. Sorunu yaratan Kürt vatandaşlarımızın varlığı değil, geçen yüzyılda yaşanan parçalanmaların devlet aklına yüklediği korkular, bu korkulardan kaynaklanan kısıtlamalar ve bu kısıtlamaları istismar eden ayrılıkçı çevrelerin terör faaliyetleridir. Dolayısıyla çözüm kimliklere dayalı her türlü ayrımcılığın engellenmesi ile Kürtlerin demokratik vatandaşlık anlayışı temelinde bu ülkenin eşit ve onurlu vatandaşları oldukları inancının pekiştirilmesiyle sağlanabilir. Nitekim bu konuda önemli mesafeler de alınmış durumdadır. Bu yaklaşım terör odaklarının istismara dayalı meşruiyet oluşturma çabalarını da tümüyle etkisiz kılacaktır.

Laihlik en geniş anlamıyla din ve vicdan özgürlüğü bağlamında yorumlanarak, herhangi bir kesimin devleti bu ilke üzerinden toplumun tümünün ya da bir kesiminin inanç değerleri ile karşı karşıya getirmesinin önüne geçilecektir.

Devletin, bütün dini/mezhebi/felsefi anlayışlara ve topluluklara aynı mesafede ve eşit yaklaşımı gözetilecektir. Bu çerçevede temel ilkemiz özgürlükçü laihlik ve çoğulcu din anlayışıdır.

Alevi yurttaşlarımızın inanç ve öğreti temelli taleplerini karşılamak üzere, geleneksel Mürşid, Pir ve Dede ocakları esas alınarak ve modern Alevi örgütlerinin talepleri göz önünde bulundurularak cem evlerine hukuki statü tanınacak, eğitim ve istihdama yönelik taleplerine eşit yurttaşlık hakkı ve demokratik uzlaşa temelinde çözüm bulunacaktır.

Gayrimüslim vatandaşlarımızın talep ve sorunları eşit vatandaşlık ve din ve vicdan özgürlüğü ilkeleri temelinde çözülecek, herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmalarını engellemeye yönelik güçlü bir siyasi irade sergilenecek ve gerekli hukuki düzenlemeler yapılacaktır.

Din ve inançların kutsiyetinin her türlü siyasi amaç ve eylemin üstünde bir önem ve değere sahip olduğuna inanan Partimiz, istismar çağrışımı yapacak bir dili kullanmaktan ısrarla kaçınır.

Hangi görüş ve ideolojiye mensubiyet söz konusu olursa olsun, siyasetin dini semboller ve hassasiyetler üzerinden güç devşirmesinin önüne geçecek bir kurallar ve teamüller manzumesi oluşturulacaktır.

Dini ya da seküler hiçbir yapının devlet içinde ayrıcalıklı bir konum elde etmesine müsaade edilmeyecektir. Toplumun manevi olgunluğu için çaba göstermesi gereken dini/mezhebi referanslı yapıların devletin rasyonel bürokratik mekanizmalarla işleyen yapısına müdahale ederek paralel yapılanmalara yönelmesi engellenecektir.

Her tür ayrımcılığın önlenmesi ve ortadan kaldırılması için en etkin tedbirler alınacaktır. Bu çerçevede, mevzuatta ayrımcılık yasağı ile ilgili düzenlemeler uluslararası standartlara uyumlu hale getirilecektir. Bunun yanı sıra, ayrımcılığın önlenmesi ya da mevcut ayrımcılıkların ortadan kaldırılmasına ilişkin toplumdaki önyargılara son verecek çalışmalar sivil toplum, medya ve akademik çevrelerin desteği ile ortaklaşa hareket edilerek yürütülecektir.

Partimiz vatandaş-devlet ilişkilerinin açık bir şekilde birey lehine tam demokratik standartlara ulaştırılması gerektiğine inanmaktadır. Bireyin

tam anlamıyla korunmadığı bir ortamda toplumsal hayatın, devletin ve kamu düzeninin sağlıklı işlemeyeceğini öngörüyoruz. Bireyin haklarının suni korkular, yılanmış ezberler, icat edilmiş tabular ve temel insan haklarını ihlal eden yaklaşımlarla bastırılması ve ortadan kaldırılması bir ulusal güvenlik sorunudur. Ülkemizin ve devletimizin artık bu türden kırılmalardan uzaklaşması gerektiğine inanıyoruz. Güçlü Türkiye'nin ancak ülkesine ve devletine yönelik hiçbir aidiyet sorunu yaşamayan güçlü bireylerle inşa edileceğine inanıyoruz.

Bu çerçevede, iki temel başlıkta reforma ihtiyaç bulunmaktadır. Birincisi toplumsal sözleşmemiz olan anayasamız, sadece bu meseleler için değil tam demokrasi hedefine ulaşmak üzere baştan aşağı, evrensel değerlere ve insan haklarına riayet edecek şekilde yeniden yazılmalıdır. İkinci husus ise yasaların tam anlamıyla uygulanmasını sağlayacak ortamın tesis edilmesidir.

Demokrasi tarihimizde edindiğimiz tecrübeler bize anayasaların ve yasaların demokrasiyi korumakta yeterli olmadıklarını göstermiş bulunmaktadır. Demokrasinin derinleşmesi için değerlerin içselleştirildiği bir kamusal ve toplumsal ahlâk bilincine ihtiyaç vardır.

Başta Kürt ve Alevi vatandaşlarımızla ilgili sorunlar olmak üzere, Türkiye'nin demokratikleşmeyle bağlantılı sorunlarının tamamının sivil ve siyasal toplumu içine alan geniş bir farkındalıkla ve sağlıklı iletişim kanalları ile çözülebileceğine inanıyoruz.

İnsan hakları da sadece yasal önlemlerle ve mevzuatla savunulamaz. İnsan haklarına duyarlı ve ihlallere karşı tepkili bir toplum demokratik bir ülke için olmazsa olmazdır. İnsan haklarının toplumun tüm kesimlerinde sahiplenilmesini, herkes tarafından korunmasını ve bir insan hakları kültürünün oluşup yerleşmesini sağlayacağız. Böylece sadece hukuk yoluyla değil, aynı zamanda kamuoyu gücüyle de korunan bir ülke haline gelebiliriz.

İnsan haklarının etkin olarak korunması, özellikle son yıllarda karşılaştığımız yoğun insan hakları ihlallerinin engellenmesi ve bu bağlamdaki mağduriyetlerin giderilmesi Partimizin öncelikli hedefi olacaktır. Bu tür bir hedefe yönelmemizin asıl nedeni, vatandaşlarımıza demokratik dünyadaki bireylerin sahip oldukları standartta haklar ve özgürlükler sunabilmek, bunları hukuk devleti güvenceleriyle koruyabilmektir. Bu, aynı zamanda Türkiye'nin uluslararası camiadaki saygınlığını da arttıracaktır.

İnsan hakları ihlallerinin sistematik hale gelmesini önlemek ve insan hakları ihlallerinin sorumlusu kamu görevlilerinin cezalandırılması partimizin taviz vermeden gerçekleştireceği politikalar olacaktır. İşkence insanlık suçudur. İşkence ile mücadelede alınacak tedbirler ve atılacak adımlar şeffaf bir biçimde yürütülecektir.

İnsan hakları ihlallerinin azaltılması için kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ve Kolluk Gözetim Komisyonu gibi ulusal önleme mekanizmalarının güçlendirilmesi ve bağımsız bir biçimde çalışmalarını sürdürebilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Türkiye'de yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası alanda çalışma yürüten insan hakları örgütlerinin faaliyetlerini hiçbir baskı altında olmadan sürdürebilmeleri için her türlü önlem alınacak ve bu örgütlerle sürekli iletişim ve istişare halinde olunarak insan haklarının ve temel özgürlüklerin geliştirilmesi ve korunması sağlanacaktır.

Temel hak ve özgürlüklerin tam anlamıyla uygulanabilmesi ve vatandaşlarımızın adil yargılanma hakkından yararlanabilmeleri için bağımsız ve tarafsız yargının varlığı temel şarttır. Yargının siyasal iktidarın, kurum içinde veya dışındaki baskı gruplarının etkisinden kurtulmasını sağlayacağız. Böylece hâkimlerin korkusuz bir biçimde yasaları evrensel normlara göre yorumlayabilmesi ve toplumun hak ve özgürlüklerini özgürce yaşayabilmesi sağlanacaktır.

Demokrasinin en önemli göstergelerinden biri, vatandaşların düşüncelerini özgür bir biçimde ifade edebilmeleridir. Cumhuriyetimizin kurulduğu günden bu yana, ifade özgürlüğünün iyileştiği her dönemde ülkemizin itibarı ve vatandaşlarımızın refahı artmıştır. Türkiye'yi tam demokrasi hedefine ulaştıracak, halkımızın huzur ve refahını artıracak yeni toplumsal sözleşmenin ruhunu eksiksiz bir düşünce ve ifade özgürlüğü oluşturacaktır.

Vatandaşlarımızın kendilerini istedikleri gibi ifade edememeleri durumunda sağlıklı bir toplumsal barışın ve düzenin tesis edilemeyeceğine, üreten bir ekonominin ortaya çıkmayacağına, dünya ile rekabet edebilen bir eğitimin mümkün olmayacağına ve adalet üreten bir devlet düzeni kurulamayacağına inanıyoruz.

Bu gerçekten hareketle, ifade hürriyetinin alanı Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere uygun bir standarda kavuşturulmalıdır. Burada başvurulacak en elverişli ölçü, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihatları olmalıdır. Ülkemizde ifade hürriyetinin bu içtihatlara uygun olarak tanınması, aynı zamanda bu hürriyetten mülhem olan bilim ve sanat hürriyeti, basın hürriyeti, toplanma hürriyeti gibi hürriyetleri de bugün olduğundan daha güvenceli hale getirecektir.

Burada vurgulanması gereken önemli bir nokta, Türkiye'nin 1950'de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzaladığı; 1987'de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne bireysel başvuru hakkını, 1989'da ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihatlarının bağlayıcılığını kabul ettiği gerçeğidir. Dahası, 2004'te Anayasanın 90. maddesinde yapılan değişiklikle temel hak ve hürriyetlere ilişkin milletlerarası antlaşmaların kanunların üzerinde olduğu kabul edilmiştir. Buna rağmen Türkiye'de ifade hürriyetinin AİHS hükümlerine ve AİHM içtihatlarına aykırı olarak sınırlandırılması, hukukun üstünlüğü ilkesiyle bağdaşmayan bir tablodur.

Bu nedenle Partimizin en önemli hedeflerinden biri, demokrasinin olmazsa olmazı niteliğindeki ifade hürriyetinin alanını hukukun üstünlüğü

ilkesine uygun olarak korumak, bu bağlamda ortaya çıkan hak ihlallerini sona erdirmektir.

Basın özgürlüğü, hukukun üstünlüğünü şiar edinmiş demokratik bir toplumun temel ihtiyacıdır. Basının baskı altında olmadan, sansür ya da oto sansürün uygulanmadığı, gazetecilerin keyfi gözaltı ya da tutuklamalara ve yargılamalara maruz kalmadığı bir düzen inşa edeceğiz. Çağdaş bir medyanın bağımsız ve özgür olabilmesinin önemli unsurlarından birisinin de şeffaf bir finansman, sahiplik ve yönetim olduğunu ön görüyoruz. Medya sahipliğinde finansal şeffaflığın sağlanması için gerekli yasal düzenlemeleri yapacağız. Özgür ve bağımsız basın, her tür sorunun serbestçe tartışılıp sağlıklı çözümlere ulaşılmasını sağlamanın yanı sıra karar organlarının keyfiliğe yönelmelerini önleyerek bu organların hukukun sınırları içinde hareket etmelerini de teşvik eder.

Özgürlük-Güvenlik Dengesi: Toplumsal Meşruiyetin Temeli

Özgürlük ve güvenlik dengesi medeni bir toplumsal sözleşmenin kaçınılmaz unsurlarından biridir. Özgürlük ile güvenlik, birbirini baskılayan değil, aksine güçlendiren unsurlar olarak tam demokrasinin tesisinde hayati öneme sahiptir.

Temel hakların kullanılması ve özgürlüklerin yaşanabilmesi için güvenli bir ortamın tesis edilmesi ve korunması elzemdir. Özgürlüklerin istismarı emniyet ve huzur ortamının bozulmasına, güvenlik ihtiyacının suiistimali ise insan haklarının ihlal edilmesine, kamu düzeninin bozulmasına ve hukuk devletinin tahrip edilmesine yol açmaktadır. Demokrasimiz güvenlik ve özgürlük dengesini evrensel değerler ve çağdaş hukuk devleti uygulamaları içerisinde tesis ettiği ölçüde güçlü ve istikrarlı olacaktır.

Özgürlüklerin tamamlayıcı ve ayrılmaz unsuru olarak değerlendirdiğimiz güvenliğin toplumsal barışımız için vazgeçilmez değeri bulunmaktadır.

Kamu düzenini tehdit eden şiddet ve terör başta olmak üzere her türlü kaos girişimine karşı vatandaşlarımızın canını, malını, hak ve özgürlüklerini koruyacak bir güvenlik ve adalet mekanizmasının işlenmesini sağlamanın en temel vazife olduğuna inanıyoruz.

Son altmış yıldır askeri darbeler ve terörizme on binlerce vatandaşını kurban vermiş bir ülke olarak, ancak insan haklarına yaslanan bir kamu düzeni içerisinde güvenliğimizin en sağlıklı ve istikrarlı şekilde korunabileceğine inancımız tamdır.

Ülkemiz uzunca bir süredir terör tehditleriyle karşılaşmaktadır. Terör hem Türkiye'nin tam ve yerleşik bir demokrasiye ulaşmasını engellemiş hem de ekonomimize darbeler vurmuştur. Türkiye terörle mücadele konusunda her yönüyle eşsiz bir tecrübeye sahiptir. Partimiz terörle mücadelenin çok boyutlu bir mesele olduğunun farkındadır. Türkiye'nin terörizme karşı sürdürdüğü savaşı teröristle mücadeleden ayırt edecek tecrübeye olduğuna inancımız tamdır.

Türkiye'nin hem yurt içinde hem de yurt dışında terörizmle güçlü bir mücadele yürütmesi bir zorunluluktur. Bununla birlikte acı tecrübelerimizin, tarihsel birikimimizin, milletimizin irfanının işaret ettiği kuşatıcı bir yaklaşımla; terörün günlük perspektifleri aşacak düşünce ve davranış biçimleriyle ele alınarak, ülkemizin gündemindeki ana sorun alanlarından birisi olmaktan çıkarılabileceğini öngörüyoruz. Bu çerçevede, terör ve terörle mücadele söylemi Türkiye'nin enerjisini tüketen, toplumsal uyumunu zedeleyen ve dış politika esnekliğini körelten bir tuzak olmaktan çıkarılmalıdır.

Özgürlük ve güvenlik dengesinin sıhhatli bir şekilde korunmasının önemli bir unsuru olarak 'etkili bir hukuk denetimine' ihtiyaç olduğunu düşünüyoruz. Terörizm ve benzeri tehditler karşısında, tam anlamıyla hukuk tarafından denetlenen güvenlik uygulamaları huzuru ve kamu düzenini tesis edebilir. Türkiye'nin bu husustaki acı tecrübelerinin ışığında, özgür-

lükleri korumayı ana vazife gören ve güvenlik açığı üretmeyen bir güvenlik anlayışının hâkim kılınmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Türkiye'nin bütün kurumsal yapısını, siyasal farklılıklarını ve toplumsal zenginliğini terör sorununa indirgeyen yaklaşımlar sorunu çözemediği gibi, ülkemize ağır bedeller de ödetmiştir. Araçsal ve konjonktürel yaklaşımlar terörü ortadan kaldırmadığı gibi, hukuk devletinin tesisini de geciktirmektedir. Hukuk devleti yara aldıkça da terör kendisine hareket alanı bulmaktadır.

Tam demokrasi, eksiksiz bir hukuk devleti ve toplumsal barışın herkes için tesis edilebilmesi; terörün sebep olduğu sorunların peşinden giden veya onları suiistimal eden değil, bu kırılğanlıkları ortadan kaldıracak kuşatıcı bir bakış açısı ve yaklaşımlar gerektirir. Tam demokrasiyi tesis etmek için gayret gösteren bir siyasal yaklaşım karşısında, terörizm hep çaresiz kalmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti derin tarihi köklerin ve tecrübelerin üzerinde kurulmuş ve suni korkularla tehdit edilemeyecek kadar güçlü bir devlettir. Milletimiz ayrışamayacak kadar birbiriyle kenetlenmiş, Türkiye dışında başka bir aidiyeti düşünmeyecek kadar ülkesine sevdalıdır. Bu sevdâ; terörizmi tam anlamıyla ortadan kaldırmak ve tam demokrasiyi tesis etmek için en kıymetli sermayemizdir.

Eğitim: Zihni Varoluş

Partimiz eğitimi en temel insan haklarından biri olarak görür. İyi bir eğitim ile şahsiyetini geliştirememiş bireylerin insan hakları bilincine ulaşması mümkün değildir. Bireysel gelişimin temeli de, toplumun her meselesinin çözümünün anahtarı da eğitimidir.

Dünyada insan kaynağından daha önemli ve kalıcı bir güç yoktur. Ülkemizin insan kaynağını çağdaş dünya ile rekabet edebilir donanıma kavuşturan bir süreç olarak gördüğümüz eğitimi, insani kalkınmamızın odağına yerleştireceğiz.

Eğitimi bir insan devşirme alanı olarak değil, nitelikli insan yetiştirme alanı olarak görüyor ve eğitimi günlük siyasi tartişmaların dışında gören bir anlayişı benimsiyoruz.

21. yüzyıl nesillerinin dar kalıplara sokulamayacağını, şekillendirilemeyeceğini öngörüyoruz. Başta eğitim sistemimizde olmak üzere korkulardan, tabulardan, farklılıklara tahammlszlkten, ahlâk ve adalet üretemeyen yaklaşımlardan arındığımız lde gençlerimiz potansiyellerini gerçekleştirme imknına kavuşacaktır.

Gençlerimizin düşünen, sorgulayan; demokratik ve evrensel ahlâkî değerleri içselleştirmiş, farklılıklara saygılı, ahlâkî bir duruşla her türlü ayrımcılığın karşısında duracak, ağdaş dünyanın bilgisine hâkim ve sorumluluk alabilen bireyler olmasını arzuluyoruz.

Kaliteli eğitim, bireysel ve toplumsal refahı gerçekleştirmenin en önemli aracıdır. Bundan dolayı, eğitime ilişkin en temel ilkemiz, tüm çocuklarımız için kaliteli bir eğitim sunmaktır. Kaliteli bir eğitim için, öğrencilere herhangi bir resmî veya tanımlanmış ideolojinin dayatılmasını reddediyoruz. Çocuklarımız ideolojilerin deli gmleklerine mahkûm edilemeyecek kadar kıymetlidir.

Özgür düşüncenin önündeki tüm korkular ve tabular yıkılacaktır. Okullar, eleştirel fikirlerin rahatlıkla dile getirildiği ve tartişıldığı mekânlar olacaktır. Demokratik, oğulcu ve farklılıkları zenginlik olarak gören bir eğitim sistemi inşa edilecektir.

Türkiye, tüm OECD lkeleri içerisinde en merkezietçi sisteme sahip ülkedir. Her önemli kararın merkezden alındığı ve sık sık değişen eğitim sistemi miadını doldurmuştur. Eğitimde esas aktörlerin ve karar alıcıların merkezdeki bürokratlar olduğu bir yaklaşımı reddediyoruz. Eğitimde esas aktörlerin öğrenciler, öğretmenler ve veliler olduğuna inanıyoruz.

Yeterince tartışılmadan üretilen eğitim politikalarının bir süre sonra iflas etmesi kaçınılmazdır. Eğitimde istikrar ve sürdürülebilirlik için, politikaların katılımcılıkla ve geniş müzakereler sonucunda belirlenmesi şarttır. Türkiye’de eğitime ilişkin şimdiye kadar izlenen politikaların çoğu, günü kurtarmaya yönelik palyatif ve tutarsız müdahalelerden öteye gidememiştir. Bundan dolayı, Türkiye’de eğitim alanında tam anlamıyla bir ‘sistem’ inşa edilememiştir. İzlenen yanlış eğitim politikaları ile eğitimin tüm kademeleri neredeyse kilitlenmiştir.

Bu çerçevede, eğitim politikaları tüm toplumsal kesimlerin katılımı ile belirlenecektir. Eğitim sisteminde yapılacak değişiklikler belirli bir planlama ve toplumsal mutabakat sonrasında zamanla uygulamaya geçirilecektir. Eğitim sisteminin sürekli değişikliklerle yap-boz tahtası hâline gelmesinin önüne geçilecektir.

Türkiye’de yoksul ailelerden gelen çocukların çoğunluğu, varlıklı ailelerden gelen akranlarına göre daha az kaliteli eğitim almakta ve dolayısıyla daha az gelir elde etmektedirler. Diğer yandan, cinsiyet eşitsizliği de devam etmektedir. Kızlar genelde okullarda erkeklerden daha başarılı oldukları halde, onlardan daha az oranlarda istihdam edilmekte ve/veya daha az gelir elde etmektedir.

Türkiye’nin eğitim sistemi diğer OECD ülkeleriyle rekabet edebilir olmaktan uzaktır. OECD tarafından yapılan PISA ve PIACC çalışmaları ile diğer uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan TIMSS ve PIRLS gibi değerlendirmeler, Türkiye’nin eğitim sisteminin kalitesinin uluslararası ortalamadan düşük olduğunu açıkça göstermektedir. Türkiye’de yapılan lise geçiş sınavı ve üniversite giriş sınavı sonuçları da genel bir kalite sorunu ve okullar arasında kalite uçurumu olduğunu ortaya koymaktadır. Kısacası gerek ulusal gerekse uluslararası değerlendirmeler, Türkiye’de çocukların önemli bir kısmının temel becerileri kazanmadan eğitim sisteminden mezun olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun sonucunda, eğitim sisteminde mevcut eşitsizlikler devam etmektedir.

Genç bir nüfusa sahip Türkiye'nin her yönüyle güçlü ve müreffeh olmasında nitelikli eğitimin yeri yadsınamaz. İş imkânlarının oluşturulması, verimliliğin, yeniliğin ve rekabet edebilirliğin artırılmasına katkı sağlaması nedeniyle, eğitim bir ülkedeki ekonomik büyümenin ve istihdamın temel lokomotifidir.

Ayrıca, nitelikli eğitimin kişilerin yoksulluk döngüsünü kırmaları ve dolayısıyla toplumdaki eşitsizliğin azaltılmasında önemli yeri ve işlevi bulunmaktadır. Bundan dolayı her çocuğun kaliteli eğitime erişmesini hedeflemekteyiz. İlköğretim ve ortaöğretimden mezun olan tüm öğrencilerin asgari bilgi ve becerileri kazanmasını sağlamak temel hedefimiz olacaktır.

Milletimizi güçlendiren farklılıklarımızın en önemli zenginliğimiz olduğuna inanıyoruz. Tarihsel birikimimizi oluşturan farklılıklarımız, Cumhuriyetimizi kurarak ülkemizi bugünlere taşımıştır. Bugün de korkulardan ve tabulardan beslenen her türlü hizmet ayrımcılığının önüne geçerek eğitim sistemimiz içerisinde farklılıkları temsil edecek demokratik taleplerin tartışılması ve çağdaş hukuk devletine yakışır çözümlerin bulunması gerektiğini düşünüyoruz. Bugün dünyanın gelişmiş birçok ülkesi çok dilli ve çok kültürlü eğitim ve öğretimle oldukça ciddi mesafe almışken Türkiye'nin farklılıklarının zenginliğini çok kıymetli bir sermaye olarak görmesi gerektiğine inanıyoruz.

Toplumsal barış için toplumun tüm kesimlerinin en iyi şekilde ve en adil koşullarda eğitim sistemine dâhil olmaları önemlidir. Eğitim sisteminin rehabilite edilmesinde toplumun tüm kesimlerini içerecek katılımcı bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Bu yaklaşımın özünü imtiyazlı ideoloji ve grupların olmadığı, tarafsız devlet anlayışının tam anlamıyla benimsendiği bir eğitim sistemi oluşturmalıdır.

Eğitimde evrensel değerleri ve insan haklarını merkeze alan, farklılıkları bir zenginlik olarak gören, tek tipçi değil, çoğulcu bir yaklaşımı benimsenerek tüm kesimleri kucaklayan demokratik bir yaklaşım benimsene-

cektir. Bu çerçevede, tüm öğretim programları ve ders kitapları, evrensel değerler ve insan haklarını esas alan bir yaklaşımla güncellenecektir.

Birleşmiş Milletler Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde de vurgulandığı gibi, eğitim tüm çocuklar için vazgeçilmez temel bir haktır. Bu doğrultuda, eğitime hak temelli bir bakışı esas almaktayız.

Cinsiyeti, etnik kimliği, inancı ve sosyokültürel arka planı ne olursa olsun her bir bireyin nitelikli eğitime erişimini sağlama hedefiyle yola çıkıyoruz. Hiçbir bireyi dışlamayan ve herkese kaliteli eğitim sunmayı hedefleyen kapsayıcı eğitim anlayışını esas alıyoruz.

Eğitimi resmi ya da tanımlı herhangi bir ideolojinin yuvası olarak gören her anlayışı reddediyoruz. Farklılıkları bir imkân, okulu birlikte yaşamının merkezi olarak görüyoruz.

Partimiz, fırsat eşitliğini artırmaya ve kamu eğitimini güçlendirmeye özel bir önem vermektedir. Bundan dolayı, eğitim sisteminde paralı özel ders ve kurs merkezlerine olan talebi azaltacak tedbirler alınacaktır. Devlet okullarının standartları, gelir veya yetenek düzeyi ne olursa olsun tüm öğrencilerin eğitimsel ihtiyaçlarının karşılanacağı şekilde modernize edilecektir.

En önemli önceliklerimiz arasında öğretmenlik mesleğinin güçlendirilmesine ağırlık vermek ve okul öncesi eğitimi yaygınlaştırmak gelmektedir. Öğretmen eğitimi, geleceğin nesillerini inşa edecek donanım ve niteliklere sahip örnek öğretmenler yetiştirmek üzere gözden geçirilip yeniden düzenlenecektir. Kaliteli eğitimi yaygınlaştırmamızın olmazsa olmaz koşulu, nitelikli öğretmenlerin okul türleri arasında ve tüm yurt sınırında dengeli dağılımıdır. Öğretmenlik mesleğini yüksek standartlı, daha saygın ve özerk hale getirecek bir yasal düzenleme yapılacaktır. Tüm atama ve terfiler liyakate dayalı ve nesnel kriterlere göre yapılacaktır.

Okul öncesi eğitim, çocuklarımızı temel eğitime hazırlayan en önemli kademedir ve ülke çapında yaygınlaştırılması gerekir. Bu kapsamda, okul öncesi eğitimin herkes için ulaşılabilir olması sağlanacaktır.

Tüm bireylerin bilgi ve becerilerini geliştirmek hedefiyle Türkiye’de tüm kademelerde eğitimin kalitesinin artırılması için topyekûn bir seferberlik başlatacağız. Bu kapsamda, dezavantajlı il ve okullara sağlanan destekleri artıracak ve tüm düzeylerde kaliteli eğitime erişim sorununu ortadan kaldıracacağız. Zorunlu eğitimi bitiren her bireyin modern bir toplumda hayatını sürdürmesi için gerekli temel bilgi ve becerilere sahip olması sağlanacaktır.

Ayrıca, dünyadaki teknolojik ve mesleki gelişmelere paralel olarak okullardaki programların sürekli güncellenmesi ve işlevsel bir meslek eğitim sisteminin kurulması son derece önemlidir. Başta sanayi olmak üzere işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu becerilere sahip nitelikli kişilerin yetiştirilmesi istihdam oranlarını artıracaktır.

Daha kaliteli bir yükseköğretim sistemi tesis etmek için ilk olarak akademik özgürlükler garanti altına alınacaktır. Evrensel hukuk normları esas alınarak, öğrenci ve akademisyenlerin akademik özgürlüğünü kısıtlayan tüm sınırlandırmalar sonlandırılacaktır. 12 Eylül askeri darbesinin bir ürünü olan YÖK (Yükseköğretim Kurulu) kayıtsız şartsız kaldırılacaktır. Daha şeffaf, topluma hesap verebilirliği yüksek yeni bir yükseköğretim sistemi tesis edilecektir. Yükseköğretim kurumlarının özerklikleri artırılacaktır.

Tüm göstergeler, Türkiye’nin eğitimde yeni bir paradigma ihtiyacı olduğunu göstermektedir. Kapsayıcı bir yaklaşımla her bir çocuğun temel becerileri en iyi şekilde öğrenmesini sağlayacak bir eğitim sistemine ihtiyaç vardır. Türkiye’de eğitimin partiler üstü bir yaklaşımla ve çocuğun üstün yararı doğrultusunda ele alınması bir zorunluluktur. Bu çerçevede, eğitim sistemi ile ilgili konularda farklı toplumsal kesimlerin birlikte müzakere ederek oluşturacağı ve uzlaşa ile kabul edeceği bir yöntem benimseyece-

ğiz. Bunun için, eğitimi ideolojik ve siyasi çekişmelerin arenası olmaktan çıkartacağız. Yeni eğitim paradigmamız siyasi çekişmelere değil toplumumuzun ortak özlemlerine ve gelecek beklentilerine dayanan, evrensel insanlık birikimi ile toplumumuzun tarihi tecrübelerini özgün bir senteze kavuşturan çağdaş bir anlayışla oluşturulacaktır.

Sağlık ve Spor: Bedensel Varoluş

Sağlığı da eğitim gibi vatandaşlarımızın doğumundan hayatlarının sonuna kadar süren temel insan hakları bağlamında değerlendiriyoruz. Bütün diğer insan hakları sağlıklı ve iyi eğitim almış nesiller tarafından hayata geçirilebilir.

Sağlık sadece vatandaşların kişisel iyiliği ile sınırlı bir konu değildir. Aksine toplumun geleceğini şekillendiren en temel parametrelerden birisidir. Bu anlamda sağlığı ulusal ölçekli gelecek projeksiyonlarında stratejik bir güvenlik meselesi olarak ele alıyoruz. Ülkemizin gelecekteki toplam verimlilik ve etkinlik performansı doğrudan toplumun sağlık ölçütleri ile ilgilidir ve onlar tarafından doğrudan belirlenir.

Sağlıklı ve nitelikli bir hayat, her vatandaşın temel insan haklarından birisi sayılmalıdır. Nitelikli hastanelere erişim ve sağlık personelinin kent-kır ve bölgeler arası dengesiz dağılımı, sağlık hizmetlerinin finansmanının sürdürülebilirlik baskısının artması, ilaç ve tıbbi cihaz sektörlerinin giderek azalan rekabet gücü sağlık sektörünün karşı karşıya kaldığı önemli sorun alanları arasındadır.

Ülkemiz OECD'nin en genç ülkesi olmasına rağmen Türkiye'de her bir doktora düşen kişi başı muayene sayıları OECD ve AB ortalamalarının üstündedir. Benzer şekilde ülkemiz manyetik görüntüleme, bilgisayarlı tomografi ve başta antibiyotik olmak üzere gereksiz ilaç kullanımında OECD ve Avrupa ülkelerinin çok önündedir. Sevk zincirinin kurulamamış

olması, performans sisteminin nitelik değil işlem odaklı bir anlayışla uygulanması, akılcı ilaç uygulamasının yerleştirilememesi, çok fazla sağlık hizmeti tüketimine yol açmakta ve bu yanlış tüketim deseni Sosyal Güvenlik sistemindeki verimsizliği artırarak gereksiz finansal yük getirmekte, ayrıca sağlıklı ve kaliteli yaşama tehdit oluşturmaktadır.

Şehir Hastaneleri, Sosyal Güvenlik finansmanında aktüeryal dengeleri bozabilecek boyutlara gelmiştir. Sağlıkta kalite konusu ikinci plana atılmış, daha fazla sağlık hizmeti tüketiminin daha fazla sağlık getireceği gibi bir düşünce yerleşmiştir.

Sağlığın etkileşim içinde bulunduğu faktörlerin sürekli ve hızlı bir değişim içinde ve bu değişimin hızının giderek artmakta olduğunu da öngörerek Partimizce;

- Sağlıklı bir gelecek inşası için, önleyici sağlık hizmetlerini de öncelerek yüksek kalitede üstleneceği faaliyetleri için yeterli kaynakları tahsis edebilen,
- Büyük veri analizleri ve yapay zekâ uygulamaları ile sağlığın maruz kalacağı riskler ve fırsatları öngören,
- Etik değerler çerçevesinde yüksek bilgi ve teknolojiden faydalanan,
- İnsanın onuruna yakışır ve ulaşılabilir,
- Hekimlerimiz başta olmak üzere sağlık hizmet sunumunda görevli tüm kesimlerin şiddete maruz kalma başta olmak üzere çalışma şartlarındaki ve özlük haklarındaki aksaklıkları gideren ve toplumda hak ettikleri itibarı tekrar kazandıran,
- Tıp fakültelerimiz başta olmak üzere sistemdeki tüm aktörlerin fonksiyonlarını tanımlayan ve birbirleri ile entegrasyonunu sağlayan yeni bir hizmet sunum modeline geçilecektir.

Spor; sağlıklı ve aktif bir toplumun gereklerinden birisidir. Doğru spor politikaları daha çok başarı, daha iyi birey ve halk sağlığı, daha mutlu bir toplum, daha güçlü bir sosyal yapı, daha düşük sağlık ve sosyal harcamalar demektir.

Ne yazık ki ülkemizde eğitim ve sosyal hayat ile entegre edilememiş spor politikaları, sporun sadece profesyonel bir şekilde yapılabileceği şeklinde yanlış bir algı oluşturmuştur. Yanlış teşvik sistemi, sporun sadece profesyonel birkaç alana hapsedilmesi sonucunu doğurmuştur. Öte yandan, yaşam boyu aktif spor katılımı toplumsal olarak yaygınlaştırılmamış, yanlış şehirleşme planları ile sportif faaliyetlere yönelik alanlar oluşturulmadığı gibi, halkın günlük yaşantısında kullandığı sokak ve caddeler adeta yürümeyi engeller hale getirilmiştir. Sonuç olarak Türkiye obezite oranı büyük bir tehlikeyi işaret edecek şekilde artan ülkelerden biri haline gelmiştir.

Partimizce hem spor hem de milli eğitimden sorumlu Bakanlıklar başta olmak üzere sporun yönetimi ve eğitimine yönelik sistem değiştirilerek yeniden yapılandırılacaktır.

Okullarda adeta eğitimin bir parçası değilmiş yaklaşımıyla genellikle ihmal edilen beden eğitimi dersleri titizlikle takip edilecek ve okul içi ve okullar arası spor müsabakaları yaygınlaştırılacaktır. Yetenek taraması ile öğrenciler sportif anlamda başarılı olabilecekleri branşlara yönlendirilecek, nitelikli ve başarılı sporcuların genç yaşlardan itibaren belirlenmesi ve yetiştirilmesi sağlanacak, branş yönlendirmesi yapılacaktır. Her ilde branş bazında pilot okullar belirlenerek, yetenekli öğrencilerin bu okullarda özel öğretmenler ve eğitim programları ile yetiştirilmeleri sağlanacaktır. Sportif başarıya sahip öğrencilerin örgün eğitimlerini destekleyecek kota, maddi destek gibi unsurlar geliştirilecektir.

Yerel idarelerle de işbirliği halinde, tüm yerleşim yerlerindeki uygun arazilerde çocuk ve gençlerimizin yararlanacağı basketbol, futbol, voleybol

başta olmak üzere her branşa yönelik açık spor sahaları yaygınlaştırılacak, kamuya ait spor tesislerinin öğrenciler başta olmak üzere bütün vatandaşların yıl boyu ve tam gün kullanımı için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Dezavantajlı ve yaşlı bireylerimizin fiziksel ve ruhsal olarak sağlıklı bir şekilde hayatlarını sürdürebilmeleri, iktisadi ve sosyal hayata aktif olarak katılmaları için tüm spor politika ve uygulamalarında bu kesimler için pozitif ayrımcılık tedbirleri geliştirilecektir.

Sporda altyapı eğitiminin gelişkin eğitiminden çok farklı olduğu ve sürdürülebilir sportif başarıların da doğru bilimsel yetiştirme süreçlerinden geçmiş sporcular tarafından elde edilebileceği bilincinden hareketle, altyapı hocalarının yetiştirilmesi amacıyla gerekirse yurtdışı eğitimleri de dâhil olmak üzere özel eğitim programları düzenlenecektir.

Federasyonların özerkliğinin gerçek anlamda işlerlik kazanabilmesi ancak her birinin kamu desteği olmaksızın kendi kaynaklarını oluşturabilmelerine bağlıdır. Bu çerçevede, federasyonların alternatif kaynak oluşturma çabalarına destek verilecek ve yurt çapında kendi branşlarıyla ilgili altyapı ve sportif faaliyetlerin geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapmaları sağlanacaktır.

Profesyonel spor kulüplerinin mali açıdan tam olarak şeffaflaşması ve spor sahalarındaki fanatizm ve holiganizmin önlenmesi partimizin önceliklerinden olacaktır.

Kültür ve Sanat: Estetik Varoluş

Her toplumu inşa ve idâme eden alanlar vardır. Kültür, eğitim ile beraber insanı inşa eden bir alandır. Bu yüzden ikincil değil birincil önemde ele alınması ve insan hakları ve onurunun genel çerçevesi içinde değerlendirilmesi gerekir.

Kültür ve sanat, doğru politikalar uygulandığında, bir ülkenin sahip olduğu en önemli yumuşak ve akıllı güç unsurlarının başında gelmektedir. Bu çerçevede, kendi kültürümüzü en iyi şekilde öğrenmek ve küreselleşmiş dünyada diğer kültürleri yakından tanımak gerekmektedir.

Kültür ve sanat alanında son yıllarda özellikle altyapı anlamında gelişmeler kaydedilmiştir. Ancak diğer pek çok sosyal sektörde olduğu gibi yüksek maliyetli altyapı yatırımlarına öncelik verilmiş, sahip olduğumuz eşsiz kültürümüzün öncelikle kendi toplumumuz tarafından öğrenilmesi, benimsenmesi, ortak kültürel havzalarda kalıcı proje ve programların geliştirilmesi ve tanıtımı noktasında somut bir ilerleme kaydedilememiştir. Oysa insan inşâsı hedefi olmaksızın bina inşaatı yapmanın anlamı yoktur. Kültür alanındaki bu büyük sorunun sebebi insana, değerlerine, birikimine değer verilmemesi, ilgisizlik, saygısızlık ve ayrımcılıktır.

Kültür ve sanatın siyasi önem sıralamasında arkalara atılması, doğrudan ilgili olduğu eğitim yerine sürekli turizm ile ilişkilendirilmesi bunun net bir göstergesidir.

İlişki içerisinde bulunduğu kültür havzaları ile devamlı etkileşimde bulunarak kendini yenileyen ve eşsiz bir müktesebatı barındıran kültürümüz maalesef genç kuşaklara yeterince aktarılamamaktadır.

Partimiz kültür ve sanatı, toplumumuzun zengin kimliğinin ve güçlü birikiminin simgesi olarak görür. Kendi kültürümüze önem verirken dünyaya açık bir perspektifi benimser. Dolayısıyla kültürdeki temel ilkimiz, evrensellığe açık millî birikim anlayışımızdır. Dünü bugün, bugünü gelecek ile kendi güzelliklerimizi dünya, dünyadaki güzellikleri de kendi değerlerimiz ile harmanlayacak bilinçli, birikimli, açık ve kompleksiz bir kültür ve sanat anlayışına sahibiz.

Bu hedef ve vizyon çerçevesinde kültürel üretime yönelik sektörlerin sürdürülebilir büyümeyi gerçekleştirebilmelerine imkân veren alt yapı ve

mekanizmaları oluşturmak suretiyle kültür ve sanatın ülke ekonomisine katkısına yönelik bakış açısını verimlilik ve katma değer ekseninde geliştireceğiz.

Özellikle kamu otoritesinin desteklediği kültür-sanat faaliyetlerinin, sanatı ve sanatçıyı tahakküm altına alan değil, ufkunu açan, vizyon katan ve özgür sanat bağlamında cesaretlendiren bir bakışla desteklenmesini sanat üretimi için kaçınılmaz görüyoruz.

Sanatın geliştirilmesi için, devletin sanatçıyı zengin eden değil mamur eden teşviklerinin ön plana çıkarılması ve özgür, kendi kendini ayakta tutan bir ekosistemin oluşturulmasını hedefliyoruz.

Aile: Toplumsal Hayatın Temel Taşı

Aile toplumun doğal ve temel unsurudur. Modernleşme ve küreselleşme süreçlerinin yol açtığı birtakım gelişmeler, aile kurumunun yapısı üzerinde beklenmedik aşınmalar ve değişimler meydana getirmektedir. Bu değişim sürecinde norm haline gelen çekirdek aile yapısını, günümüzde tek ebeveynli aileler, çocuksuz aileler, tek kişilik aileler takip etmeye başlamıştır.

Bugün bir çok toplum aile kurumunun çözülmesi tehdidi ile karşı karşıyadır. Ülkemizde de yaşadığımız toplumsal sorunların önemli sebeplerinden biri olan bu tehdit, değerlerin aşınması, bireylerin yalnızlaşması ve güvensizliğin getirdiği psikolojik sorunlar ile şiddet, bağımlılık, intihar gibi sosyal sorunları beraberinde getirmektedir. Bu sebeple, sorunların ortaya çıkmadan önlenmesine yönelik sosyal politikaların oluşturulmasında öncelikli unsur aile kurumudur. Bu kuruma olan inanç ve güvenin sağlamlaşması, ekonomik ve sosyal kalkınma politikalarının hayata geçirilmesi sürecinde önemli bir rol oynayacaktır.

İçinde bulunduğumuz toplumsal dönüşüm sürecinin yönetilmesindeki güçlükler aile politikalarının kadın, çocuk, gençlik ve yaşlı politikalarıyla

entegre edilmesini zaruri kılmaktadır. Partimiz aile politikalarını, ailenin tüm bireylerinin sosyal ve ekonomik açıdan güçlendirilmesini öngören sistemli ve bütüncül bir yaklaşımla geliştirmeyi hedeflemektedir.

Demografik yapıda meydana gelen değişimler, farklılaşan istihdam politikaları sosyal politikalar içerisinde aile politikalarının önemini artırmaktadır. Zira sosyal politikalar kapsamındaki tüm politikalar doğrudan ya da dolaylı olarak aileyi etkilemektedir. Refah devletlerinde olduğu gibi ülkemizde de eğitim, istihdam, konut, sağlık gibi dolaylı politikaların yanı sıra aileye ve aile bireyelerine odaklanan açık politikaların üretilmesi teşvik edilecektir. Aile üyeleri arasında sosyal sorumluluğu güçlendirme girişimleri desteklenecektir.

Aile politikalarının bir parçası olan doğum sonrası izinler anne, baba ve çocuğun ruhsal gelişimini gözeterek şekilde esnetilecektir. İzin politikalarının çalışanlar arasında memurlar ve özel sektör çalışanları şeklindeki farklılaşmasının giderilmesi sağlanacaktır.

Değişen aile yapılarına rağmen aile hayatının merkezinde olan kadınların güvenli ve sağlıklı bir aile-iş yaşamına sahip olmaları için güvenceli ve esnek istihdam modellerinin çeşitlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Erken çocukluk eğitim ve bakımının ulaşılabilir, güvenilir, anne-baba ihtiyaçlarına uygun, nitelikli ve ücret destekli olarak düzenlenmesi bu imkânlarla erişimde sosyal eşitliğin sağlanması açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda erken çocukluk eğitimi yalnızca kadın istihdamı ile ilişkili olarak değerlendirilmeyerek, nitelikli erken çocuk bakımı ve eğitiminin çocukların fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimine sağladığı katkı göz önünde bulundurulacaktır.

Ülkemizde evlilik oranları azalma, boşanma oranları ise artış eğilimi göstermektedir. Sorunun temelinde zamanın ruhuyla birlikte ortaya çıkan yeni şartlara uyum sağlanamaması vardır. Yaşanan sosyal deği-

şiklikleri göz önüne alan pratik ve efektif politikaların oluşması sağlanacaktır. Kadın, erkek ve çocuklar arasında sorumluluk alınan, demokratik ilişkiye dayanan aile modelini önemsiyor ve teşvik ediyoruz. Ailenin kut-sallığını her bir üyesine mutlu ve huzurlu bir yaşam alanı sağlamasında görüyoruz.

Kadın: Demokratik ve Müreffeh Bir Toplumun Öznesi

Hedefimiz; kadın ve erkeğin birbirine rağmen değil, birbirine güç veren destekçiler olarak hayatın her alanında yan yana ve birlikte yol almalarını sağlamaktır.

Partimiz ırk, dil, inanç ve sınıf temelli ayrımcılıkların karşısında durduğu gibi cinsiyet ayrımcılığının da karşısında fırsat eşitliği prensibiyle durmaktadır.

Kadınların, doğumdan ölüme değin ırk, dil, inanç, sınıf temelli ayrımcılıklar ile birlikte cinsiyet ayrımcılığına karşı da herhangi bir şarta bağlı olmaksızın eşit haklara sahip olması demokrasinin gereğidir.

Demokratik ve müreffeh bir topluma ulaşma hedefi ile kadınların hayatlarına ilişkin tercihlerini özgürce yapabilecekleri sosyal, siyasal ve ekonomik ortamın oluşması sağlanacaktır. Bu politikalar ile kadınlar annelik ve aileye yönelik tercihlerinin yanı sıra meslek ve çalışmaya yönelik tercihlerinde de birini diğerine üstün kılmadan eşit şekilde desteklenecektir.

Adaletli bir çalışma hayatı için kadınların güvencesiz çalışma, ücret adaletsizliği, zorbalık, iş-özel yaşam dengesinin kurulamaması sorunlarına yönelik olarak uluslararası standartların yakalanması hedefiyle gerekli düzenlemeler yapılarak takip süreci işletilecektir.

Kadınlara seçme ve seçilme hakkı görece erken bir tarihte tanınmasına rağmen, kadınlar bugüne kadar siyasette hak ettikleri temsil oranına ula-

şamamışlardır. Temsilde adalet ilkemizden hareketle siyasette kadınların katılımı ve temsili teşvik edilecektir.

Kadına yönelik şiddet ülkemizin önemli sorunlarından biri olarak karşımızda durmaktadır. Adli tedbirlerin şiddetle mücadelede yetersiz kalması sorunun psikolojik ve sosyolojik yönüne de dikkat çekmektedir. Adli tedbirlerden taviz vermeksizin sorunun kaynağında yani zihinlerde çözümlüne yönelik olarak toplumun tüm kamu ve sosyal yapılanmalarının katılımı ve işbirliği sağlanacaktır.

Kadınların yaşadığı sorunlarda ortaklıklar olsa da kadın homojen bir kategori değildir ve farklı gruplar kendilerine has sorunlar yaşamaktadır. Bu çerçevede genel bir kadın politikası belirlenmesinin yanında çok yönlü politikalar ile hareket edilerek kadınların ihtiyaçlarının en etkin şekilde karşılanması sağlanacaktır.

Çocuklar: Geleceğin Teminatı

Hem fiziksel hem psikolojik açıdan sağlıklı bir çocukluk dönemi, bireyin hayat seyri açısından oldukça belirleyicidir.

Çocukların biyolojik ve psiko-sosyal gelişimi için en önemli unsur şüphesiz ailedir. Aile kurumunun sağlıklı kurulabilmesi ve sürdürülebilmesi için psikolojik açıdan gerekli profesyonel denetim, eğitim ve desteklerin sağlanması sosyal devletin öncelikleri arasında olmalıdır.

Bu doğrultuda, annenin gebelik döneminden itibaren başlayan ve eğitim ve sağlık alanlarında sosyal sınıf gözetmeksizin sunulan hizmetlerin yüksek nitelikte ve ulaşılabilir olması gerekmektedir.

Çocuklara yönelik ihmal ve istismarları sebepleri ve sonuçları itibarıyla çok yönlü ve detaylı bir biçimde ele alarak önleyici program ve uygulamalar geliştirilmeli, bu olumsuz yaklaşımlara ve suçlara ilişkin gerçek anlamda caydırıcı tedbirler hayata geçirilmelidir.

Korunmaya muhtaç, risk altındaki çocuklara yönelik risk haritaları oluşturulup; psikolojik destek, bakım ve eğitim hizmetleri, önleyici tedbir amacı gözetilerek yeniden kurgulanmalıdır

Bir insan hakkı ihlali olarak gördüğümüz çocuk işçiliği ülkemizin kaybedilen potansiyeli ve geleceğidir. Çocuk işçiliğinin sonlandırılması hususunda mevcut yasal düzenlemelerin gerektirdiği hak ve görevlerin gündelik hayatta sonuç alınana dek tavizsiz uygulanması sorumluluğumuzdur.

Eğitimde fırsat eşitliği çocuklarımız için sağlamamız gereken olmazsa olmaz koşullardandır. Çocuklarımızın yeteneklerini ortaya çıkarıp geliştirebileceği ezber ve sınavlara boğulmamış çok yönlü bir eğitimden geçmelerini sağlamak önceliklerimiz arasındadır.

Çocuk ve ergenlerin günlük yaşantısında önemli bir yer tutan dijital dünyanın, özgürlüğü kısıtlamadan ve fakat zarar görmelerini engelleyici tedbirlerle denetlenmesi gerekmektedir.

Spor, sanat, e-spor ve medya üretimi gibi konularda yetenekli çocuk ve ergenlerimizin eğitim ve gelişimlerinin olumsuz etkilenmeyeceği düzeyde desteklenmesi ve teşvik edilmesi çağı yakalamış bir toplum olmamızda önemli bir unsur olacaktır.

Eğitim sistemi sınav sistemine dönüşmemelidir. Çocukların ve gençlerin sürekli yarış halinde ve sınav kaygıları ile boğuşan bir ruh haline bürünmelerine sebebiyet verilmemelidir.

Gençler: Türkiye'nin Bugünü

Ülkemizin en önemli avantajlarından biri sahip olduğu genç nüfustur. Bu avantajın değerlendirilebilmesi ve dezavantaja dönüşmemesi için hazırlanacak politikalar oldukça önemlidir.

Gençlerimizin birikimli, düşünen, sorgulayan, evrensel değerleri ve geleneklerimizi içselleştirmiş, farklılıklara saygılı, şiddet ve ayrışmaya karşı ahlaki bir duruş sergileyen, modern dünyanın bilgisine hâkim bireyler olmasını arzuluyoruz.

Gençlerimizin potansiyellerini ortaya çıkarabilecekleri, eşit fırsatlarla eğitim ve istihdamda yer alabilecekleri, iktisadi toplumsal hayata aktif, üretken bireyler olarak katılabilecekleri bir ortamın oluşturulması gençlik politikalarımızın en temel amaçlarındanadır.

Ergenlik çağından itibaren görölmeye başlanan bağımlılıklarla en üst düzeyde mücadele edilmeli ve gençlerimizle bu bataklık arasına set olunmalıdır. Bu alanda gerekli psiko-sosyal desteklerin toplumun her kesiminin kolayca erişebileceği şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Ülkemizde uyuşturucu madde kullanımında son yıllarda görölen endişe verici artış dikkat çekmektedir. Geleceğimizin teminatı olarak gördüğümüz gençlerimizi madde bağımlılığının pençesinden kurtarmak ve ailelerine destek vermek amacıyla gerekli tedbirleri almak ve doğru politikaları oluşturmak ana önceliklerimizden biri haline getirilecektir.

Gençlerin kabiliyetlerinin bulunduğu, eğitim aldıkları, talep ettikleri alanlarda yüksek verimlilik gösterecekleri gerçeğinden hareketle, kendileri açısından da tatmin edici şekilde istihdamlarının sağlanması hem gençler hem de ülke açısından hayati önem taşımaktadır.

Bu nedenle genç işsizliği ile etkin şekilde mücadele edilmeli ve gençlerin önündeki bu endişe verici engel ortadan kaldırılmalıdır. Çocuk işçiliğini önlemeye yönelik olarak sert ve tavizsiz önlemler alınacaktır.

Genç girişimcilerin ticari hayata atılmaları hem bürokratik hem de ekonomik açıdan kolaylaştırılmalıdır. Gençlerin katma değer üretebileceği geniş ve verimli alanlar açılmalı, yenilikçi fikirlere olanaklar sağlanmalıdır.

Yerel ve evrensel değerlerin farkında olan ve bunlara sahip çıkan, hem sosyokültürel hem de teknik açıdan kendini geliştirmiş, sorumluluk alabilen, yenilikçi, üretken enerjisini doğru yöne kanalize edebilen gençlerimizin, ülkemizin aydınlık ve müreffeh bir geleceğe umutla bakabilmesi için lokomotif güç olduğuna inanıyoruz.

Yaşlılar: Toplumsal Vefa ve Tecrübe Saygı

Dünya genelinde olduğu gibi ülkemizin de değişen demografik yapısında, doğumda beklenen yaşam süresinin artması ve doğum hızının azalmasına bağlı olarak yaşlı nüfusun artışı dikkat çekmektedir. Nüfus piramidindeki göstergeler, ilerleyen yıllarda hızla yaşlanacak nüfusuyla Türkiye'nin erişkin toplumdan yaşlı toplum sınıfına yaklaştığını göstermektedir.

Yaşlı nüfus oranındaki artış, bu kesimin psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan çözümlenmesi gereken sorunlarını da belirgin hale getirmektedir. Yaşlılar konusu özellikle önümüzdeki yıllarda daha önce tecrübe etmediğimiz bir sorun alanı olarak ülkemizin gündemine gelecektir. Partimiz bu konuya özellikle öncelik vermektedir.

Konum ve statülerinin güvence altında olduğu geniş aile yapısının çekirdek aile yapısına dönüşümünden etkilenen en önemli grup olan yaşlıların insan onuruna yaraşır bir hayat sürdürmelerini sağlamak hususunda kendimizi sorumlu görmekteyiz.

Yaşlıların bakım, gözetim ve korunma ihtiyaçlarının karşılanması, yaşlılarımız için bir hak, devletimiz için ise bir görevdir. Özellikle sosyal güvenlik sistemine dâhil olmayan yaşlılar, yoksulluk tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Ekonomik yoksulluk beraberinde sosyal ve kültürel hayat yoksunluğunu yaşatmaktadır.

Yaşlılarımızın iki temel problemini oluşturan yoksulluk ve yoksunluğun giderilmesine yönelik yaşlı dostu sosyal politikaların merkezine insan onuruna yaraşır hayat prensibini yerleştirmeyi hedefliyoruz.

Bugüne dek emek ve tecrübeleriyle ülkemizin refahına, fikrî ve kültürel katkılarıyla toplumsal zenginliğimize katkıda bulunmuş insanlarımızın yaşlılıklarında da sosyo-ekonomik gelişmeden hak ettikleri payı almaları sosyal adalet düşüncesinin bir yansıması olduğu kadar toplumsal vefamızın da bir gereğidir.

Yaşlılığı bir sorun olarak değil fırsat olarak gören, yaşlılarımızı ekonomik ve sosyal kalkınmamıza aracı eden gümüş ekonomi stratejisi, dönemsel ihtiyaçlara göre revize edilerek uygulanacaktır. Bu strateji gereği çalışma isteği olan yaşlıların mesleki formasyon eksikliklerinin giderilerek iş bulmalarına yardımcı olma, çalışma hayatında gri tavanı (terfi edememe), yaşa dayalı ayrımcılığı önleme, iş hayatının olumsuz koşullarına karşı koruma, gelir güvencesi sağlama, girişimcilik faaliyetlerini destekleme politikalarının çalışma hayatı düzenlemelerinde yer alması sağlanacaktır.

Yaşlılık döneminde karşı karşıya kalınan riskler beraberinde başkalarına bağımlı olmayı getirmektedir. Yaşlıların ekonomik yoksulluğunu ortadan kaldıracak sosyal politikalar ile yoksulluk kaynaklı sosyal dışlanmaların önüne geçilecektir.

Toplumsal bir süreç olarak yaşlanmanın negatif etkilerini azaltma sorumluluğunda yalnızca devletin değil o toplumu oluşturan fertlerin de etkin olması ahlâkî bir gerekliliktir. Bakıma muhtaç yaşlılara yönelik evde bakım hizmetlerinde profesyonellerin ve bakıcı aile fertlerinin birlikte sorumluluk aldığı ortak modelleri optimal hâle getirilecektir.

Bakım hizmetlerinin profesyonel ve yetkin kişiler eliyle verilebilmesi için, ihtiyaca yönelik eğitim programları teşvik edilecek, bu alandaki işgücünün beceri ve niteliği artırılacaktır. Profesyonel bakım elemanlarının istihdamı, gerek evde, gerekse kurumsal alanda sağlanacaktır. Evde ve

kurumda sağlanan bakım hizmetleri, tıbbi, sosyal ve manevî yönleriyle standart modeller ekseninde geliştirilecektir.

Gönüllülüğe dayalı evde bakım hizmetlerinde bakıcılar maddi ve sosyo-kültürel olarak teşvik edilecektir. Bakıma yönelik değişik hizmet modelleri (sürekli yarı zamanlı, belirli süreli tam zamanlı) bireysel ve ailevî ihtiyaçlara binaen geliştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır. Bakım hizmetlerinin tıbbi ve sosyal kalitesinden taviz verilmeksizin talep üzerine bakıma muhtaç bireyin ve bakıcı aile fertlerinin inancını dikkate alan kişi ve aile odaklı manevî destek hizmetleri verilecektir.

Özellikle yerel yönetimlerin, yaşlı danışma hizmetleri, yaşlı kulüpleri, yaşlı konseyleri, yaşlılara yönelik sosyal organizasyonlar gibi faaliyetlere öncelik vermeleri sağlanacaktır.

Yaşlılara yönelik güvenli ve sağlıklı çevrenin oluşturulmasına, aktif yaşlanma davranışlarının geliştirilmesine, kuşaklararası iletişime yönelik genç ve yaşlı nüfusun ortak projelerine destek olunmasına, kendilerine ve topluma olabildiği kadar katkı sağlayabilecekleri ortamlar sunulmasına, yaşlı bireylerin hem kendilerini değerli hissedecekleri, hem de topluma katkı sunabilecekleri projeler geliştirilmesine önem verilecektir.

Yaşlı politikalarını; yaşlı insanların pasif hedefler olduğunu var sayan 'ihtiyaca dayalı' yaklaşımdan, çevresel, sosyal ve hukuki engellerin olmadığı, erişilebilirliğin ve ulaşılabilirliğin sağlandığı, insanlara yaşlandıkça hayatın her alanında fırsat eşitliği ve muamele hakkı tanıyan 'hak temelli' bir anlayışa kaydıran Aktif Yaşlanma yaklaşımının günün ihtiyaçlarına göre hayat bulması sağlanacaktır.

Engelliler: Engelsiz Bir Hayat İçin Politikalar

Engelli/dezavantajlı bireylerin en temel sorunları, toplumsal hayata adapte olamamalarından kaynaklanmaktadır. Çoğu zaman sosyal yaşamları-

nın ihtiyaçlarını asgari düzeyde bile karşılamakta zorluk çeken engelli bireyler, zamanla kendilerini toplumdan soyutlamayı tercih etmektedir.

Sosyal devletin en önemli ögelerinden olan “tüm vatandaşlara eşit hak ve imkânlar sunmak” ifadesi, toplumun tüm yönleri ve tüm kesimlerini kapsamı altına alacak şekilde politikalara yansıtılmasını zaruri kılmaktadır. Türkiye nüfusunun yüzde 12,29’unu oluşturan engelli bireylerin, sadece temel ihtiyaçlarını karşılamaktan öte sosyal hayata katılımları noktasında atılımlara gerek duyulmaktadır.

Engelli bireyler topluma sunulan bütün imkânlardan eşit biçimde faydalanacak ve topluma yük veren değil, toplumla birlikte sorumluluk üstlenip bütün süreçlere katılım gösteren kişiler haline gelecektir.

Bütün iktisadi sosyal politika tasarımları ve uygulamaları, kapsayıcılık ve erişilebilirlik ilkeleri ile imkânları kısıtlı nüfus grupları dikkate alınarak geliştirilecektir. Yerel yönetimler ve sivil kuruluşlar ile işbirliği yapılarak kentsel alanlar, işyerleri, okullar başta olmak üzere tüm kamusal alanlarda gerekli yapısal düzenlemelerin yanı sıra engellilerin de herkes gibi eşit ve erişilebilir hizmet almaları sağlanacaktır.

Engelli bireylerin çalışma hayatına aktif katılımlarını sağlama noktasında, işyerleri için uygulanan engelli kotalarının etkili bir biçimde uygulanması sağlanacaktır. Çalışma koşullarının engelli bireylere uygun olarak tasarlanması ve çalışma yaşamında daha etkin olabilmeleri için mesleki rehabilitasyon hizmetleri sunulacaktır.

Engellilerin evde bakımını destekleyen mevcut uygulamalar iyileştirilecek ve engellilerin toplumsal, siyasal, kültürel ve iktisadi hayata katılımını sağlayacak bir perspektif inşa edilecektir. Ayrıca engellilerin evde bakımı uygulamalarında sadece mali yönden denetimle yetinilmeyecek, engellilerin bakımının niteliğini geliştirmek üzere psiko-sosyal rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sağlanacaktır.

II. MEKAN DÜZENİ: ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK

Doğal Çevre: Tüm Varlıkların Hayat Alanı

Sosyal ve ekonomik faydaların adil, tarafsız ve hakkaniyetli bir şekilde dağılmasını ve yeniden bölüşümünü hedefleyen sosyal adalet vizyonumuzun önemli bir unsurunu çevresel adalet düşüncesi oluşturmaktadır.

Partimiz; hiçbir gerekçe ve bahaneye sığınmaksızın toplumsal avantaj ve dezavantajların adil bir şekilde paylaşılmasını benimsemekte ve teşvik etmektedir. Çevresel nimetlerin ve külfetlerin adil olmayan bir şekilde toplumun hiçbir kesiminin lehine veya aleyhine yapısal bir durum oluşturmaması temel önceliklerimizdendir.

Çevre kirliliğine ve doğanın tahribine yol açan nedenler hukuk devleti ve tüm canlıların doğal hakları temelinde anlaşılmalı ve ortadan kaldırılmalıdır. Çevre sorunlarının yaşanabilir doğal ortamı tehdit etmesinin yanı sıra, sosyal adaleti de açık bir şekilde zedelediğine ve tehlikeye attığına inanıyoruz. Ekonomik ve sosyal kalkınma ve sosyal adalet hedeflerimiz ile doğal çeşitliliğin korunması ve yaşanabilir bir çevre hedefimiz arasında uyumsuzluğa müsaade etmeyeceğiz. Yaşam kalitemizi artırmak ve gelecek nesiller için kaynaklarımızı korumak amacıyla, çevresel adaletin sağlanması gerektiğine inanıyoruz.

İklim ve Çevre: Ekolojik Sorumluluk

Dünya tarihte hiç olmadığı kadar çevresel tehdit ve doğal çeşitliliğin yok olması baskısı altındadır. Hızla artan nüfus, şehirleşme, ekonomik ve endüstriyel faaliyetler ve çeşitlenen tüketim alışkanlıkları çevre ve doğal kaynakların varlığı üzerindeki baskıyı giderek artırmaktadır. Bilimsel raporlar iklim değişikliğinin dünyayı tehlikeli bir yöne doğru götürdüğünü açık bir şekilde vurgulamaktadır. Türkiye de çevre ve iklim odaklı sorunları kuvvetli bir şekilde yaşamaktadır.

BM tarafından hazırlanan raporlarda görüldüğü gibi, Türkiye iklim değişikliğinin zararlı etkilerinden ve tehditlerinden büyük ölçüde olumsuz olarak etkilenecek ülkeler arasındadır. Bu etkiler arasında aşırı sıcaklık artışı, kuraklık, su kaynaklarının azalması, aşırı ve mevsim dışı yağışlar, orman yangınları ile olumsuz getirisi olan heyelanlar, denizlerin yükselmesi, biyolojik çeşitliliğin azalması gibi yaşamsal meseleler yer almaktadır. Buna mukabil ormanlarımız ile nadir ve kıymetli tarım arazilerimiz ise turizm, büyük alt yapı projeleri ve konut alanlarına açılarak yok edilmektedir. Diğer yandan, hızlı kentleşme ve nüfus artışı çevresel tehditleri büyütmektedir.

Türkiye 1980'li yıllardan beri, çevre korumayı bir anayasal hak ve koruma bağlamında tanımlayarak yasal altyapıyı oluşturmuştur. Hatta bu yasal çerçeveler açısından dünyada öncü ülkelerden biridir. Ancak uygulamalarda çok ciddi sorunlar, ihmaller, koruma politikalarında yetersiz takip ve iyileştirmelerde aksaklıklar yürürlükte kalmaya devam etmektedir. Toprak, su ve hava; endüstriyel faaliyetler, kentlerin büyümesi, tarımda kullanılan aşırı kimyasallar, alt yapı sistemlerinin yeterli olmaması nedeniyle her geçen gün kirlenmektedir. Buna karşılık biyolojik çeşitliliği ve çevresel kaliteyi tehdit eden kirliliğe karşı getirilen kurallar ve cezai müeyyideler, bu faaliyetlerden elde edilen kârlara göre çok cüzi kaldığı için önleyici olamamaktadır. Denetim, izleme ve gözlem mekanizmalarının yetersizliği büyük bir sorundur.

İklim değişikliği politikaları çevre politikalarının bir alt başlığı değil, bütüncül bir yaklaşımla çözülmesi gereken bir sorundur. Doğal yaşam çevreleri bir sektör değildir. Bilakis her türlü iktisadi, sosyal, kültürel politika ve yatırımın temel parametresidir. Türkiye'nin iklim ve çevre politikası içinde yer aldığı iklim kuşağı, zengin doğal kaynakları, flora ve faunası dikkate alınarak çok boyutlu bir yaklaşımla geliştirilmelidir.

Bu anlayışla, çevre ve iklim meselesi bir bakanlık ya da sektör faaliyetine indirgenmeden doğa dostu bir büyüme stratejisi uygulanacak, kapsamlı ve bütüncül bir planlama ve koordinasyon sağlanacaktır. Çevreyi ve doğal kaynakları koruma ve geliştirme odaklı, çevresel korumayı tüm politikaların merkezine alan, çevre bilincini önceleyen, sahip olduğumuz ekolojik ve biyolojik çeşitliliği koruyup geliştirmeyi hedefleyen bir anlayış ve yaklaşım esas alınacaktır.

Şehircilik: Umranın Çağdaş Yorumu

Şehirlerimizin yerel ekonomisi güçlü, rekabet gücü yüksek, modern ile gelenekselin uyumunu göz önünde tutarak doğal ve kültürel mirasına sahip çıkan, nefes alan, yürünebilir, ekolojik yapının ve dinamik teknolojik gelişmelerin dengeli şekilde bir arada olduğu bir yapıya sahip olmasını istiyor, insanımızın da bunu istediğini biliyoruz. Şehir planlama politikalarımız en temelde kentsel ve çevresel adalet, kültürel gelişim, ekonomik refah ve hakkaniyetli bölüşüm ilkeleri arasında denge gözetecek, herkes için adil ve katılımcı planlama anlayışını benimseyecektir. Sürdürülebilirlik, katılımcılık ve ekolojik yaklaşım ise politikalarımızın oluşturulmasında, yasal çerçevelerinin belirlenmesinde ve uygulamaya geçirilmesinde temel ilkelerimiz olacaktır.

Şehirler, sosyal bütünleşme, iş yaşamı, seyahat, ticaret, eğlence, kültürel etkinlikler gibi toplumsal yaşamın tüm yönlerini kuşatan faaliyetleri kapsar. Bir kentin kültürünün, kimliğinin, değerlerinin sadece siyasetçi ve planlamacılar tarafından değil, o kentte yaşayanların da katılımıyla geliş-

tirilmesi gerekir. Şehirlerimizin sosyal, ekonomik ve fiziki açılardan niteliklerinin artırılmasında ve kalkınmasında, sivil toplum örgütleri ve tüm sektörlerin de iş birliği halinde olduğu yönetim modellerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle şehir karar mekanizmalarına sivil toplumun aktif katılımını arttıracak modeller kullanılacak, yerel yönetimlerde karar alma ve uygulama süreçleri katılımcı ve tamamen şeffaf hale getirilecektir.

Ülke, bölge, alt bölge, şehir ve mahalle ölçeğinde planlama esasları yeniden belirlenecek, en büyük ölçekten en küçük ölçeğe kadar dinamik şehir ve bölge bilgi sistemlerine entegre bir planlama yaklaşımı belirlenecek, imar planı değişiklikleri parsel bazlı olmaktan çıkarılarak bölge bazlı hale getirilecektir, topluluğun büyük kısmını etkileyecek projeler halk oylamasına sunulacaktır. Şehirlerimizde yeni arsa ve konut üretimi projelerinin yanı sıra, mevcut yapılaşma alanlarının karma kullanıma imkân sağlayacak ve dönüşebilecek şekilde yeniden planlaması yapılacaktır.

Her şehrin kendi iç dinamiklerini esas alan ve şehrin dokusunu yansıtan uygun ve özgün konut projelerinin ve yapı türlerinin geliştirildiği, yeşil ekonominin ana bileşenleri olan yenilenebilir enerji, iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik çözümlerini de içeren bir planlama anlayışı uygulanacaktır. Yeşil çatı ve duvarlar, yağmur suyu hasadının yapılmasını sağlayacak sistemlerin kullanımı yaygınlaştırılacak, su kullanımını azaltan peyzaj tasarımları ve geri dönüştürülmüş suyun kullanımının artırılması ile su rejimi güçlü şehirler planlanacaktır. Mahalle düzeyinde farklı arazi kullanım türlerinin entegrasyonu sağlanacak, komşuluk bahçeleri, yağmur suyu hasadı/kullanımı, mahalle ormanı, otopark, spor alanları, güneş/jeotermal/biyokütle enerji üretim sistemlerini içerecek planlamalar geliştirilecektir.

Şehirlerimizde sosyal kapsayıcılık bağlamında çocuklar, gençler, yaşlılar, kadınlar, engelliler/dezavantajlılar başta olmak üzere tüm kentlilerin ihtiyaçlarına cevap veren uygulamalar geliştirilecek, yaşlı, kadın ve çocukların kullanımını için tasarlanmış, erişimi kolay parklar inşa edilecektir. Her farklı yaş

grubunun nitelikli etkileşimine imkân veren kamusal mekânlar oluşturulacaktır. Yaya ve bisiklet öncelikli kent içi ulaşım planlaması yapılacaktır. Doğal kaynaklara, kentsel aktivitelere ve nitelikli toplu taşıma sistemlerine yürüme mesafesinde erişim, sağlıklı yaşam ve ulaşım etkinliğini sağlayabilmek için bisiklet yolu ve bisiklet park alanlarını kurmak önceliklerimizdendir.

Somut ve somut olmayan kültürel mirasın tespiti, korunması ve günümüz kentleşmesi ile etkileşime geçecek şekilde yeniden işlevlendirilmesi ve hayatiyet kazanması öncelikli olarak ele alınacaktır. Şehirlerimizin kültürel mirasını kentsel gelişme ile doğrudan irtibatlandırarak ve koruyarak kullanma anlayışını yaygınlaştıracak politikalar geliştirilecektir.

Şehirlerde AVM yerine her türlü esnaf ve sanatkârın bulunduğu sokak ve caddelerin oluşturulması politikası uygulanacak, ticaret, sanat ve kültür aksları bu anlayış çerçevesinde belirlenecektir.

Enerji tasarrufundan sağlığa, çevrenin korunmasından iklim değişikliği ile mücadeleye, yerel ekonomik dinamiklerin harekete geçirilmesinden özgün üretime kadar birçok alanda somut çıktısı olan akıllı kentlerin bilge bir yaklaşımla ele alınması son derece önemlidir. Kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesinde çok dinamik bir araç olmasından dolayı akıllı şehir uygulamalarına özel önem verilecektir.

Şehrin temel sorunlarını çözmek için yapılan tüm alt ve üstyapı projeleri ile her türlü planlamada bilgi teknolojileri etkin bir şekilde kullanılacak, gerçek zamanlı şehir bilgi sistemleri ile çevreyi olumsuz etkileyen unsurların anlık ölçülmesi, özellikle yapı güvenliğinin, afet ve acil durumlarda binaların, barajların, yolların güvenliğinin takip edilmesi, zaman ve enerji kaybını minimize eden akıllı şebekelere sahip entegre platformların geliştirilmesi öncelikli politika hedeflerinden olacaktır.

Şehirlerin olası yeni durumlara, eğilimlere ve bütün afet türlerine karşı dayanıklılığı için her şehrin dirençlilik haritası çıkarılacaktır.

III. KAMU DÜZENİ: SİYASETİN HAYAT ALANI

Anayasal Düzen: Toplum Sözleşmesinin Temeli

Türkiye'nin en eski tartışmalarından birisi ülkemizin tam demokratik, özgürlükçü ve sivil yeni bir anayasaya kavuşmasıdır. Ekonomimizin, güvenliğimizin, savunmamızın, birlik ve bütünlüğümüzün temeli, insan onurunu merkeze alan özgürlükçü bir anayasadır. Demokratik bir anayasa olmadan Türkiye'nin müreffeh ve demokratik bir geleceği olmayacaktır.

Mevcut anayasa 1982 yılından beri birçok değişiklik geçirmiştir. Yapılan tüm değişikliklere rağmen anayasamız özgürlükçü ve çoğulcu bir yapıya kavuşamamıştır.

Partimiz milletimizin hak ettiği yeni anayasanın mümkün olan en geniş katılımı ile sıfırdan yazılması gerektiğini savunmaktadır.

Partimiz darbe dönemlerinin izlerinden arındırılmış, hiçbir tabudan ve korkudan çekinmeden, hiçbir bahaneye sığınmadan, milletimizin tamamını bütün farklılıklarıyla kucaklayarak toplumsal normalleşmemizi sağlayacak, insan onurunu ve temel hak ve özgürlükleri teminat altına alacak yeni bir toplumsal sözleşmenin kaçınılmaz ve zorunlu bir ihtiyaç olduğunu düşünmektedir.

Demokratik Sistem: Kamu Düzeninin Siyasal Yapılanması

Hükümet sistemleri ile demokrasi arasında doğrudan ilişki bulunmaktadır. Ülkemizde demokrasinin yaşayabilmesi ve kuvvet kazanması, hükümet sistemi gibi tek bir faktörle açıklanamaz. Bu nedenle, demokrasinin yaşama şansını değerlendirirken; seçim sistemi, parti sistemi, kültürel özellikler, kurumsal yapıların gücü ve sosyolojik yapı (gelir düzeyi, nüfus, etnik ve dilsel çeşitlilik ya da homojenlik vb.) gibi faktörler dikkate alınmalıdır.

Hükümet sistemimizin demokratik olmasını temin edecek üç önemli kriter öne çıkmaktadır: Hukuk devleti ilkesine riayet, hak ve özgürlüklerin anayasal güvence altına alınması, ve denge/denetleme mekanizmalarının varlığı.

Hangi hükümet sistemi olursa olsun, sistemlerin demokratikliği bu kriterlerle belirlenir. Sistemler bu ölçütlere yaklaştıkları oranda demokratik bakımdan güçlü olurken, bu ölçütlerden uzaklaştıkları oranda da demokratik olarak zayıf düşerler.

Ülkemizde yıllarca uygulanan Parlamenter Sistem'in de, 2016 referandumuyla benimsenen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin de bu demokratik kriterleri karşıladığını söylemek mümkün değildir. Demokrasi ve etkin yönetim bağlamında ürettiği sorunlar dolayısıyla değiştirilen özünden koparılmış Parlamenter Sistem'in yerine hayata geçirilen yine özünden koparılmış Başkanlık Sistemi de benzer demokrasi ve etkin yönetim zaaflarıyla maluldür.

Başkanlık Sistemi, hemen her alanda yürütmenin yasama ve yargı üzerindeki etkisini artırma ve yürütmeye mümkün olduğunca fazla güç devretme düşüncesiyle inşa edilmiştir. Yasama ve yürütmenin oldukça kesin çizgilerle birbirinden ayrı olması beklenen Başkanlık Sistemi iddiasıyla yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, çok daha büyük yapısal sorunların ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Yasama ve yürütmenin birbirlerinin görevlerine son verebildiği, hukuki hiyerarşinin alt-üst olduğu, kuvvetler ayrılığının yerini kuvvetler birliğinin aldığı, Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) ve milletvekilliğinin fiilen anlamsızlaştığı, bağımsız ve tarafsız yargının büyük ölçüde ortadan kalktığı bu sistem, sadece hukuk devletini yaralamamış; aynı zamanda, seçim barajını kaldırmak yerine sorunlu bir ittifak düzenini tesis etmesiyle siyasetin ve siyasi partilerin de özgün tabiatını tahrip etmiştir.

Bu sistem devam ettiği takdirde demokratik toplum düzenini sürdürmek mümkün olmayacaktır.

Ülkemizin tarihi tecrübesi ve mevcut yapısını göz önünde bulundurarak, her türlü vesayetten arındırılmış demokratik bir Parlamenter Sistemi savunuyoruz.

Merkezi Yönetim: Bütüncül ve Etkin Kamu Yönetimi

Kamu yönetiminde etkinliğin, kurumsallaşmanın ve şeffaflığın sağlanması Türkiye'nin en önemli meselelerinden biridir. Toplumda ve siyasette kamu yönetimine ilişkin sorunların varlığına yönelik geniş bir mutabakat mevcuttur. Sorun çözmek yerine sorun üreten, belirsizlikleri gidermek yerine sürekli belirsizlik üreten, halkına güvenmek yerine halkının güven ve adalet duygusunu sarsan, liyakate ve katılımcılığa dayanmayan, vatandaşlarının temel hak ve özgürlüklerine duyarlı ve saygılı olmayan, saydamlık, hesap verebilirlik ve öngörülebilirlik gibi iyi yönetimin temel vasıflarından yoksun yönetim uygulamaları kamu yönetimine hâkim olmuştur. Bu olumsuz tabloya son vermek ve kamu yönetimini etkin bir şekilde yeniden yapılandırmak gerekmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'yle birlikte ülkemizde merkezi yönetim dönüşmüştür. Yeni sistemle merkez ve taşranın ilişkisini yönetmekte zorlanan, merkezin karar alma süreçlerini bir türlü hızlandırama-

yan, yerelin süreçlerde etkin olmasına müsaade etmeyen hantallaşmış merkezi yönetim bir daralma daha yaşamıştır. Artık merkez-taşra ekseninde değerlendirilen merkezi yönetim tartışmaları yerini büyük ölçüde Cumhurbaşkanlığı merkezi idare sistemine bırakmıştır. Yeni merkez Cumhurbaşkanlığı haline gelirken, bakanlıklar ise belli ölçüde taşra fonksiyonuna indirgenmişlerdir. Bu durum uzun yıllardır devam etmekte olan kamu yönetimi tartışmasını da baştan aşağı değiştirmiştir.

Yeni sistemle birlikte karar alma süreçlerinde ve yetki kullanımında yaşanan daralma yönetimde ciddi bir verimlilik, etkinlik ve güven sorunu ortaya çıkarmanın yanında, demokratik standartlarda da sert bir düşüşe yol açmıştır.

Partimiz, Türkiye'nin evrensel standartlarda bir merkezi yönetime sahip olması gerektiğine inanmaktadır. Neredeyse bütün kamu idaremiz merkezi yönetim içerisinde veya etrafında faaliyet göstermektedir. Türkiye'nin coğrafi büyüklüğü ve nüfusu, merkezi yönetimi sorunlu kılmaktadır. Üstelik Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile bu sorunlu merkezi yapı daha da merkezileştirilmiştir.

Partimiz, bütüncül bir yaklaşımla merkezden ve yerelden yürütülecek görevlerin yeniden tanımlanarak ülkemizin acil ihtiyacı olan yerelleşme ve yerinden yönetimi hayata geçirmeyi gerekli görmekte ve hem merkezi hem de yerel yönetimde katılımcılığı ön plana çıkaran, bürokratik işlemlerin en aza indirildiği, her türlü iş ve işlemin nesnel kriterlere dayandırıldığı, hesap verebilir, şeffaf, kayırmacılıktan uzak, liyakat esaslı ve insana saygılı etkin bir kamu yönetimini vazgeçilmez bir hedef olarak kabul etmektedir.

Partimiz, bugüne kadar kamu reformunu engellemek için korkulara ve tabulara yaslanarak ortaya konulan bahanelerin tamamının birer vehimden ibaret olduğunu düşünmektedir. Korkulara ve tabulara sığınarak kamu reformunun gerçekleştirilmemesi, vatandaşlarımızın aldığı kamu hizmeti kalitesinin düşmesine, kamu kaynaklarının verimsiz kullanılmasına ve hepsinden önemlisi hukuk devleti ilkesinin yıpranmasına yol açmıştır.

Kamu hizmeti vatandaşlarımızın vergileriyle oluşan kaynaklar harcanarak verilmektedir. Partimiz bu temel gerçekten beslenen sorumluluğunun farkındadır ve en şeffaf şekilde denetlenmesini öngörmektedir. Vatandaşlarımız vergileri karşılığında aldıkları kamu hizmetini sorgulama ve denetleme hakkına sahiptirler. Kamu personelinin ve hizmetinin nihai denetleyicisinin vatandaş olduğu ilkesi hayata geçirilmelidir. Kamu hizmetini sunmanın bir ayrıcalık değil vatandaşlara karşı sorumluluk olduğu tartışmasız bir şekilde kabul edilmelidir. Partimizin öncelikli hedeflerinden biri, vatandaşa karşı kendisini sorumlu hissetmeyen bir kamu zihniyetinin ortadan kaldırılmasıdır.

Partimiz, tam demokratik bir hukuk devletinde kamunun güç ve sermaye biriktiren bir odak olmaktan çıkmasını savunmaktadır. Kamunun gücü vatandaşa hizmetinin kalitesinde, ekonomik büyüklüğü kaynakları verimli ve adil bir şekilde kullanmasında kendisini göstermelidir. Türkiye, vatandaşlarının kamu makamlarından ve kurumlarından çekindiği değil eşit bir şekilde hizmet aldığı bir ülke olmalıdır.

Partimiz, kamu hizmetlerinin vatandaşlarımıza ulaşımında görünen ve görünmeyen her türlü ayrımcı politikaların karşısındadır. Özellikle görünmeyen ayrımcılık, ötekileştirme ve eşitliğe aykırı uygulamaların tamamının ortadan kaldırılması gerektiğine inanıyoruz. Hukuk devletinin tesisi ve tam demokratik bir Türkiye arzumuzun hayata geçebilmesi için kamu yönetiminin bütün yönleriyle vatandaşlarımıza karşı eşitlikçi bir uygulama içerisinde olmasını öngörüyoruz.

Vatandaşlarımız hantallaşmış bir merkezi yönetimin siyasal, toplumsal ve ekonomik maliyetlerine katlanmamalıdır. Partimiz, yüzlerce yıllık kamu idaresi geleneği olan ülkemizin basit, sade ve işlevsel bir kamu yönetimi güncellemesine kavuşmasını öngörmektedir. Vatandaşımıza yük olan değil yük alan, iktisadi faaliyeti zorlaştıran değil rekabetçi bir ekonomik zemin oluşturan, her türlü beşeri ve maddi kaynağımızı is-

raf eden değil verimli kullanan bir kamu yönetiminin hayata geçmesini sağlayacağız.

Yüklerinden kurtulmuş etkin ve güvenilir bir devlet mekanizmasına ulaşabilmek için merkezi yönetim bünyesindeki istihdamın ekonomik anlamda rasyonel ve sürdürülebilir olacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Kamu hizmetlerinin üretiminde piyasa araçlarından mümkün olduğunca faydalanılmasını, serbest rekabeti ve rasyonel kaynak dağılımını bozan kamu müdahalelerinin ortadan kaldırılmasını öngörüyoruz. Kamu ile özel sektör birbirinin rakibi değil tamamlayıcısı olmalıdır.

Partimiz, devletin doğal tekel olduğu alanlar daraldıkça özel sektörün genişleyip dünya ile rekabet edebileceğini, kamunun yerinden idare edilme oranı arttıkça demokrasinin güçleneceğini düşünmektedir. Kamunun öncelikli sorumluluğunun piyasaların gelişip serpilmesine zemin hazırlamak olduğunu düşünüyoruz.

Merkezi yönetimde yapacağımız reform kapsamlı olacaktır. Merkezi birimlerin vazife ve işlevleri, kamu mali yönetimi, kamu satın almaları, personel rejimi ve denetim konularında yeniden yapılanmaya ihtiyaç olduğunu düşünüyoruz. Partimiz bu adımlarla merkezi yönetiminin etkinlik, verimlilik ve güvenilirlik boyutlarını güçlendirirken yerinden yönetime mümkün olduğunca alan açılmasını öngörmektedir.

Milletimizin hak ettiği ve ekonomimizin ihtiyaç duyduğu evrensel standartlardaki kamu idaresi için hükümet sisteminden başlayarak yapısal bir reform ihtiyacına inanıyoruz.

Bugünkü sorunlu merkezi idare yapısının reformu ile ilgili olarak şu hususları hedeflemekteyiz:

TBMM'nin etkinliği artırılarak, kuvvetler ayrılığı prensibinden ödün vermeksizin kamu yönetiminde kanuna dayalı çalışma genel ilke olarak belirlenecektir.

Kamu yönetimimizdeki hiyerarşide çok önemli yeri olan ve kamunun bir bütün olarak ortak aklını ve kolektif sorumluluğunu içeren Bakanlar Kurulu sistemi tekrar oluşturulacaktır.

Bakanlıkların ve görev alanlarının ortak ve katılımcı bir akılla yeniden belirlenmesi ve bu çerçevede oluşturulacak Bakanlıkların kuruluş ve yapılanmaları ile ilgili düzenlemeler, Türkiye Büyük Millet Meclisinden çıkacak kanunlarla belirlenecektir.

Bakanlıkların görev, yetki ve sorumlulukları tam olarak ayrıştırılacak, herhangi bir konuya ait tüm yetkiler tek bir Bakanlıkta toplanacak, böylelikle mevcut kamu sisteminin en büyük aksaklıklarından birisini oluşturan ve çok sayıda Bakanlığın görev alanına girdiği için sonuçlandırılması çok uzun zaman ve bürokratik işlem gerektiren konular tek bir mercide sonuçlandırılacaktır.

Bakanlıklarda kurumsal hafızayı ve birikimi temsil eden, bürokratik yürütmenin koordinatörü, bürokrasinin son karar mercii ve bürokrasi ile siyasetin köprüsünü kuran Müsteşarlık sistemine geri dönecektir.

Denetleyici ve düzenleyici kurumların çok daha bağımsız, etkin ve güvenilir olmasının önündeki engelleri kaldıracğıız. Bu kurumlarda Meclisin daha fazla belirleyici olmasının önünü açacağız.

Teknolojik devrimin artık yaş, eğitim, gelir ve coğrafya sınırlarını aşarak her bir bireyin kesintisiz bir şekilde süreçlere dâhil olma imkânı verdiği bir dönemde merkezi yönetim ağının baştan aşağı gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu noktada E-devlet uygulamalarının önemi artmıştır. Artık birçok farklı hizmetin kolayca ve teknolojik imkânlarla, merkezi ve yerel yönetimlerle yüz yüze muhatap olmaksızın yerine getirilmesi imkân dâhiline girmiştir. Bu alanda ilerlemeler olmakla birlikte, E-devlet uygulamaları tüm kamuyu kapsayacak şekilde bir strateji çerçevesinde yaygınlaştırılacak ve E-devlet uygulamalarına rağmen devam etmekte olan

ve aynı işleri yapan bütün kurumlar, birimler ve taşra teşkilatları gözden geçirilerek sadeleştirme yoluna gidilecektir.

Yerel Yönetimler: Halkla Birlikte Yerinden Yönetim

Merkezi yönetimin en temel ve büyük sorunu, üzerinde biriktirdiği idare yüküdür. Güçlü bir merkezi yönetimin ilk şartının yerinden yönetime verilen önem ve açılan alan miktarı olduğunu öngörüyoruz. Partimiz kamu idaresinin merkezileştikçe zayıflayan, yerelleştikçe güçlenen yapısına inanmaktadır. Dünyadaki çok sayıda başarılı örnekte olduğu gibi sıhhatli, verimli ve sürdürülebilir bir merkezi yönetim için etkin bir yerelleşme ve yerinden yönetim Türkiye'nin acil ihtiyaçlarındandır.

Partimiz, yerel yönetimleri bir idari mesele olduğu kadar demokrasimizin güçlenmesi meselesi olarak da görmektedir. Demokrasinin yerelde başlayıp, yerelde sağlam temellere oturacağını biliyoruz. Merkezden çevreye yayılan demokrasi ve yönetim tarzının nihai kertede verimsiz, etkin olmayan ve güvenilirliği sorgulanan idareler oluşturduğunu düşünüyoruz. Merkezin aşırı büyük ve ihtiyacından çok fazla güçlendiği her idare şeklinin bürokratik ve ekonomik verimsizliğin kaynağı olduğunu öngörüyoruz.

Türkiye, yerel yönetimler sorununu konuşurken telaffuz edilmeyen korkular ve tabular yüzünden ne yerel ne de merkezi reformları yapamamıştır. Tıpkı Cumhuriyetimiz boyunca her dönem dillendirilen farklı korkuların ve tabuların varlığı gibi, idari sistemimizle ilgili ortaya atılan evhamlar da demokrasimize, milletimizin yaşam kalitesine ve ekonomik büyümemize zarar vermiştir.

Partimizin demokrasimiz ve ekonomimiz için tam demokratik bir kamu yönetimine ve yerinden yönetime inancı tamdır. Yerel yönetimler reformunu ancak vatandaşına inanan bir siyasi akıl hayata geçirebilir. Bu çerçevede, kamu yönetiminin birinci şartının vatandaşına güvenmek olduğuna inanıyoruz.

Yerinde halledilebilecek hiçbir başlık merkezden idare edilmek zorunda değildir. Yerinde ve yerelde yönetime alan açılmadığı sürece yerel idarenin gelişmesi, serpilmesi, kurumsallaşması ve hizmetlerinde dünya ile rekabet edebilecek bir düzeye ulaşması mümkün değildir.

Partimiz olgun bir demokratik ve rasyonel yaklaşım çerçevesinde yerel ve merkezi yönetim arasında bir çatışma değil hizmetlerde tamamlayıcılık ve kararlarda yönetim bütünlüğünün mümkün olduğuna inanmaktadır. Vatandaşlarımızın kamu hizmetlerini denetleyebilmesinin en kısa ve etkin yolu hizmetlerin yerel boyutunun artmasından geçmektedir.

Partimiz merkezi yönetimin stratejileri belirleyerek yerel yönetimlerle eşgüdüm içerisinde çalışmasını öngörmektedir. Yerel yönetimlerin operasyonel esnekliği arttıkça merkezi yönetimin yerelle kuracağı ilişkinin etkinliği de artacaktır. Yerellik vatandaşlarımızın daha kaliteli ve yerinde hizmet almasını sağlayacağı gibi sisteme dâhil olmasını da sağlayacaktır.

Yasal metinlerimizde belediyelerimiz 'idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi' olarak tarif edilmiştir. Ancak bu tarifin karşısına Anayasa'da 'idari vesayet yetkisi' de konularak yıllarca çözülemeyen ve kaynaklarımızı israf eden merkezi-mahalli idare sorununa sebep olunmuştur.

Yerelde atanmış Vali ve Kaymakamlarla birçok başlıkta ortak hareket etmesi gereken seçilmiş belediye başkanlarının verimli, işlevsel ve demokratik bir zemini korumaları amacıyla mahalli idareler ile İçişleri Bakanlığı arasındaki hiyerarşik ve vesayetçi ilişkiye son verilmelidir. Partimiz, Anayasadaki idari vesayet yetkisinin demokratikleştirilmesi için, mahalli idarenin hiyerarşik ilişki içerisinde olması gereken mercii Çevre ve Şehircilik Bakanlığı veya yerel yönetimlerden sorumlu yeni bir bakanlık olması gerektiği inancındadır.

Anayasa'nın 127. maddesinde çerçevesi çizilen 'idari vesayet yetkisi' demokratik standartlar açısından sorunlar üretirken; yeni hükümet siste-

miyle birlikte bu vesayet Çevre ve Şehircilik ile İçişleri Bakanlığı arasında paylaşılmıştır. İşlevsel ve demokratik bir mahalli idare sistemini hayata geçirmek üzere, başta Anayasanın 127. maddesi olmak üzere 'idari vesayet' uygulamalarının tamamının gözden geçirilmesini ve anti-demokratik bütün unsurların ayıklanmasını öngörüyoruz.

Bu çerçevede, belediyelerle ilgili en temel tartışma konularının başında gelen mahalli imar yetkisinin de -Çevre ve Şehircilik Bakanlığından alınabilecek teknik kapasite transferi dışında- tamamen yerelde olması gerektiğine inanıyoruz.

Ayrıca, seçilmiş belediye başkanlarının mahkeme kararı olmaksızın kamu düzeninden sorumlu olan İçişleri Bakanı tarafından görevden el çektirilmesi, millet iradesi ve çağdaş hukuk devleti uygulamalarıyla çelişmektedir. Bu çerçevede, soruşturma veya somut delillerle temellendirilmeden seçilmiş belediye başkanlarının görevden alınması uygulamasına son verilecek, seçilmiş belediye başkanının ancak mahkeme kararıyla görevden alınabilmesi sağlanacaktır. Benzer şekilde, görevden alınan belediye başkanının yerine İçişleri Bakanının inisiyatifiyle kayyım atanması da milli iradenin tecellisine hanel getirmektedir. Bu çerçevede, mahkeme kararına istinaden görevden alınan seçilmiş belediye başkanının yerine yine seçimle oluşturulmuş belediye meclis üyelerinden birinin seçilmesi teminat altına alınacaktır.

Yerel yönetimlerin çevre ile ilgili hususlarda çok hassas, katılımcı ve vizyon sahibi olmalarını sağlayacağız. Başta imar planları olmak üzere, çevreyi ve şehirlerimizi ilgilendiren başlıklarda sahici bir katılımcılık sağlanacak, merkezi yönetimden alınan kapasite ve kaynak eşgüdüm içerisinde hayata geçirilecektir.

IV. HUKUK DÜZENİ: ADALETİN TEMİNATI

Adalet: Toplumsal Hayatın Kuşatıcı ve Koruyucu İlkesi

Adalet; herkese hakkını teslim etmek, haklıyı haksızdan ayırt etmek, her şeyi olması gerektiği yere koymaktır. Adalet, insan haklarını güvence altına almak, insan onurunu korumaktır.

Adaletin tecelli ettiği toplumlarda haksızlığa ve zulme yer yoktur. Adaletin olmadığı yerlerde ise güçlü ve zorbalara insafına terk edilen masumlar zulüm altında yaşamaya mahkûm olurlar. Böylesi bir toplumda endişe, korku, güvensizlik, huzursuzluk, kargaşa ve kaos hâkim olur. Kanunların varlığının da bir önemi ve değeri kalmaz. Zira adaletin geçerli olmadığı bir toplumda kanunlar, zulmü meşrulaştıran bir araca dönüşürler.

Adalet, siyasi güce ahlâkî öz katarak düzen niteliği kazandıracak en büyük değerdir. Taşdığı bu ahlâkî öz dolayısıyla toplumsal ve siyasal var oluşun en temel değeridir. Devletin varlığının en temel sebeplerinden biri; mazlumu ve masumu haksızlık, zulüm ve zalime karşı koruyarak, gerektiğinde cezai müeyyide uygulamak suretiyle yargısal adaleti, vatandaşlarına karşı eşit, adil, kuşatıcı yaklaşımıyla toplumsal adaleti tesis etmektir.

Devletin bekası ve iktidarın sürdürülebilir olması adaletin tesisine bağlıdır. Adaleti toplumsal hayata egemen kılan devletler ayakta kalabilirler. Kâmil manada adaleti tesis eden, toplumda huzuru, barışı ve refahı sağlayan devletler kaim olmuş; adaletten sapan milletler ve devletler ise yıkılıp gitmiştir. Bu sebeptendir ki, "Adalet mülkün temelidir" özdeyişi evrensel geçerliliğe sahip bir ilke olarak kabul görmüştür.

Partimiz, ülkemizde ekonomik, siyasal ve sosyal sorunların temelinde hak ve adaletten uzaklaşmanın yattığını, ülkemizdeki adalet açığının ve toplumun adalet ihtiyacının acil bir hâl aldığı farkındadır. Adaletin örselendiğine, devlet düzeninin ve toplumsal barışın temelinden sarsıldığına üzülenek şahitlik etmekteyiz.

Devlet tahayyülümüzün, hukuk anlayışımızın ve siyaset felsefemizin en temel dayanağı adalettir. Partimizin temel şiarı, adaletli yönetim olacaktır. Milletimizin hak ve adaletle yönetim talebini siyaset anlayışımızın en önemli düsturu olarak görmekteyiz.

Hukuk ve Hukuk Devleti:

Adaletle Dayalı bir Kamu Düzeninin Yapısal Formu

Hukuk; eşitlik, özgürlük ve adalet gibi evrensel değerlerin süzgecinden geçmiş kurallar manzumesidir. Hakkı teslim etmeyen, kayırmacı davranan, ayrıcalık tanıyan, özgürlükleri kısıtlayan ve barışı bozan kanunlar demokrasi ve hukukun özüne aykırıdır. Bu tür kanunların yürürlükte olduğu bir devlet de hukuk devleti değil ancak bir kanun devleti olabilir.

Hukuk insan içindir. Hukukun en temel görevi, adaletli bir toplum düzeni tesis etmek, toplumun huzur ve barışını sağlamak, özgürlükleri korumaktır. Hukuk sisteminin amacı adalet dağıtmak, sorun çözmek ve çare üretmektir.

Hukukun üstünlüğünü sağlamanın en temel dayanağı ve sigortası kuvvetler ayrılığı ilkesidir. Bu çerçevede, hikmet-i hükümet yerine hukukun üstünlüğü ilkesi esas olmalı, ayaküstü hukuk üretimine son verilmelidir.

Demokratik hukuk devleti; hukukun evrensel ilkelerine bağlı olan, kanun önünde eşitliği sağlayan, bireylerin hak ve özgürlüklerini güvence altına alan, hak arama yollarını açık tutan ve bütün eylem ve işlemleri yargısal denetime tâbi olan devlettir.

Hukuk ve kanun önünde eşitlik ise, hukuk karşısında devletin, yönetenlerin ve yönetilenlerin aynı seviyede eşit olmasını ifade etmektedir. Hiç kimse hukuka uyma yükümlülüğünden muaf değildir. Hukuk kuralları eşit olarak hem yönetenleri hem de yönetilenleri bağlar.

Sağlam bir hukuk sistemin kurulması ve yürütülmesi her şeyden önce zihniyet meselesidir. Bu bağlamda, hukuk anlayışımızda ve uygulamamızda kapsamlı bir zihniyet devrimine ihtiyaç bulunmaktadır. Böylesi bir zihniyet devrimini hayata geçirecek nitelikli hukukçuların yetişmesi için hukuk eğitimi gözden geçirilecek ve yeniden yapılandırılacaktır.

Hukuk anlayışımız; dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, din, mezhep ve benzeri saiklerle ayırım gözetilmeksizin herkesi kanun önünde eşit kabul etmek ve her türlü ayrımcılıkla, ötekileştirmeyle ve düşmanlaştırmaıyla mücadele etmektir.

Hukuk devleti, güçlünün değil, haklının üstün olduğu devlettir. Hukukun üstünlüğüne dayanan devlet; herkesi hukuk karşısında eşit olduğu, hakların ve özgürlüklerin güvence altına alındığı, hukuk güvenliğinin sağlandığı, devletin ve iktidar sahiplerinin hukukla sınırlandırıldığı devlettir.

Hukuk devleti, faaliyetlerinde hukuk kurallarına bağlı olan, vatandaşlarına hukukî güvenlik sağlayan devlet demektir. Yasama, yürütme ve yargının hukuk kurallarına bağlı bir şekilde çalıştığı modern devletler, vatandaşlarının kaliteli bir yaşam sürmesinin zeminini oluşturmaktadırlar. Hukuk

devletinin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için, bizzat devlet tarafından konulmuş kurallara öncelikle ve en hassas şekilde devletin riayet etmesi beklenmelidir. Ayrıca kuralları oluşturan anayasanın, kanunların, tüzüklerin ve yönetmeliklerin de çağdaş demokratik standartlarda olması gerekir.

Partimiz, hem devletin kurallara riayet etmesinde hem de kuralların demokratik içeriğinde insanımızın hak ettiği hukuk devleti standartlarına ulaşmayı hedeflemektedir. Ülkemizde huzurun, refahın ve tam demokrasinin yerleşmesinin vazgeçilemez ön şartı, hukuk devletinin bütün çağdaş kural, ilke ve teamülleriyle işlemesidir.

Cumhuriyetimizin kuruluşundan bu yana, devletimizin bir hukuk devleti olma hedefi hep olagelmiş, ancak bu hedef, milletimizin hak ettiği seviyede hayata geçmemiş, Türkiye uzun yıllar tam demokratik ve çağdaş standartlardan kopuk hukuk devleti uygulamalarıyla enerjisini tüketmiştir. Ancak tam anlamıyla tüm vatandaşlarımıza huzur veren, devletimizi modern işlevsel bir kuruma dönüştüren hukuk devleti anlayışı ve uygulaması hiçbir dönemde hayata geçirilememiştir. Hukuk devletini var kılan kuvvetler ayrılığı önce vesayet girişimleriyle, ardından da hükümet sistemi değişikliğiyle büyük ölçüde ortadan kalkmıştır.

Ülkemizin hukuk devletinin temel vasıfları açısından her geçen gün irtifa kaybettiğini üzülerken görmekteyiz. Güç ve iktidar sahiplerinin hukuk devletinin en temel gereklerini hiçe sayan ve yargıyı araçsallaştıran keyfi tutumları, toplumun adalete ve yargıya güvenini sarsmakta ve toplumsal vicdanda onarılması güç yaralar açmaktadır.

Hukuk devleti ilkelerinden uzaklaştıkça sadece vatandaşlarımız hak ve özgürlüklerinden kayıplar yaşamamakta, aynı zamanda bütün kurumlarımız da telafisi zor yaralar almaktadır.

Partimiz, adalete ve hukuka olan güven duygusunu yeniden tesis etmeyi öncelikli hedef olarak belirlemiştir. Benimsediğimiz çoğulcu ve özgürlük-

çü anlayışın gereği ve teminatı olarak adaleti tesis eden, tüm vatandaşlarımızın haklarını güvence altına alan, toplumsal huzur, barış ve refahı hedefleyen bir hukuk düzeni oluşturmak en temel amaçlarımızdan biridir.

Hukuk devletinin, temel hakların teminat altına alındığı, devlet faaliyetlerinin yargısal denetime açık olduğu, kuvvetler ayrılığının işlediği ve hak arama yollarının bulunduğu bir yapıda tesis edilebileceğine inanıyoruz. İnsan onurunun korunması için, vatandaşların hukukî güvenlik içinde yaşayabilmesi gerekmektedir.

Hukuk devleti olgusunu yalnızca yasalarda, siyasi parti programlarında bahsedilen işlevsiz ve sonuçsuz bir klişe olmaktan çıkarmak ana hedefimizdir. Hukuk devleti ancak kuvvetler ayrılığı sağlandığında, kamu kaynakları en hassas şekilde kullanıldığında, açık veya kapalı imtiyazlar ortadan kalktığında, itiraz hakları ve yolları açık olduğunda, aidiyet duygusu zedelenmediğinde ve vatandaşlarımızın tamamının rızası kazanıldığında geçerlilik kazanabilir.

Vatandaşlarımızın canına ve malına zarar veren, toplumsal huzuru bozan, ülkemizin birliğine kast eden terör örgütleriyle sonuna kadar etkin bir şekilde mücadele edilmelidir. Ancak bu mücadele hukuk çerçevesinde, hukuk devleti ilkelerine bağlı kalınarak yapılmalıdır.

Kanun hükmünde kararname çıkarılırken, insanların hayatlarında olağanüstü sonuçlar doğuracak kararlar oluşturulmamalı, somut deliller, objektif kriterler, masumiyet karinesi, suçun şahsiliği ilkesi gibi hukukun temel ilkelerine riayet edilmeli, muhatapların etkin hak arama yolları ortadan kaldırılmamalı, hakkında hiçbir takibat olmayanlar, savcılarca takipsizlik kararı verilenler veya yargılama sonunda mahkeme kararı ile beraat edenler dahi KHK ile mahrum edildikleri haklarına ve itibarlarına acilen kavuşturulmalı, yasal dayanağı olmadan, anayasaya aykırı bir şekilde pasaport iptali, sağlık hizmetleri alırken karşılaşılan zorluklar ve SGK kayıtlarına düşülen şerhler nedeniyle iş bulamama gibi çok çeşitli mağduriyetler yaşatılmamalıdır.

Ayrıca, Anayasanın 148/1 maddesi gereğince Anayasa Mahkemesi KHK'ları anayasaya uygunluğu konusunda incelemelidir. Olağanüstü rejimler hukuk dışı ve keyfi rejimler değildir. Olağanüstü hal zamanında yapılan iş ve işlemler yargı denetiminden yoksun kılınmamalıdır. Öncelikli hedefimiz Anayasanın 141/1 maddesinde yer alan istisnanın kaldırılarak olağanüstü hal döneminde çıkarılan KHK'ların yargı denetimine tabi olmasını temin etmek olacaktır. Toplumsal travma haline gelmiş ve kangren olmuş bu sorunlar anayasamızın temel ilkeleri ve hukuk devleti kuraları çerçevesinde acilen çözüme kavuşturulacaktır.

Kanun çıkarma yetkisi Meclise ait olmakla birlikte; hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkesinin yerleşmesi için hukuk inşasında bireylerin, sivil toplumun, bilim insanlarının, uygulayıcıların ve konunun taraflarının ortak katkısı ve uzlaşması gözetilecektir. Bu çerçevede, kanunların iç bütünlüğünü zedeleyen ve kurumsal istişare mekanizmalarını devre dışına iten Torba Kanun yapım tekniğinden vazgeçilecektir.

Bağımsız ve Tarafsız Yargı Düzeni: Adaletin Korunmasının Temel Teminatı

Kuvvetler ayrılığı ilkesi gereğince, demokratik hukuk devletlerinde adaleti dağıtma görevi, yasama ve yürütmeden bağımsız kılınan yargı organlarına bırakılmıştır. Yargı bağımsızlığı hukuk ve demokrasinin de teminatıdır. Vazgeçilmesi veya diğer kuvvetler karşısında zayıf düşürülmesi kabul edilemez. Denge ve denetleme mekanizmalarının varlığı demokratik hukuk devletinin en önemli vasfıdır. Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı tavizsiz uygulanması gereken kurumsal uygulamalarda hayata geçirilmesi gereken temel bir ilkedir.

Bağımsız ve tarafsız yargının varlık nedeni kişilerin veya kamu idarelerinin hukuka aykırı eylem ve işlemlerine karşı bireylerin hak ve özgürlüklerini korumaktır. Bireylerin hak ve özgürlüklerini güvence altına alabil-

mesi, herkese hakkının teslim edilebilmesi ve kararların adalete uygun verilebilmesi için yargının siyasi iktidarlardan bağımsız olması gereklidir. Yargıya tanınan bu ayrıcalık, yasama ve yürütmenin hukuka aykırı tasarruflarına karşı zayıf ve korunaksız durumda olan vatandaşları korumak amacıyla yöneliktir. Yargının adaletli kararlar verebilmesi için hâkimin tarafsız olması, tarafsız olabilmesi için de her türlü etki ve baskıdan bağımsız olması gerekir.

Kuvvetler ayrılığına dayalı gerçek bir yargı bağımsızlığı olmazsa olmaz ilkemizdir. Adaletin tesisi ve her türlü haksızlık ve kamu gücünün kötüye kullanılması hallerine karşı tüm vatandaşlarımızın hukukunu koruyabilmek son derece önem arz etmektedir. Hâkimleri devletin memurları olarak gören anlayış terk edilmedikçe insan haklarına dayalı gerçek bir hukuk ve demokrasiye ulaşmak mümkün değildir. Yargılama kültüründe hâkim odaklı ve devlete hizmet anlayışı yerine, insana hizmet anlayışını geliştirmek zorundayız.

Türkiye’de yargının yaşadığı sorunlar temelde mevzuattan kaynaklanan sorunlar değildir. Siyaset ve yürütme tarafından çözülemeyen sorunların yargıya havale edilmesi, yargının araçsallaşmasına ve siyasallaşmasına yol açmıştır. Yargı üzerinden sosyal, ekonomik ve siyasi güç devşirme çabaları yargının itibarına büyük zarar vermiştir. Sonuçta yargı hiç olmadığı kadar hırpalanmış, yaralanmış, bağımsızlığını ve tarafsızlığını büyük ölçüde kaybetmiş ve güven kaybına uğramıştır.

Yargı ancak kuvvetler ayrılığının özümsemişi, çoğulcu ve özgürlükçü bir demokratik siyasal sistem içerisinde bağımsız ve tarafsız olabilir. Yargıda yaşanan sorunların temel nedeni sadece yasama, yürütme organının veya siyasetin bağımsız ve tarafsız yargı ilkesiyle bağdaşmayan istek ve talepleri değil, aynı zamanda yargının kendisini müdahaleye açık tutan alışkanlıklarıdır.

Yargının hızlı ve etkin çalışması ve adil kararlar verebilmesi için esaslı bir reform yapılmalıdır. Bu çerçevede;

Adalet teşkilatı yeniden yapılandırılacaktır.

Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK), 'Hâkimler Kurulu' ve 'Savcılar Kurulu' olarak ikiye ayrılacaktır. HSK'nın disiplin kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulmasını engelleyen hüküm değiştirilecektir.

Yargının odağında bulunan ve yargıyı büyük ölçüde şekillendiren HSK yeniden yapılandırılacaktır. Bu çerçevede HSK'nın yapısı, demokratik meşruiyeti ve çoğulculuğu sağlayacak şekilde oluşumu, işleyişi, görev ve yetkileri yeniden düzenlenecektir.

Yargının etkinliğini ve verimliliğini en üst düzeye çıkarabilmek için yargı süreçleri bağlamında kurumsal ve işlevsel bir dönüşüm gerçekleştirilecektir. Böylece, geciken yargı süreçlerinin adaletin sağlanabilmesinin önündeki en büyük engel olduğu gerçeğinden hareketle yargı süreçlerinin hızlandırılmasını sağlayacak tedbirler alınacaktır. Hak aramanın ucuz, etkin ve hızlı hale gelmesi temin edilecektir. Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması sağlanacaktır.

İhtisaslaşma ve alternatif uyuşmazlık çözüm yolları yaygınlaştırılacaktır.

Hâkimlik teminatı; hâkimin görevini icra ederken iç ve dış etkilerden tamamen arınmış şekilde objektif kriterlere ve vicdanının sesine uyarak karar verebilmesidir. Hâkimlik teminatının güçlendirilmesi amacıyla coğrafi teminat yargının tüm kademelerinde yaygınlaştırılacaktır.

Adil yargılanma hakkı, savunma hakkı, mahkemeye erişim hakkı gibi evrensel değerler haline gelmiş hakların vatandaşlarımız tarafından etkin bir şekilde kullanılabilmesinin yolu açılacaktır.

Tutuklamanın istisna olması ilkesi titizlikle uygulanacak ve objektif kısıtlara bağlanacaktır. Suçların şahsiliği ilkesine, masumiyet karinesine ve lekelenmeme hakkına özen gösterilecektir.

Hukuk sistemimiz için bir kazanım olan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı genişletilerek, vatandaşlarımızın lehine yeniden düzenlenecektir.

İnsan hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla yargılama sırasında Anayasa'nın 90. maddesinin mahkemelerce uygulanması temin edilecektir.

Yargı kararlarının boşa çıkması önlenecek, gecikmeksizin uygulanması sağlanacaktır.

Yargının şeffaflığı ve hesap verebilirliği sağlanacaktır. Bu amaçla makul sürede yargılamada kararlara erişim, hâkimlerin performansı gibi kriterler çerçevesinde bir performans izleme sistemi geliştirilecektir. "Yargıda durum analizi" türünden raporların yayımlanması sağlanacaktır.

TBMM'de bulunan Adalet Komisyonu etkin hale getirilecek, illerde kurulu Adalet Komisyonları güçlendirilecek ve işlevsel hale getirilecektir.

Yargılamanın asli unsuru ve vazgeçilmez tarafı olan savunma ve avukatlık mesleği güçlendirilecektir. Avukatlık, Hâkimlik ve Savcılık Kanunları çağdaş ihtiyaçlar çerçevesinde yeniden düzenlenecektir.

Ceza İnfaz Sistemi ve Ceza İnfaz Kurumları günün şartlarına göre rehabilite edilecektir.

V. KAMU AHLÂKI: SİYASETİN DAVRANIŞ İLKELERİ

Siyasi Ahlâk İlkeleri: Siyasetin Estetik Özü

Tam demokratik bir idarenin vazgeçilmez unsurlarının başında dürüst, temiz ve şeffaf siyaset gelir. Sağlıklı işleyen bir demokrasinin temel göstergelerinden birisi, halkın seçtiği kişilere ve devlet kurumlarına duyduğu güvendir. Bu güveni tesis etmenin yolu ise seçilmişlerin ve atanmışların millet adına ve millet için emaneten oturdukları makamlarda bağlı kalacakları ilkeler, değerler, kurallar ve denetleme mekanizmalarıyla sağlanabilir.

Bu anlamda, siyasi etik ilkelerinin berrak bir şekilde belirlenmesi hayati öneme sahiptir. Siyasi etik ilkeleri milletimizi temsil edenler ile milletimiz arasındaki güveni sağlamlaştıracak, kamu hizmetlerinin daha şeffaf, eşit ve adil verilmesini sağlayacak, özel sektöre örneklik teşkil edecek ve şü-müllü kurumsallaşmayı sağlayacaktır.

Siyasi etikle ilgili uluslararası düzeyde çalışan Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO)'nun 4 numaralı Tavsiye Kararı gereğince milletvekillerinin, hâkimlerin ve savcılarının siyasi etik ilkelerinin GRECO'ya üye ülkeler tarafından yasalaştırılmasına yönelik bir tavsiye kararı alınmasından hareketle siyasi etik alanında Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde yapılan çalışmalar başta olmak üzere, bu alandaki önemli çalışmaların referans olarak kabul edilmesini öngörüyoruz.

Siyasi etikle ilgili temel ilkelerin ivedilikle belirlenerek, kanuni güvence altına alınması gerektiğini düşünüyörüz. Bu ilkelerin hayata geçirilmesi kapsamında olmak üzere; mal bildirim, çeşitli çıkar çatışması durumlarına dair beyan yükümlülüğü, hediye alma yasağı gibi özel konuların düzenlenmesinin bir gereklilik olduğuna inanıyoruz.

Siyasi etik ilkeleriyle ilgili kurumsal yapının hızla oluşturulması ve siyasi etik ihlallerine karşı izleme, denetim ve yaptırım sisteminin düzenlenmesi gerektiğini düşünüyörüz. Cumhurbaşkanı, cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar, milletvekilleri, sivil ve askeri kamu idarecilerinin vazifeleri sonrası yapamayacakları işlerin düzenlenmesi ve bu makamların vazifeleri sırasında ailelerinin, akrabalarının, eş-dost çevrelerinin, hemşerilerinin ve çıkar çatışması oluşturabilecek kişilerin kamu istihdamından ve kaynaklarından faydalanmasını düzenleyecek yasal zeminin oluşturulması en temel önceliklerimiz arasında bulunmaktadır.

Bu ilkeler çerçevesinde, kapsamlı bir Siyasi Etik Kanunu çıkarmayı öngörüyoruz.

Yolsuzlukla Mücadele: Adil ve Üretken Bir Toplum Düzeninin Temel Şartı

Yolsuzluk, ülkemizin sürdürülebilir ekonomik gelişiminin ve adil bir paylaşımın önündeki temel ahlâkî ve yapısal sorunlardan birisidir. Yolsuzluğun birçok yapısal sebebi bulunmakla birlikte, ekonomik faaliyette kamu gücünün ağırlığının en temel etken olduğunu düşünüyörüz. Şeffaflıkta yaşanan sorunlar, sağlıklı denetim mekanizmalarının çalışmaması ve hukuk devleti normlarının işlevsel olmaması kamu kaynaklarının istismar edilebilmesinin önünü açmaktadır.

Partimiz, yolsuzluğun yaygın bilinen ismiyle basit bir 'rüşvet' sorunu olmadığını düşünmektedir. Kamu kaynaklarının verimsiz, kuralsız ve istis-

mar edilerek kullanılmasına yol açan her türlü girişim ve kararın yolsuzluğa neden olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Bu nedenle kamu yönetiminde yolsuzluk kavramı ve fiilinin daha geniş bir tanımının yapılması gerektiğine inanıyoruz.

Kamu kaynaklarının kullanımında tam anlamıyla bir hesap verilebilirlik öngörüyoruz. Kamu adına güç ve kaynak kullanan her kişi ve kurum sadece yasalar karşısında değil, toplum önünde de şeffaf süreçleri işletmelidir.

Bu noktada STK'ların ve vatandaşların süreçlere katılımının ve bu süreçleri gözetlemesinin/denetlemesinin önündeki bütün engellerin kaldırılmasını öngörüyoruz. Vatandaşlarımızın kamu kaynaklarının kullanımını doğrudan izleyebilmesi için yeni teknolojik imkânlarla altyapı oluşturmayı hedefliyoruz.

Hesap verilebilirliği sadece cezai müeyyidelerle değil, genel etik ortamını besleyecek yapısal idari önlemlerle hayata geçireceğiz.

Şeffaflık: Kamu Ahlâkının İşlevsel İlkesi

Hükümetlerin ve kamu idaresinin hesap verme sorumluluğunu yalnızca yasal bir mecburiyet değil, ahlâkî bir erdem olarak da görüyoruz. Tam demokrasinin vazgeçilmez unsurunun şeffaflık olduğuna inanıyoruz.

Şeffaflığın sağlanamadığı bir yönetimde kişisel menfaatler, verimsiz ve yanlış kararlar, israf, kamu kaynaklarının sorumsuz kullanımı ve haksız rekabet kaçınılmaz olarak ortaya çıkacaktır. Şeffaflığın tabii karşıtının gizlice yapılan işler, alınan kararlar ve atılan adımlar olduğunu düşünüyoruz. Şeffaflığı esas alan bir yasal düzeni ve kültürü oluşturamayan ülkelerin vatandaşlarını mutlu edecek refahı sağlayamayacağını öngörüyoruz. Modern bir hukuk devleti hesap verdikçe ekonomisi güçlenir, şeffaflaş-tıkça toplumsal barışı sağlamlaşır.

Tam demokratik hukuk devletinin ilk ve doğal çıktılarından birisi, şeffaflığın yerleşik hale gelmesi olmalıdır. Partimiz, bu hedefi engelleyecek hiçbir mazereti kabul etmemekte, hesap verilebilirlik karşısında hiçbir meşru gerekçenin olamayacağına kati surette inanmaktadır.

Partimiz, başta hükümet olmak üzere, kamu adına karar alan bütün kişi ve kurumlar, siyasi partiler, odalar, sendikalar, basın kuruluşları ve STK'ların evrensel standartlarda çağdaş bir şeffaflık düzeyine ulaşması için azami gayret sarf edecektir. Kamu ve gönüllü kaynaklarını kullanan resmî ve gayri resmî bütün örgütlü yapılar çağdaş ve evrensel bir hesap verebilirlik seviyesine ulaştıkları ölçüde verimli ve demokratik olabilirler.

Bu inançla; siyasi partilerin, kamu kurumlarının, sendikaların, odaların, basın kuruluşlarının ve STK'ların şeffaflaştıkça sağlam gelenekler oluşturabileceğine ve sağlıklı yapılar olacağına inanıyoruz. Bu bağlamda şeffaflığı temin edecek ve yolsuzluklara engel olacak Şeffaflık Yasası'nı çıkarmak en öncelikli hedefimiz olacaktır.

Kamu İstihdam Ahlâkı: Ehliyet, Liyakat ve Emanet

Kamu hizmetine girişin ve yükselişin liyakat ekseninde bütün vatandaşlara açık ve eşit kurallara bağlı olduğu bir kamu istihdamı öngörüyoruz. Kamu hizmetinin yürütülmesinde 'kamu istihdamı etik soruşturması sisteminin' kurulması ve yeni mağduriyetler oluşturmayacak şekilde somut ilkeler ve kurallarla işletilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Kamu hizmetine giriş, kalış ve yükselişin kayırmacılık, nepotizm ve farklı çıkarlar sebebiyle aşındırılmasına müsaade etmeyeceğiz. Ayrıca siyasi, dini, mezhebi, kültürel, bölgesel, sosyo-ekonomik zümre aidiyetlerinin kamu istihdamında avantaj veya dezavantaj oluşturmasının önüne geçeceğiz. Bu aidiyetlerin karar alma süreçlerini etkilemesi durumunda, çok somut şekilde hak arama yollarının açık olmasını sağlayacağız.

Kamuya personel istihdamında ve meslek içi yükselme ve nitelikli görevlere seçilmelerde mevcut bulunan mülakat sistemi kaldırılacak, yerine objektif kriterlere dayalı sınavlar yapılacaktır.

Özellikle kamu istihdamında her türlü görünen veya görünmeyen ayrımcılığa son vereceğiz. Gerekli durumlarda haksızlığa uğrayanların durumunu düzeltene kadar pozitif katkı sağlayacak kolaylıkları hayata geçireceğiz. Nihai gayemiz; kamu hizmetinin liyakat sahibi bütün vatandaşların hakkı olmasını sağlamaktır.

Partimiz, milletimizi devletin sahibi görmektedir. Kamu gücünü kullanan her kişi ise emanetçidir. Kamu gücünü ve malını emanet bilen bir siyasi ve toplumsal ahlâkın yerleşmesi temel hedeflerimizdendir.

Bu kültürün yerleşmesinde fırsat eşitliği en önemli unsurlardan birisidir. Hiç kimsenin dışlanmadığı, tüm vatandaşlarımızın vatandaş olmakla eşit haklara sahip olduğu bir devlet, iş hayatı ve toplumsal hayat arzumuzdur.

Partimiz, kamu personel sayısının rasyonel olmayan kararlarla şişirilmesine karşıdır. Devlet memurluğunun bir imtiyaz veya özel bir hak olarak algılanmasını sağlayan her türlü zeminin öncelikle kamu hizmetlerine zarar verirken, vatandaşlar arasındaki hakkaniyet duygusunu da zedelediğinin farkındayız.

Kamu görevlerinin yürütülmesinde bugüne kadar yaşanan aksaklıkların en büyük nedenlerinden birisini, kamuda istihdamın performans, bilgi, liyakat ve vatandaşa yaklaşımına bakılmaksızın, ömür boyu kazanılmış bir hak olarak görülmesi ve bu hususun ilgili mevzuat ve yargı uygulamalarıyla teminat altına alınmış olması oluşturmaktadır. Tarafsız ve nesnel kriterlere dayalı etkin bir denetim ve değerlendirme sistemi getirilerek, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde liyakate dayalı ve performansı öne çıkaran bir performans sistemine geçilmesi, yöneticilerin de müteselsil sorumlu sayılması sağlanacaktır.

Kamuda görev tanımları yeniden belirlenecek, bazen aynı kurumda dahi var olan ve aynı tür işi yaptığı halde farklı kurumlarda farklı statü, özlük ve emeklilik hakları ile görev yapan ve iş barışını da engelleyen uygulamalara son verilecektir.

VI. SIVİL TOPLUM: DEMOKRATİK DÜZENİN ORGANİK YAPILANMASI

Siyasi Partiler ve Seçim Sistemi: Siyasetin Yapılandırılması

Siyasi partiler özgürlükçü ve demokratik bir toplumsal düzenin vazgeçilmez unsurlarıdır. Buna karşın Türkiye’de siyasi partilere ilişkin anayasal ve yasal düzenlemeler son derece kısıtlayıcı hükümler içermektedir. Siyasi partilerin uyacakları esaslar ve maruz kalacakları yaptırımları düzenleyen Anayasanın 68. ve 69. maddeleri ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu, siyasi partileri adeta bir kamu kurumu gibi örgütlemekte, her alanda yasaklayıcı kurallara yer vermekte ve bir bütün olarak siyasi örgütlenme hakkını sınırlandırmaktadır.

Çağdaş ve evrensel hukuki eğilimler siyasi partilerle ilgili iki temel ilkede mutabıktırlar. Birincisi, siyasi partiler demokrasiye, insan haklarına ve hukuk devleti ilkelerine saygı göstermek ve vatandaşların dilediği zaman parti içinde siyasi iradesini açıklayabilmesine uygun zemin hazırlamakla yükümlüdürler. İkincisi, siyasi partiler kendilerine tanınan ayrıcalıkları demokratik düzene karşı mücadele için kullanamazlar.

Bu çerçevede, siyasi partilerin serbestçe kurulması ve vatandaşların siyasi partilere serbestçe üye olabilmesi imkânı güvence altına alınmalıdır. Bu, vatandaşların hiçbir sınırlama ile karşı karşıya kalmaksızın siyasi düşüncelere ulaşma, öğrenme ve yayma hakkının bir gereğidir. Ve bu hak, ancak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve diğer insan hakları sözleşmeleri kapsamında sınırlandırılabilir.

Ülkemizde siyasi partilere ilişkin hukuki çerçeve oldukça sorunludur. Partilerin örgütlenmesinden propagandasına, yönetim kademesinden teşkilat sayısına kadar her konuyu detaylı bir şekilde düzenleyen ve partilerin elini kolunu bağlayan yasaklayıcı bir anlayıştan uzak durulmalıdır. Temel esaslar belirlenmeli, siyasi partilere rahat hareket etme imkânı verilmelidir.

Türkiye'nin siyasetin alanını genişletecek yeni bir siyasi partiler düzenine ihtiyacı vardır. Bu amaçla, demokratik bir Siyasi Partiler Kanunu hazırlanacaktır.

Siyasi partilere ilişkin yasaklama ve kapatma yaptırımına, ancak ve ancak şiddet kullanmanın teşvik edilmesi ya da anayasal düzeni yıkmak için şiddet kullanılması halinde başvurulmalıdır. Buna göre, program ve tüzüklerinde şiddeti teşvik eden, vatandaşları silahlı çatışmaya, terörizme, ırkçılığa ve yabancı düşmanlığına yönlendiren siyasi partiler yasaklama veya kapatma yaptırımıyla karşı karşıya kalabileceklerdir.

Siyasi partilere geniş bir ifade özgürlüğü sağlanmalıdır. Kapatma siyasi partiler için en son yaptırım olarak düşünülmelidir. Eğer partilerin tüzük ve programlarında birtakım aykırılıklar varsa, 'ihtar' ve 'düzeltme talebi' gibi kapatma öncesi uyarılara yer verilmelidir. Karar organlarınca desteklenmediği sürece üyelerinin bireysel davranışları nedeniyle siyasi partiler sorumlu tutulmamalıdır.

Bir siyasi parti hakkında kapatma davasının açılabilmesi yalnızca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın iradesine bırakılmamalıdır. Kapatma da-

vası, hukuki olduğu kadar aynı zamanda siyasidir. Bu nedenle siyaset kurumunun da bu sürece müdahil olması gerekir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın bir siyasi parti için kapatma davası açabilmesi, TBMM'nin nitelikli çoğunlukla alacağı karara bağlanmalı ve kapatma kararı da Anayasa Mahkemesi'nin nitelikli çoğunluk oyu ile verilebilmelidir.

Siyasi partilere Hazine yardımı yeniden gözden geçirilmelidir. Siyasi partilerin finansmanı şeffaflaştırılmalı, parti gelirlerinin ve harcamalarının sadece yargı tarafından değil kamuoyu tarafından da detaylı bir şekilde takip edebilmesi sağlanmalıdır.

Siyasetin kalitesini, özerkliğini ve siyasal sistem içindeki etkisini artırmak üzere, Siyasi Partiler Kanununun yanı sıra yeni bir Seçim Kanunu yapılarak, Seçim Mevzuatı demokratik bir perspektifle kapsamlı bir revizyona tâbi tutulmalıdır.

Siyasi geleneğimiz, parlamento çoğunluğuna sahip siyasi parti veya iktidarların kendi çıkarları doğrultusunda seçim sistemini değiştirmelerinin kötü örnekleriyle doludur. Seçim sisteminin her seçim öncesinde Meclis çoğunluğuna sahip siyasi partilerin insafına terkedilmesi, temsilde adalet ilkesini zedeleyecek uygulamalara alan açmaktadır. Bu çerçevede, seçim sistemine ilişkin temel ilke ve kurallar anayasal güvence altına alınmalıdır.

Mevcut haliyle baraj sistemi, seçim öncesi ittifakları zorunlu kılarak siyasetin dinamizmini yok etmektedir. Temsilde adalet ilkesini hayata geçirmek üzere seçim barajı uygulamasına son verilmelidir.

Demokratik, şeffaf ve hesap verebilir bir siyasal hayat Türkiye'nin öncelikli ihtiyaçlarındandır. Başta seçimle kamu makamlarına gelenler olmak üzere siyasi partilerin il ve ilçe başkanlarının, bütün bu isimlerin birinci dereceden akrabalarının mal varlıklarının da kamuoyunun gözetleyebileceği şekilde açıklanması gerektiğine inanıyoruz.

Yapılan bütün seçimlerde siyasi partilerin ve adayların kampanya bütçelerinin oluşumu, gelir kaynakları, aynı ve nakdi yardımlar ve giderleri olabilecek en şeffaf şekilde hem kamuoyunun hem de uzman denetçilerin rahatlıkla ulaşabileceği şekilde düzenlenmelidir. Bu bilgilerin ön raporlarını seçim tarihinden bir hafta önce, bütün partilerin aynı gün kamuoyu bilgisine sunmaları yasal zorunluluk haline getirilmeli, seçimleri takip eden bir ay içerisinde de kesin hesap raporları açıklanmalıdır.

Seçim kurullarına benzer bir şekilde siyasi partiler, sivil toplum, akademi ve ilgili olabilecek kurumlardan temsilcilerle kampanya dönemine mahsus izleme ve denetleme komisyonu oluşturularak seçimlere girecek olan siyasi partilerin mali denetimi ve harcamalarını denetlemelerini öngörüyoruz. Benzer şekilde 298 sayılı kanunda belirtilen seçim dönemi ihlalleri ayırım gözetilmeksizin cezalandırılmalıdır.

Sivil Toplum: Katılımcı Demokrasinin Öznesi

Türkiye'nin siyasi, ekonomik, kültürel vb. tüm toplumsal sorunlarının çözümünde ve ülkemizin değerlerinin korunmasında sivil toplum büyük bir öneme sahiptir. Dünya genelinde, özellikle de demokratikleşme sürecindeki ülkelerde büyük rol oynayan sivil toplumun ülkemizde de gerek siyasal alanın denetlemede gerekse karar alıcılara ve kurumlara yol göstermede benzer bir görevi üstlenebilmesi için her türlü destek verilecektir.

Sivil toplumun özellikle niteliksel gelişimi için ihtiyaç duyduğu hususlar yerine getirilecektir. Sivil toplum alanındaki mevzuat demokratik değerler ve evrensel hukuk standartlarına uygun bir biçimde düzenlenecektir.

Sivil toplumun karar alıcılar ve kamu kurumları ile yakın ve sürekli işbirliği içinde olması sağlanacaktır. Sivil topluma katılımı engelleyen güvenlik eksenli yaklaşıma son verilecektir. Şeffaflık ilkesi çerçevesinde, sivil top-

lum örgütlerinin ulusal ve yerel düzeyde kamu kurumlarının çalışmalarına katılımı ve katkı vermesi sağlanacaktır.

Sivil toplumun örgütlenebilmesi, kapasitelerini geliştirebilmesi ve çalışmalarını daha etkin bir biçimde sürdürebilmesi için her türlü teşvik sağlanacaktır. Gerek vakıflar, gerekse dernekler açısından 'kamu yararı' statüsü yeniden ele alınarak bu haktan yararlanabilecek sivil toplum örgütlerinin kapsamı genişletilecektir.

Sivil toplumla ilgili önemli bir sorun alanı da kamu ve devletle geçişken ilişkilere sahip kurumların oturduğu düzlemdir. Başta farklı formlardaki odalar ve meslek birlikleri olmak üzere, sendikalar, federasyonlar ve benzeri örgütlenmeler demokrasimizin işleyişi, ekonomik ve toplumsal hayatımızdaki tamamlayıcı rolleri açısından oldukça önemli bir vazife ifa etmektedirler.

Demokrasinin en fazla yerleşik olması gereken bu kurumsal yapılar, yıllardır güç temerküzünün merkezleri haline gelmişlerdir. Bu kurumların demokratik katılımı öncelikle kendi bünyelerinde hayata geçirmeleri gerektiğini düşünüyoruz. Büyük bir çoğunluğu doğrudan kamu ile mesai harcayan bu kurumlarda seçimlerin en şeffaf demokratik standartları yakalaması gerektiğine inanıyoruz.

Aynı şekilde büyük bir kısmı yasal çerçeve sayesinde yani kamu imkânlarının sağladığı yollarla kaynaklarını oluşturduklarından dolayı seçimle bu kurumların başına gelme süresinin sınırlandırılması gerektiğine inanıyoruz. Ayrıca seçime giren farklı listelerin aldıkları oy oranında temsil hakkını kazanacağı bir sistemi savunuyoruz.

VII. EKONOMİ: BİREYSEL VE TOPLUMSAL REFAH DÜZENİ

Ekonomi Programımızın Felsefesi ve Ekonomi Vizyonumuz

Siyasal sistemlerin amacı; bireylerin ve bir bütün olarak toplumun refahını, huzurunu ve mutluluğunu sağlamak, herkes için temel hakları ve özgürlükleri güvence altına almak, bireysel gelişimi kısıtlayabilecek siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaktır. Ekonomi politikaları bu amacın gerçekleştirilmesi için kullanılması gereken önemli araçlardandır.

Ekonomik faaliyetin temel amacı; bütün insanların yaşam, özgürlük ve mutluluğa erişme haklarına sahip olmalarını mümkün kılacak şekilde bireylerin ve toplumun refahını sağlamaktır. Partimiz için ekonomi;

- Toplumsal refah ve kalkınma için sürdürülebilir, kapsayıcı ve çevre dostu büyümeyi,
- Bireylerin özsaygı ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarını karşılayacak tam istihdamı,

- Ekonomik kaynakların toplumun tamamının yararına uygun ve etkin biçimde dağılmasını,
- Gelirin adil ve dengeli bir biçimde bölüşülmesini sağlayan sosyal bir alandır.

Demokrasiyi sadece bir siyasal sistem olarak görmek çağımızın gerekle-riyle bağdaşmaz. Demokrasi ancak ekonomik ve sosyal alanlarda fırsat eşitliğini de sağlayan özgürlükçü, adil ve kapsayıcı bir toplumsal düzeni içerecek biçimde tanımlandığında gerçek anlamına kavuşur.

Partimiz, demokrasinin ve çoğulcu değerlerin sürdürülebilir ekonomik büyümenin ön koşulu olduğunu savunur. Kapsayıcı kurumlar, ancak büt-ün bireylerin temel haklardan ve özgürlüklerden yararlanabildiği, huku-kun üstünlüğü ilkesinin egemen olduğu, demokratik ve çoğulcu siyasal düzenlerde oluşabilmektedir. Verimlilik artışı yoluyla kalkınmayı ve refah artışını mümkün kılan yenilikçilik ve ekonomik kaynakların bütün toplu-mun yararına uygun biçimde dağıtılmasını sağlayan etkin piyasalar ise bu kapsayıcı kurumların varlığına bağlıdır.

Ekonomik başarı için gerek şart; hukukun üstünlüğünün hiçbir tartış-maya yer bırakmayacak şekilde sağlanmasıdır. Rekabetçi bir ekonomi ve girişimci dostu bir yatırım ortamı ancak öngörülebilirliğin sağlandığı, kuralların herkese eşit uygulandığı ve mülkiyet ve sözleşme haklarının güvence altına alındığı bir ortamda kurulabilir. Bu ise yargının tarafsız, bağımsız, hızlı, etkin ve hepsinden önemlisi evrensel hukuka uygun işle-diği hukuk devletinde mümkündür

Açık toplumlar açık piyasalara ihtiyaç duyar. Siyasal ve ekonomik özgür-lük birlikte gelişir. Anlayışımıza göre serbest piyasa ekonomisi;

- Mülkiyet hakkının, sözleşme serbestisinin ve girişim özgürlüğünün güvence altında olduğu,

- Tekelleşmenin ve kartelleşmenin önlenmesi,
- Korumacılığın ve gereksiz bürokratik sınırlamalarının söz konusu olmadığı ortamda mümkün olur.
- Ekonominin temel dinamiklerine uygun, iktisat biliminin kanıtlanmış ve bulgularla desteklenen öğretileri doğrultusunda;
- Piyasaların uzun dönemli dengesiyle uyumlu ekonomi politikaları izlemek,
- Piyasa dostu düzenlemelerle dışsallıkların fiyatlara yansımalarını sağlayarak etkin bir fiyat mekanizmasının işlemlerini sağlamak meşru ve gerekli bir ekonomik yaklaşımdır.

Bu ilkeler ışığında izleyeceğimiz ekonomi politikalarında mülkiyet ve girişim hakları korunacak, sözleşme özgürlüğü sağlanacak ve bireysel sorumluluk esas alınacaktır. Partimiz kurallı serbest piyasa ekonomisini benimser. Bu çerçevede, devletin ekonomiye doğrudan ve keyfî biçimde müdahale etmemesi gerektiğine inanıyoruz. Siyasal düşüncemiz devleti, buyurgan ve kutsal bir varlık olarak değil, bir arada yaşayan bireylerin ortaklaşa görülmesi gereken işleri için yaratılmış bir hizmet aracı olarak tanımlar. Bireyi devlet gücüne karşı güçlendirmeyi öngörür. Devletin her türlü kararı ve eylemi demokratik hesap verebilirlik ilkesine uygun olmak zorundadır.

Devletin sorumluluğu; düzenleme ve denetim yoluyla, mal ve hizmet piyasaları ile para, kredi ve sermaye piyasalarının sağlıklı, etkin ve dürüst işlemlerini sağlamak, bunları geliştirici tedbirleri almak, piyasalarda fiilî veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşmeyi, kartelleşmeyi ve piyasa aksaklıklarını önlemektir. Piyasa ekonomisinde devlet ancak nesnel ve genel kuralları koyarak ve bu kurallara uygunluğu denetleyerek ekonomiyi yönlendirir. Denetim bağımsız, tarafsız ve nesnel ilkelere bağlı olmalı, asla bir baskı aracı ve tehdit unsuru olarak kullanılmamalıdır.

Yoksulluk, işsizlik ve sosyal dışlanma; bireylerin, özellikle engelliler, kadınlar, çocuklar ve yaşlılar gibi kesimleri için yıkıcı etkiler yaratmaktadır. Bu durum sivil toplum için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Yoksulluk umutsuzluğu, umutsuzluk ise ırkçılığı, hoşgörüsüzlüğü ve saldırganlığı beslemektedir.

Partimize göre yoksulluğu azaltacak temel çözüm, bireylere kendilerini yoksulluktan kurtaracak imkânları ve donanımı sağlamaktır. Bu politikaları kamu-özel sektör işbirliği ile desteklenmesi gereken kesimlere eğitim ve istihdam fırsatı yaratarak hayata geçireceğiz. Kamu kurumlarının destekleri ve sosyal yardımlar hem bireysel sorumluluğu teşvik ederek suiistimalleri önleyecek hem de bireysel koşullara cevap verecek şekilde esnek ve yerel olarak yönetilecektir.

Yasal düzenlemeler ve devlet müdahalesi yoluyla yoktan ekonomik servet ve refah yaratılmasına izin vermeyeceğiz. Abartılı ve doğru hedeflere yönelmemiş sosyal güvenlik sistemleri ve kamunun gelirleri yeniden dağıtım modelleri sürdürülebilir değildir ve ekonomiye zarar verir. Devlet bütçeleri gelecek nesillere sürekli artan borç yükleri getiren kara deliklerden kurtarılacaktır. Borç sürdürülebilirliğinin küresel bir ekonomik tehdit olduğu gerçeği ışığında malî disiplin temel ilkelerimizdendir.

Planlama adına kalkınmayı neredeyse tamamıyla devlet teşviklerine bağımlı kılan politikalar da kamu kesimi üzerinde taşınamaz yükler oluşturmaktadır. Daha da kötüsü dışlama etkisine yol açarak gerçek anlamda sürdürülebilir büyümenin motoru olan özel sektörün nefesini daraltmaktadır. Bu nedenle, mali disiplin kamu harcamalarında tasarruf yapma yoluyla sağlanacaktır. Ayrıca devlette israf ve gösteriş için gereksiz harcama yapılması önlenecektir.

Partimizin ekonomi felsefesinde devletin bir rolü de toplumun kısa dönemli kalkınma arzusu ve talepleri ile gelecek nesillere karşı sorumluluklarımızın dengesini sağlamaktır. Gelecek nesiller için doğal çevreyi, tarih

ve kültür değerlerimizi, kamu varlıklarını ve sosyal sermayeyi koruyacak ve yenileyecek politikaları uygulayacağız. Bu politikaları, bugün yaşayan vatandaşların öncelikleri ve elde ettikleri fayda ile gelecek nesillere karşı sorumluluklarımız arasında dengeyi sağlayacak nesiller arası bir sözleşme haline getireceğiz. Devlet bu sorumluluğunu piyasa mekanizmaları içinde yerine getirecektir. Fiyatlar; çevre kirliliğinin ve doğal kaynakların sömürülmesinin maliyetlerini yansıtacaktır. Çevresel kaynakların kullanımından kaynaklanan negatif dışsallıkların üretici maliyetlerine yansıtıldığı düzenlemeler yapılacaktır.

Yolsuzluğa bulaşmış ve otoriter hükümetler, yeterli kurumsal kapasiteden yoksun az gelişmiş devletler ve toplumlar, işsizlik, yoksullaşma ve cehalet çevresel sorunların kötüleşmesine yol açar, göçmen ve mülteci akınlarını oluşturur, siyasal ve toplumsal düzene karşı isyanları ve çatışmaları kışkırtır. Uluslararası hukuka ve insan haklarına saygı ve dünya genelinde uyum içinde birlikte kalkınma taahhüdü ilkeleri çerçevesinde, küresel ve bölgesel işbirliği örgütleri aracılığıyla demokratik toplumlar arasında sağlanacak eşgüdüm, dünya barışının güvencesi olacak ve çevresel sürdürülebilirlik içinde küresel ekonomik kalkınmanın temelini oluşturacaktır.

Bu bağlamda, küresel istikrar için;

- Mal, hizmet ve sermaye hareketleri serbestisi,
- Küresel eşgüdümlenmiş denetlenen bütünleşmiş finansal piyasaları ve
- Uluslararası ekonomik işbirliğinin sağlanmasını vazgeçilmez politika öncelikleri olarak görüyoruz.

Serbest ticaretin ve sermaye hareketlerinin önünde engel teşkil eden her türlü korumacı politikaları reddediyoruz. Bunu sadece küresel ekonomiye zarar veren yanlış tercihler olarak değil, başta yoksul ve desteklenmeye muhtaç ülkeler olmak üzere bütün insanlık ailesine karşı işlenmiş bir ekonomik suç olarak görüyoruz. Ülkemizi hedef alan korumacılık uygu-

lamalarına uluslararası hukuktan doğan haklarımız çerçevesinde gerekli tepkiyi göstermeyi ise bu ilkemizle çelişkili görmüyoruz.

Tasarruf açığı iki yüzyıla yakın bir süredir Türkiye'nin temel ekonomik sorununu teşkil etmektedir. Bu sorunun çözümü fiyat istikrarı ve finansal istikrar sağlanmadan mümkün değildir. Merkez Bankası ile diğer bağımsız kamu otoritelerinin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesini ve siyasetten veya piyasadan kaynaklanabilecek her türlü doğrudan müdahaleye karşı bağımsızlıklarının korunmasını sağlayacağız. Ayrıca yurt içi tasarrufları artırmak ve yurt içinde yerleşik nitelikli kurumsal yatırım tabanını genişletmek öncelikli hedeflerimizdendir.

Ekonomide öngörülebilirliği artırmak ve riskleri azaltmak tasarruf açığı sorununun çözümüne katkı sağlayacaktır. Yerli ve küresel sermayenin Türkiye'de güvenle yatırım yapacağı bir yatırım ortamı oluşturacağız. Böylece yerli sermayenin dahi yurtdışına çıkmak için yollar aramak zorunda kaldığı uygulamalara son vereceğiz.

Bu ekonomi felsefesine uygun politikaların hayata geçirilmesinde kurumsal yönetim ilkelerine bağlı kalmayı taahhüt ediyoruz. Bu bağlamda siyasette, bürokraside, işletmelerde ve sivil toplum kuruluşlarında;

- Kamu gücü veya kaynağı kullanan ve kamu imtiyazlarından yararlanan her kişinin ve kurumun bütün paydaşlara adaletle davranmasını,
- Eylemlerinde ve işlemlerinde şeffaf olmasını,
- Hesap vermekle yükümlü olmasını,
- Çevreye ve topluma karşı sorumluluk bilinciyle hareket etmesini

yasal zorunluluk haline getireceğiz. Yine bu çerçevede kurumsallaşmayı gerçek manada ve kalıcı olarak sağlamak için teamül ve etik kodların da yazılı olanlar kadar etkili olduğu bir yönetim ortamını kuracağız.

Son yıllarda baş döndürücü bir hıza ulaşan bilimsel ve teknolojik gelişme, ekonomiler ve ülkeler üzerinde devrim sayılacak etkiler yapmıştır. Geleneksel yöntemler ve modeller yok olmaya mahkûm görünmektedir. Bu durum ülkelerin bilgi tabanlı ekonomilere dönüşümünü zorunlu hale getirmektedir.

Ekonomi vizyonumuz; Türkiye'nin bilgi tabanlı, dijital dönüşümünü ve böylece orta gelir tuzağının aşılmasını sağlamaktır. Ekonomimizin yapısını kuantum bilişim teknolojileri, yapay zeka ve nesnelerin interneti uygulamaları ile uyumlu kılacak, özellikle gençlerimizi bu yetkinliklerle donatacak yapısal dönüşüm öncelikli hedefimizdir.

Topluma vaadimiz; yukarıda çerçevesini çizdiğimiz ekonomi politikamızı ilgili bütün paydaşların katılımıyla, kuralların aynı durumdaki bütün taraflara eşit uygulandığı, hukukî güvenliğin tam olduğu, rekabetçi ve yenilikçi, girişimci dostu bir iş ve yatırım ortamında hayata geçirmektir.

Sosyal Güvenlik: Yarınların Güvencesi

Bireylerin yarınından emin olmasını ve kendisini güven içinde hissetmesini sağlayan en önemli araçlardan biri olan sosyal güvenlik, sosyal refah altyapısının sağlanmasına en büyük katkıyı sunar. Primli ve primsiz sistemler aracılığı ile ülke halkının tümüne ihtiyacı olduğunda sosyal ve ekonomik güvence sunmak devletin temel görevleri arasındadır.

Ülkemizde üç ayrı kurum tarafından yürütülen sosyal güvenlik sistemi Sosyal Güvenlik Kurumu çatısı altında birleştirilmiş ancak birleşme fiziksel olarak gerçekleşmesine rağmen, norm ve standart birliği kısmen sağlanabilmiştir. Öte yandan yüksek işsizlik oranları, kayıt dışı istihdam ve prim tahsilatında yaşanan sıkıntılar nedeniyle sosyal güvenlik sisteminin finansal sürdürülebilirliği ciddi bir tehdit altında olup, finansman açığını kapatmak için sisteme bütçeden her yıl önemli miktarda transfer yapılmaktadır.

Oldukça karmaşık bir yapıya sahip olan sosyal güvenlik sistemi sadeleştirilerek, basit, hakkaniyetli ve etkin bir yapıya kavuşturulacak, kurumsal birliktelik sağlanacaktır.

Sosyal Güvenlik Kurumu dünyada ulusal kapsam oranı en yüksek sosyal sigorta kurumlarının başında gelmektedir. Bununla birlikte, Kurum sahip olduğu finans ve finans dışı varlıklar ile prim gelirlerini aktif ve verimli bir şekilde değerlendirememektedir. Kurumun daha dinamik bir fon yönetim işlevi kazanması sağlanacaktır.

Sosyal sigorta prim tabanını genişleten, sisteme girişi kolaylaştıran, sade, basit, üretim ve istihdam dostu bir sosyal güvenlik altyapısı kurulacaktır. Kayıt dışılıkla tavizsiz ve etkin mücadele yapılacak, böylelikle prim tahsilatları artırılabilecektir.

Kıdem tazminatına ilişkin olarak çalışanların kazanılmış haklarını koruyan ve sistemin işlerliğini geliştiren adımlar atılacaktır. İşsizlik Sigortası Fonu'ndan yararlanma şartları hafifletilerek Fon'un en temel misyonu olan işsizliğin arttığı kriz zamanlarında kırılgan kesimlerin asgari mali güvencelerinin sağlanması hedeflenecektir.

Yoksullukla Mücadele: İnsan Onuruna Uygun Bir Hayatın Asgari Şartlarının Sağlanması

Refah artışının nihaî amacı, temel insan haklarının başında gelen barınma, beslenme, eğitim ve sağlık alanlarında insanî gelişmişlik standartlarına ulaşmaktır. Devlet, toplumla yaptığı sözleşme gereği bu standartları sağlamakla, bireylerin ekonomik ve sosyal olarak geri kalmış olma hissinin kapılmasını önleyecek bir ortam yaratmakla sorumlu ve yükümlüdür. İnsanî gelişmişlik standartlarının toplumun her bir bireyine kamu iradesi tarafından sunulması sosyal devlet ilkesinin bir gereğidir. Bunun piyasa ekonomisi modeli içinde ve sürdürülebilir olarak gerçekleştirilebilmesinin yolu ise bireylerin insanlık onuruna yaraşır geçim kaynaklarına ve gi-

rişim fırsatlarına özgürce erişebilmesini sağlayacak sosyal ve ekonomik ortamın inşa edilmesi ve kalıcı kılınmasıdır.

Devlet, sahip olduğu kaynaklarla bu temel hakları bireyden herhangi bir talebin gelmesini beklemeden vatandaşına sunmak suretiyle, asli görevlerinden birini yerine getirmek zorundadır.

Bu kapsamda Partimizce, ülkemizde sorun odaklı olarak uygulanan sosyal politika uygulamaları terk edilerek evrensel sosyal politika ilkelerinin başında gelen hak temelli yapıya dönülecektir.

Gelir Adaleti: Sosyo-Ekonomik Düzenin Ahlâkî Temeli

Refah, evrensel ilkeler ve haklar temelinde toplumun bütün kesimlerine adil bir şekilde dağıtılacaktır. Yoksulluk ve muhtaçlık tanımları netleştirilecek, muhtaçlık ölçütleri standartlaştırılacak, ihtiyacı olan kişilere düzenli yardımı ve güvenceli bir yaşam statüsü sunmayı öngören ve dünyada da başarılı uygulama örnekleri olan Asgari Gelir Desteği sistemine geçilecektir. Böylelikle sosyal yardım sisteminin hak temelli ve kurumsal hale gelmesini sağlayarak, iktidara göre değişen sosyal yardım sisteminin sebep olduğu sorunları ortadan kaldıracaktır.

Sosyal yardımların siyaset malzemesi olarak kullanıldığı algısı yok edilerek atılan adımların ve yararlanıcıların itibarı artırılabilecek, sosyal yardımlar siyasi anlamda bir tehdit unsuru oluşturmayacaktır. Asgari Gelir Desteği sayesinde tematik sosyal yardımların yerine tek bir sosyal yardım ile hem sadeleşme sağlanarak mükerrerlikler önlenecek hem de bürokratik engeller ortadan kaldırılacaktır.

Sosyal Yardım Kültürü: Atıl Yardım Anlayışından Üretken Katkı Anlayışına Geçiş

Ülkemizde sosyal yardım uygulamalarında temel problemlerden birini istihdam ile bağlantısının güçlendirilememiş olması oluşturmaktadır.

Konunun aile bağlamının dışında genç, kadın, yaşlı gibi birey bağlamında ele alınarak, ailenin genel sosyo-ekonomik durumu ve yapısı incelenmeden, birbirinden bağımsız faaliyetler olarak yürütülmeye çalışılması ise başka bir yanlışlığı ortaya çıkarmaktadır.

Aile bazında, tüm bireylerin iktisadi ve sosyal hayata katılımlarının önündeki engellerin haritası ortaya çıkarılmadan verimsiz bir şekilde, farklı kurumlar tarafından hizmetler sunulmaya çalışılmaktadır. Netice itibarıyla, sosyal yardımlar ile yoksunluk ve yoksulluktan kurtulma hedefinde ilerleme sağlanamamakta, buna bağlı olarak aile huzuru ve bütünlüğü korunamamaktadır.

Ayrıca sosyal yardımlar özelinde, hedef kitleye ulaşım noktasında yaşanan sorunlar, yardımların etkin bir biçimde sunulmasını engellemektedir. Sosyal politikaların popülist politikalardan uzak tutularak, bilimsel yöntemlerle hazırlanacak projeksiyonlar, evrensel ilkeler ve bilimsel veriler doğrultusunda net ve ölçülebilir hedefler gözetilerek oluşturulması, hem toplumsal barışımız için hem de siyasi ahlâkımızın yeniden tesisi için mutlak bir zorunluluk haline gelmiştir.

Sosyal politika uygulamalarının topluma sunumunda devlet, aile ve istihdam piyasaları arasında sağlıklı bir denge gözetilecek, sosyal yardımlara bağımlılığın azaltılması ve sosyal yardım alanların istihdama yönlendirilmesi için sosyal yardım-istihdam bağlantısı güçlendirilecektir. Yardım alanların sahip oldukları eğitim, sağlık ve ruhsal durum ve nitelikleri göz önünde bulundurularak hızlı bir şekilde istihdama katılmasını sağlamak temel öncelik olacaktır.

Çalışma Hayatı: Emekçilerin Hukukunun ve Refahının Gözetilmesi

Çalışma hayatı ve istihdamın temel şartı kapsayıcı büyüme politikaları çerçevesinde sürdürülebilir yatırımların özel kesimin öncülüğünde ger-

çekleştirilmesidir. Kapsayıcı büyüme nüfusun hemen tüm grupları için fırsatlar ve ilave refah yaratan verimli bir döngüdür.

Küreselleşme ve dijitalleşmenin yaşamlarımıza her gün yeni rekabetçi ve yıkıcı baskılar oluşturduğu günümüz dünyasında bu baskıların üretim süreçlerine, hizmetlere istihdam piyasalarına etkilerini doğru okumak ve yönetmek ancak doğru politikalar geliştirmek ile mümkün olabilecektir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte işgücü piyasasında hızla değişen dinamiklerin etkisi, küresel göç dalgaları, terör ve güvenlik tehditleri gibi konuları birlikte ele alarak, bu analizleri doğru yapamayan, doğru öncelikler ve politikalar geliştiremeyen ülkelerin sert rekabet yarışında ayakta kalması mümkün olamamaktadır.

İstihdam piyasaları bir ekonomideki ilerlemeyi, sosyal sektörlerdeki gelişmeyi, işgücü verimliliğini, ekonominin rekabet gücünü birlikte yansıtabilecek özelliklere sahiptir. Bir başka ifadeyle işgücü göstergelerinin seyri makroekonomik durumu ve sosyal kalkınma ile ilgili görünümü aynı anda resmetmektedir.

Türkiye'de çalışanların neredeyse üçte biri "güvencesi düşük" alanlarda istihdam edilmektedir. Kayıtdışı istihdam toplam istihdamın yaklaşık üçte biridir. Hızla artan işsiz ve özellikle genç işsizlik oranları geleceğe yönelik olarak çok büyük bir tehlikeyi işaret etmektedir ve böyle bir ekonominin refah üretmesi ve sürdürülebilir bir sosyal kalkınma ivmesi yakalaması mümkün değildir.

Yeni istihdam alanları oluşturmak için her sektördeki yerli ve yabancı sermayeli yatırımların artırılmasına yönelik olarak yatırım ortamını iyileştirmeye yönelik düzenlemeler acilen gerçekleştirilecektir.

İşgücü piyasasında çalışanların kazanılmış haklarını koruyan, kişilerin çalışma hayatı dışındaki özel yaşamı ile dengesini kurabileceği esnek istihdam olanakları sunan, prim yatırmayanları değil primlerini ödeyen

işverenleri destekleyen bir çalışma hayatı, işgücü piyasası ve sosyal güvenlik altyapısı oluşturulacaktır. Çalışma hayatı; işgücü piyasalarına katılımı, verimlilik artışını, kayıtlılığı, nitelik geliştirmeyi ve sürekli eğitimi özendirici şekilde geliştirilecektir.

Çalışma hayatının insan onuruna yaraşır iş prensibi esas alınarak düzenlenmesi, çalışanlara günün gerekliliklerine uygun nitelik ve becerilerin kazandırılması sağlanacaktır.

Kamu Maliyesi: Vatandaşların Devlete Emaneti

Kamu maliye politikalarımızın temel amacı; kamu gelir ve giderleri ile varlık ve yükümlülüklerinin, sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik büyüme ve kalkınma hedeflerimiz doğrultusunda ve makroekonomik politikalar ile uyumlu bir şekilde etkin, verimli ve rasyonel yönetilmesini sağlamak olacaktır. Ekonomik kaynakların toplumun tamamının yararına uygun ve etkin biçimde dağılmasını ve gelirin adil ve dengeli bir biçimde bölüşülmesini sağlamak Partimizin temel amacıdır. Kamu maliyesi politikaları bu amaçlara hizmet edecektir.

Derin bir ekonomik dönüşümün yaşandığı çağımızda, özellikle teknolojik yeniliklerin yaşamımızı ve çalışma ortamımızı değiştirdiğine şahit oluyoruz. İklim değişikliği ve küresel ısınma, nüfus artışı ve şehirleşme, yaşlanan nüfus, artan göç, farklı toplumsal kesimlere ayrımcılık, kadınların ekonomide artan rolü, gelir dağılımı adaletsizliği, yapay zekâ ve dijital finans gibi teknolojik gelişmeler ve artan işsizlik dikkate alınmadan düzenlenecek politikalar eksik kalır. Kamu maliyesi politikalarımızı bu sorunları dikkate alarak düzenleyecek ve uygulayacağız.

Kamu maliyesi politikalarının bilhassa para politikası başta olmak üzere diğer tüm makroekonomik politikalarla uyumlu olması esastır. Enflasyon hedeflemesi uygulayan ve yapısal tasarruf açığı sorunu bulunan ülke-

mizde bütçenin açık vermesi ekonomiyi kur ve faiz şokları ile jeopolitik risklere karşı kırılgan hale getirmektedir. Bu yüzden maliye politikamız makroekonomik istikrarı kalıcı ve sürdürülebilir kılacaktır.

Kamu maliye politikalarına bütüncül bir sistem çerçevesinde yaklaşıyoruz. Böylece, merkezi yönetim idareleri, sosyal güvenlik kurumları, kamu işletmeleri ve bütçe dışı fonlar gibi tüm kamu idarelerinin gelir ve giderleri ile varlık ve yükümlülükleri birlikte dikkate alınacaktır. Bu idarelerin nakit, menkul kıymet, alacak, sabit varlık ve iştirakleri, borç ve koşullu yükümlülükleri ve bütçeleri bir arada görülecektir.

Partimiz, bütçe hazırlığı, onaylanması ve uygulanması süreci ile tüm kamu maliyesi düzenlemelerinde Meclisin etkisini artıracaktır. Kamu yönetiminde gelirlerin temininden harcamaların tahsisine kadar tüm süreçleri, mali disiplin hedefine uyumlu bir şekilde vatandaş odaklı bir bakış açısı ile planlayarak 'vatandaş bütçesi' uygulamasına geçeceğiz. Üreticilerimizden, çalışanlarımızdan ve bütün vatandaşlarımızdan toplanan kamu kaynaklarının nerelere ve nasıl harcanacağı büyük bir sorumluluktur. Bu, aynı zamanda şeffaflık ve hesap verme sorumluluğu gerektiren ahlâki bir süreçtir.

Bütçe hazırlama, onaylama ve uygulama süreçlerine halkımızın iştirakini sağlayacağız. Son yıllarda zayıflama eğiliminde olan 'Bütçe Hakkı'na katılım sürecinin yeniden güçlendirilmesini ve bütçeleme sürecine başta sivil toplum örgütleri olmak üzere toplumun ilgili tüm kesimlerinin aktif katılımını sağlayacağız. Bu amaçla, ilgili idareler bu kapsamda altyapılar kuracaktır. Bütçe hedeflerini, bağımsız paydaşlarla istişare halinde belirlenecek makroekonomik tahminler çerçevesinde orta vadeli plan ve programlar olarak belirleyeceğiz.

Kamu bütçelerini güvenilir ve gerçekçi olacak şekilde hazırlayacak ve gerçekleştirmelerin onaylanan bütçe ile uyumlu olmasını sağlayacağız. Risk analizleri bütçe tasarılarımızın parçası olacaktır. Program ve performans tabanlı bütçeleme sistemlerini güçlendirecek, Meclis bilgisi ve

onayı dışında bütçe üstü harcama ve kompozisyon değişikliklerine son vereceğiz. Kamu ücretlerini ve personel alımlarını, işgücü piyasasının dengesini bozmayacak ve enflasyon hedeflemesi ile çelişmeyecek şekilde belirleyeceğiz. Bütçe dışı uygulamalara son verecek ve mevcut bütçe dışı fonları, hesapları ve döner sermaye işletmelerini gözden geçireceğiz. Sermaye yatırımlarını ve bu yatırımların finansman koşullarını rasyonalize edecek ve önceliklendireceğiz.

Devletin ekonomideki büyüklüğünün artırılmaması ve hatta mevcut harcamaların seviyesinin ve dağılımının gözden geçirilerek, israf alanlarının ortadan kaldırılması, kaynaklarımızın verimli, üretken, rekabeti artıracak ve istihdam sağlayacak alanlara aktarılması gerektiğini düşünüyoruz. Devletin ekonomideki rolünün temelde düzenleme ve denetim işleviyle sınırlı olması gerektiğine inanıyoruz.

Kamu borcunu sürdürülebilir seviyede tutmak, tasarruf açığı olan ülkemizde düşük kamu tasarrufları yoluyla cari açığı büyütmemek vazgeçilmez ilkimizdir. Genç nüfusumuza karşı istihdam imkânlarını iyileştirme sorumluluğu taşıyoruz. Kamunun tasarruf bilinciyle hareket ederek örnek olmasının daha da önemli hale geldiğine inanıyoruz. Ayrıca mali disiplini, ülke ve kamu bilançosunun sağlığı ve risklere karşı dayanaklılığını da artıran bir unsur olarak görüyoruz.

Kamu bütçesinin dengede olması hem tasarruf açığımızın hem de nesiller arası adaletin gereğidir. Mali disiplini, toplumun geniş kesimleri, üreticilerimiz ve çalışanlar üzerindeki vergi yükünü artırmadan, harcamaları kontrol altına alarak ve son yıllarda kontrolden çıkmış hale gelen israfı önleyerek sağlayacağız. Bu kapsamda, ülkemiz için en uygun mali çerçeveyi, gerekli kurumları ve kuralları oluşturmak suretiyle anayasal ve kanuni teminat altına alacağız.

Şeffaf ve hesap verebilir yapı ve kurumlar oluşturmak demokrasinin kalitesini artırır. Şeffaflığı ve kamu kaynağı kullananların hesap verme yükü-

kümlülüğü taşımasını demokrasi bilincimizin ayrılmaz bir parçası olarak görüyor, siyasal sorumluluğun da ötesinde devletin ahlâkî sorumluluğu olduğuna inanıyoruz. Ancak bu ilkelere uyan bir devlet toplumun genelinin nezdinde meşru olur. Ayrıca şeffaf ve hesap verebilir devlet, halkımızın devamlı denetimine de tâbi olacak, etkinliği de artacaktır.

Bilginin şeffaf bir şekilde sunulduğu piyasalarda yatırımcıların güveni artar, risk primi azalır, kamunun borçlanma faizleri düşer, vatandaşın cebinden daha az kaynak çıkmış olur. Mali şeffaflığı iyileştirmek için mali raporların, mali tahmin ve bütçeleme süreçlerinin ve risk analizleri ile yönetiminin kalitesini artıracamız. Muhasebe, raporlama, istatistik ve bilgi sistemleri altyapısını güçlendirecek adımlar atacağız. Bu kapsamda;

- Mali raporlamaların tüm kamu işletmelerini kapsayacak şekilde genişletilmesini,
- Kamu arsa ve arazilerinin ve yer altı doğal kaynaklarının tam piyasa değeri ile kamu bilançosunda gösterilmesini,
- Aktif çalışanlara kamunun verdiği emeklilik taahhütleri ve kamu özel sektör işbirlikleri dâhil tüm koşullu yükümlülüklerin merkezi olarak takip edilip muhasebeleştirilmesini ve raporlanmasını,
- Meclisin denetim ve gözetim yetkilerinin artırılmasını,
- Ekonomik ve mali performansın halkımızca daha iyi anlaşılmasını sağlayacak şekilde bütçe sunum formatları hazırlanmasını,
- Ek bütçe kanunu çıkarılmadan bütçe üstü harcama yapılmamasını,
- Yerli ve yabancı bağımsız makroekonomik tahminlerin de bütçe sürecinde dikkate alınmasını,
- Ayrıntılı mali risk raporlarının yayımlanması; her bir belediye ve kamu idaresinin ayrı ayrı mali tablolarının anlaşılır şekilde kamuoyu ile paylaşılmasını,

- Kamu ihale mevzuatının gözden geçirilerek istisnaların ve rekabet dışı uygulamaların kaldırılmasını,
- Sayıştay denetim raporlarının ve idarelerin cevaplarının zamanında ve tam olarak Meclise sunulması ve kamuoyu ile paylaşılmasını sağlayacağız.

Dünyada doğal kaynaklardan elde ettiği gelirleri veya kalıcı yüksek tasarruf fazlasından kaynaklanan uluslararası rezervlerini daha etkin yönetmek için devlet fonu kuran ülkeler vardır. Bazı durumlarda ise kamu kurumlarınca yönetilen sosyal güvenlik (emeklilik, işsizlik, kıdem tazminatı vb.) fonlarının verimliliğini artırmak ve hak sahiplerine daha yüksek getiri sağlamak amacıyla benzer yapılar kurulabilmektedir.

2016 yılında kurulan Türkiye Varlık Fonu ise bu yapılardan farklı olarak sermayesi ve/veya yönetimi devlete ait olan bazı şirketlerin varlıkları ile gelirlerini denetim dışı ve şeffaflıktan uzak yöneten bütçe dışı bir fon niteliği taşımaktadır. Üstelik Varlık Fonu, adı ile çelişkili biçimde kamuya, hazine finansman programları dışında yükümlülük oluşturmayı amaçlamakta, kamu kaynaklarını iktidara yakın şirketlerin finansal sorunlarının çözülmesinde bile kullanabilmektedir.

Fon yönetimi ile kalkınma bankacılığı ve proje finansmanı kavramlarını sağlıklı bir yapı içinde karıştıran, kararları tamamen siyasal tercihlerle şekillenen, şeffaflıktan uzak, denetim kapsamının dışında faaliyet gösteren böyle bir yapının maliye politikası anlayışımız içinde yer alması mümkün değildir.

Bilanço dışı koşullu yükümlülükler oluşturan kamu-özel işbirliği yatırımlarını ve verilen diğer garantileri şeffaf bir şekilde takip edecek ve kamuoyuna raporlamasını sağlayacağız. Dağınık haldeki kamu-özel işbirliği mevzuatı gecikmeksizin toparlanacak ve modernize edilecektir. Adil bir risk paylaşımına, şeffaflığa ve "yatırımın kamusal değeri" analizine dayalı kamu özel sektör işbirliği modellerini, kamu hizmetlerinin kalitesinin artırılması açısından önemli görüyoruz.

Partimiz, iktisadî faaliyetin canlı, büyümenin güçlü ve olumlu olduğu dönemlerde dengeleyici maliye politikaları, şartların olumsuz olduğu dönemlerde ise destekleyici maliye politikaları uygulayacaktır. Böylelikle, küresel koşullardan ya da ekonomideki döngülerden kaynaklanacak zor dönemlerde vergilerin azaltılması ve/veya harcamaların artırılması yolu ile ekonomiye ve istihdama destek sağlayacağız.

Kamu maliye politikalarımızı belirlerken, ekonomik büyümenin itici gücünün verimlilik oluşu bilinciyle hareket edeceğiz. Son dönemlerde toplumumuzu derinden yaralayan, bütün kesimlerin haklı tepkilerini çeken israfa, gösterişe ve gereksiz harcamalara derhal son vereceğiz ve kaynaklarımızı verimli alanlara yönlendireceğiz.

Altyapı başta olmak üzere sermaye yatırımları sadece ve sadece kamu yararı esas alınarak ve verimlilik ilkemiz doğrultusunda planlanacaktır. Mesleki eğitim başta olmak üzere eğitim yatırımları, önleyici sağlık ve halk sağlığı alanları başta olmak üzere sağlık harcamaları, iş gücüne katılımı artıracak ve üretimde verimliliği artıracak uygulamalar maliye politikamızın öncelikleri olacaktır.

Maliye politikamız gelir dağılımını düzeltme amacına adil ve kapsayıcı bir biçimde odaklanacaktır. Yoksul veya ihtiyaç sahibi aileler ve kişiler nesnel ve tarafsız biçimde tespit edilecek, bu kesimlere yönelik hedefe odaklı sosyal transferler ile eğitim ve sağlık destekleri yoluyla kaynak aktarılacaktır. Sosyal harcamaların gelir dağılımını düzelttiği gibi ekonomik büyümeye de destek vermesini sağlayacağız. Bütün vatandaşlarımızın, insan onuruna yaraşır bir hayat sürmesini sağlayacak imkânlarla ulaşacak donanıma kavuşturulması, böylelikle yardıma muhtaç değil kendine yeter hale getirilmesi ana ilkimizdir.

Kamu borç stokunun seviyesinin ve kompozisyonun sağlıklı olmasını ve güçlü nakit rezervi tutulmasını sağlayacağız. Nüfusun yaşlanması ve bağımlı nüfusun artması bütün ülkelerde sosyal güvenlik sistemlerini tehdit etmek-

tedir. Henüz zamanımız varken sosyal güvenlik sistemimizi rasyonelleştirerek sosyal güvenlikte aktüeryal dengeyi kurmasını hedefleyeceğiz.

Maliye politikamıza ilişkin kararları sürdürülebilirlik analizleri çerçevesinde alacak, kamu bilançosunun risklere karşı dayanaklığını artıracaktır. Böylece kamunun mali durumuna sadece bugün için değil, gelecek nesiller açısından da bakacağız. Olası riskler ve şoklara karşı kamu mali durumunun ve ekonomimizin sağlam ve dayanıklı olması vazgeçilmez önceliğimizdir. Kamu borç stoku, sosyal güvenlik dengesi, sağlık ve emeklilik taahhütleri ile devlet garanti ve taahhütleri gibi gelecek nesilleri ilgilendiren kararları bu çerçevede alacak ve gelecek nesillere sürdürülemez yükümlülükler bırakmayacağız.

Ekonomik büyümeyi ve kalkınmayı destekleyecek, adil, sade, tarafsız, şeffaf ve hesap verebilir bir vergi sistemi oluşturacağız. Etkinliği artırılacak vergi idaresi sayesinde hem hanehalkı hem de iş dünyası üzerindeki vergi yüklerini kademeli olarak hafifletecek, ülke içerisinde farklı kurumsal uygulamalar nedeniyle bireysel ve kurumsal yanlış yönetime sebep olan mevzuat uygulamalarını sonlandırılacak, istihdam ve üretim dostu bir vergi politikası takip edeceğiz. Vergi yükünün ekonomimizde sermaye birikimini, uluslararası rekabeti, ekonomik büyümeyi ve ekonominin üretken kapasitesini, işgücüne katılımı engellemeyecek düzeyde tutulmasını sağlayacağız. Vergi sistemimizde;

- Aynı durumda olan her bir gerçek ve tüzel kişi aynı şekilde vergilendirilecek,
- Vergi mevzuatının vatandaşlarımız ve şirketlerimizce rahatlıkla anlaşılabilir olması sağlanacak,
- Vergiler iktisadî birimlerin sağlıklı karar almasını engellemeyecek,
- Vergi mükelleflerimiz vergilerden ve nasıl uygulandıklarından haberdar olacaktır.

Vergi tahsilatının maliyetini hem kamu hem de vergi mükellefi için en aza çekmek amacıyla vergi idaresinin etkinliğini artıracak ve toplam yükü artırmadan verginin tabana yayılmasını sağlayacağız. Vergi idaresinin dağınık ve verimsiz yapısı güncellenecek, bu idare aynı zamanda veri güvenliği ve vergi mükelleflerinin mahremiyetlerini önceleyecektir. Her bir vatandaşımıza ödeyebileceği kadar, yani ekonomik gücü kadar bir vergi uygulayacak ve vergi tutarı, vergi tarihi ve nasıl ödeneceği gibi hususların vatandaşlarımız ve şirketlerimiz için açık ve belirli olmasını sağlayacağız.

Yerel yönetimlerin mali ve idari kapasitelerinin artırılmasını sağlayacağız. Yerel ihtiyaçlar, kamu hizmetinin kalitesi ve verimlilik ilkeleri çerçevesinde idarelerin rollerini yeniden tanımlayacağız. Merkezi yönetimden aktarılan kaynakları gözden geçirerek mali yerelleşme alanlarını tespit edeceğiz. Ayrıca yerel yönetimlerin mali tablolarının ve performanslarının ayrı ayrı ve konsolide olarak kamuoyu ile paylaşılmasını sağlayacağız.

Kamu mali yönetiminin denetlenmesi; şeffaflığı ve hesap verebilirliği garanti altına alan, yolsuzluğu, verimsizliği ve israfı önleyecek en güçlü unsurdur. Temel yaklaşımımız; kamu idarelerinin etkin, verimli ve şeffaf çalışması için iç denetim ve kontrol sistemlerinin güçlendirilmesidir.

Ayrıca dış bağımsız denetçi olarak Sayıştay'ın kurumsal kapasitesini ve denetim fonksiyonunu güçlendirecek, çağdaş dış denetim ilkelerine uygun denetim yapmasını sağlayacağız. Dış denetimin geçmişe dönük uygunluk denetimiyle sınırlı kalmayıp risklere odaklanan, kamu kaynaklarının stratejik planlara uygun ve etkin kullanımını gözeten bir anlayışla uygulanması anlayışı esas alınacaktır. Yerindelik kararının yürütmenin yetkisi içinde olduğu, denetimin bir işlevinin de yönetime yol gösterici danışmanlık sağlamak olduğu ilkesi benimsenecektir. Ayrıca, Sayıştay'ın daha etkin çalışması için denetim ve hesap yargısı işlevlerini ayrıştıracaktır.

Kamu mali yönetim birikimimizi artırmak ve deneyimlerimizi dost ülkelere aktarmak amacıyla karşılıklı veya uluslararası kuruluşlarla beraber

teknik yardımları ve işbirliklerini artıracaktır. Uluslararası kuruluşlarda ve çalışmalarda etkin biçimde yer alacak ve etkili olacak, her türlü ayrımcılıktan uzak, ehliyet ve liyakate dayalı, teknik kapasitesi yüksek, dünyaya açık ve özgüveni yüksek bir maliye yönetimi tesis edeceğiz.

Para Politikası: Makroekonomik İstikrarın Ana Unsuru

Para politikamızın temel amacı fiyat istikrarına sürdürülebilir bir biçimde ulaşmak ve finansal istikrarı gözetmektir. Fiyat istikrarı hedefine sürdürülebilir bir biçimde ulaşmak, ekonominin dengelerini bozmayacak fiyat düzeylerinin bulunması ve bunun sürdürülebilmesidir. Para politikamızın büyüme, istihdam, kalkınma, adil gelir dağılımı ve sağlıklı bir finansal sistem gibi ekonomi programımızın uzun vadeli ana hedeflerine yapabileceği en önemli katkı sürdürülebilir fiyat istikrarıdır. Para politikamız fiyat istikrarını sağlarken finansal sürdürülebilirliği de ikincil bir hedef olarak gözetir.

Para politikası rejimimiz 'Enflasyon Hedeflemesi Rejimi' olacaktır. Enflasyon hedeflemesi rejiminin uygulanmasını sadece fiyat istikrarını sağlamak için değil aynı zamanda makroekonomik bir bakış açısıyla ekonomide güvenin sağlanması ve ülke risk primlerinin iyileştirilmesi için de gerekli görüyoruz. Gelişen piyasa ekonomileri ortalamasına uyumlu olarak, tüketici fiyatları enflasyonunda orta vadede yüzde 5 ve altı seviye hedeflenecektir. Ülke ekonomisinin algısını güçlendirmek ve tüm paydaşların güvenini yeniden kazanabilmek amacıyla enflasyonda sadece seviyenin değil oynaklığın da en aza indirilmesi için gerekli tüm önlemler alınacaktır.

Merkez Bankası bağımsızlığı, münhasıran Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olan para basma ve bütçe yetkilerinin doğal bir sonucu olarak anayasa hukukunun ruhunun gerektirdiği bir zorunluluktur. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) para politikasının uygulanmasında tek karar merciidir. Bu nedenle hiçbir hal ve şart altında TCMB'nin araç ve operas-

yon bağımsızlığı siyasi müdahalelere açık olmayacaktır. Merkez Bankası bağımsızlığı aynı zamanda hesap verme yükümlülüğünü de getirmelidir.

Bu çerçevede ve fiyat istikrarına olan bağlılığımızın bir göstergesi olarak, enflasyon hedefinin tutturulamaması nedeniyle iki dönem üst üste hükümete mektup yazmak zorunda kalan TCMB Başkanının, ilgili TBMM ihtisas komisyonunun nitelikli oy çoğunluğu ile görevinden alınabilmesi yönünde bir uygulamayı öngörüyoruz. Bu yolla enflasyon hedeflemesi rejiminin önkoşulları olan şeffaflık ve hesap verme yükümlülüğü ilkeleri yasal güvence altına alınmış olacaktır.

TCMB ile reel sektörün ve finansal kesimin ilişkisi güçlendirilecektir. Son yıllarda küresel ekonomide yaşanan gelişmeler Merkez Bankacılığında tepkisel değil ön alıcı politikalar uygulanmasının önemini bir defa daha ortaya koymuştur. Bu amaçla TCMB politikalarının belirlenmesinde reel ve finansal sektörün ihtiyaçlarının ve beklentilerinin anlaşılması uygulanacak politikaların başarısı açısından elzemdir. Söz konusu koordinasyonu güçlendirmek amacıyla TCMB Para Politikası Kurulu'na finansal ve reel sektörü temsilen oy hakkına sahip bağımsız iki üye eklenecektir. Bu yolla para politikası kararlarının reel sektör ve finansal sektördeki paydaşlarca içselleştirilmesi de sağlanacaktır.

Finansal sektöre ilişkin düzenleme ve denetleme yetkileri TCMB bünyesinde birleştirilecektir. Makroihtiyati politika araçlarının bir araya toplanmasını sağlamak amacıyla BDDK ve TCMB, TCMB kurumsal çatısı altında birleştirilecektir. TCMB bünyesinde Para Politikası Kurulu'nun yanı sıra Finansal İstikrar Kurulu da oluşturulacaktır. Fiyat istikrarı ve finansal istikrar bilincini güçlendirmek amacıyla etkin bir iletişim politikası izlenecektir.

TCMB'nin hiçbir politika uygulamasında şeffaflıktan uzak ve güven sarsıcı hiçbir husus yer almayacaktır. Finansal piyasalarda ekonomi politikalarına olan güveni sarsıcı, uluslararası sermaye akımlarının serbest bir

biçimde gerçekleşmesini aksatan, risk algısını yükselten ve uzun vadeli büyüme potansiyelini sınırlayabilecek olan piyasa dışı politika uygulamalarına izin verilmeyecektir. Ekonomi politikamızın genel anlayışına uygun olarak öngörülebilirliğini sağlayacak zorlayıcı kurallar getirilecektir.

Dalgalı döviz kuru rejimi hiçbir tereddüde sebep olmayacak biçimde uygulanmaya devam edecektir.

Finansal Hizmetler: Öngörülebilir, Güvenli ve Verimli Piyasalar

Finansal hizmetler sektörüne ilişkin genel yaklaşımımız finansal açıdan en etkili teşvikin;

- sürdürülebilir bir fiyat istikrarı ve bunun sonucunda düşük faizler,
- öngörülebilirlik ve buna bağlı uzun finansman vadeleri,
- etkin piyasalar ve buna bağlı düşük aracılık maliyetleri

olduğu şeklindedir.

Finansal okur-yazarlığı zorunlu eğitimin müfredatına ilave edecek, okur-yazarlığın gelişimine yönelik ortaya çıkan girişimleri destekleyeceğiz.

Finansal hizmetler sektöründe devletin sorumluluğu, piyasaların ve kurumların sağlıklı işlemlerini gözetmek, uluslararası kabul görmüş kurallara uyumlu olmasını sağlamak, tasarruf sahibinin, yatırımcının ve tüketicinin haklarını korumaktır. Bu amaçla denetleyici ve düzenleyici kurumları siyasi etkinlerden arındıracağız. Etkin denetim ve gözetim yoluyla, sektörün toplum yararına uygun çalışmasını sağlayacağız. Bu kapsamda TCMB ile birleştirilerek yeniden yapılandırılmasını öngördüğümüz bankacılık denetim ve gözetim organı, sermaye piyasaları dışında finansal hizmetler sektörünün tamamını kapsayacak şekilde yetkilendirilecektir.

Finansal hizmetler sektörünün denetim ve düzenlenmesi uluslararası en iyi uygulama örneklerine uygun ve özerk olacaktır. Bu kurumlara ehliyet ve liyakat ilkeleri çerçevesinde saygın yöneticiler atanacaktır. Denetim mekanizmalarını güçlendirecek, sektör bilançolarını tamamen şeffaf hale getireceğiz.

Kamu sahipliğindeki finansal kuruluşların siyasi tercihler ve çıkar hesapları ile kredi dağıtmasına son vereceğiz. Bu kuruluşların varlık amaçlarına uygun olarak kaynaklarını çiftçilere, esnafa, KOBİ'lere ve yatırımlara ayırmasını sağlayacağız. Böylece kamu kaynaklarının katma değeri sağlamak ön koşulu ile istihdamı artırıcı, cari açığı azaltıcı, gıda arz güvenliğini ve çevreyi öncelleyen küçük kredilere yönelmesi teşvik edilecektir. Şeffaflığı ve hesap verilebilirliği sağlamak üzere bankalara aktarılacak kaynaklar merkezi hükümet bütçesinde açıkça belirtilecektir. Eximbank'ın sermaye ve likidite kaynaklarını genişletecek, ihracatçılarımızın rekabet gücünü artıracak ve yüksek katma değerli ihracatı teşvik edeceğiz.

Finansal piyasaları derinleştirecek ve Türkiye varlıklarını istikrarlı hale getirerek uluslararası finansman kuruluşlarının ülkemize uzun vadeli, makul şartlarda yatırım yapmasını sağlayacağız.

Finansal sektördeki yabancı sermaye yatırımlarını destekliyoruz. Bununla birlikte sistemik finansal risklerin sınırlandırılması yaklaşımımız çerçevesinde, yabancı sahipliğinin dağılımını gözeteceğiz. Böylece sektörün küresel ve bölgesel risklerin tehditlerine karşı savunmasız kalmasını önleyecek şekilde yabancı sermaye dağılımının dengeli olmasını sağlayacağız.

Finansal hizmetler sektöründe teknolojik gelişmeler ve toplumun değişen talepleri nedeniyle verimlilik artışına ihtiyaç vardır. Bu doğrultuda satın alma, birleşmeler ve verimliliğe dönük yatırımlar ile Ar-Ge çalışmalarını teşvik edeceğiz.

Gerçekçi yaklaşımlar, şeffaf, ilkeli, liyakatli yönetim ile Türk Lirasına güveni yeniden tesis edeceğiz.

Yabancı para geliri olmayan gerçek ve tüzel kişilerin borçlanma yolu ile kur riski almaları sistemik finansal riskleri artırır. Ancak keyfi müdahalelerle, karmaşık ve istisnalarla dolu düzenlemeler çözüm getirmez. Bu konuda orta vadeli bir plan çerçevesinde Türk Lirası özendirilecek, finansal risklerin doğal yoldan bertaraf edilmesi sağlanacaktır.

Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB), Finansal Kurumlar Birliği (FKB), Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB) gibi kuruluşları siyasi yönlendirmeden arındıracak, serbest seçimlerini yapmalarını ve sektörlerinin taleplerini demokratik şekilde ifade etmelerini sağlayacağız.

Kredi Garanti Fonunu (KGF) sürdürülebilir büyüme hedefine ve özellikle küresel ölçekte önemi her geçen gün artan Dijital Ekonomi v.b. özgirişim (startup) şirketlerinin kuruluş ve gelişim süreçlerine katkıda bulunacak bir yapıya dönüştürülmesi amacına yönelik olarak tüm paydaşlarla birlikte yeniden yapılandıracağız. KGF'ye hazine kaynaklarından destek, potansiyel büyüme oranından uzaklaşılın dönemlerde geçici olarak kullanılacak, KGF'nin mali tabloları ve taahhütlerinin şeffaflık ve iyi yönetim ilkelerine uygun olarak düzenlenmesi sağlanacaktır.

Bireysel Emeklilik Sistemi'ni, tasarruf oranını artırması ve finans sektörüne uzun vadeli kaynak sağlaması açısından, işleyişini iyileştirerek ve sistemi geliştirerek desteklemeye devam edeceğiz.

Sigorta sektörünün işleyişini yatırımcıyı mevcut ve olası risklere karşı koruma ve bilgilendirme hususlarında iyileştireceğiz.

Finansal kiralama sektörünü sanayiye ve hizmetler kesimine uzun vadeli finansman sağlayacak şekilde yeniden yapılandıracağız. Faktoring şirketleri sadece gayrimenkul teminatlı kredi vermeyecek, fatura ve dış

ticaretin finansmanına yönelik de çalışmaya teşvik edilecektir. Varlık Yönetim şirketlerinin tahsili gecikmiş alacaklar ve yapılandırmalar konularında etkinliğini artıracak ve finans sektörünün verimliliğine katkıda bulunmasını sağlayacağız.

Finans sektörü çalışanlarının hakkını ve çıkarlarını savunmak amacıyla meslek birlikleri ve odaları oluşması sağlanacaktır. Bu kuruluşların mesleki konularda ve iş davalarında gerektiğinde yasal süreçlere müdâhil olması mümkün hale getirilecektir.

Dış Ticaret ve Uluslararası Sermaye Yatırımları: Küresel Ekonomi ile Etkin Bütünleşme

Küresel ekonomide korumacılığın bir tehlike olarak yeniden belirdiği ortamda; dış ticaretin önündeki engellerin kaldırılması, kural temelli küresel ekonomik düzenin korunması ve dış ticaret yoluyla refahın yaygınlaştırılması partimizin temel hedeflerindedir.

Türkiye, hızlı karar verme özelliğine sahip girişimcileri, nitelikli işgücü, rekabetçi üretim yeteneği ile birçok sektör için Avrupa ve Çin arasındaki geniş coğrafyanın en büyük üretim merkezidir. Sahip olduğumuz kapasitenin korunması ve geliştirilmesi ancak dış ticaret yoluyla ve pazar genişlemesi ile mümkündür.

Türkiye'nin dış ticaretinde üç büyük bölge öne çıkmaktadır: Avrupa, Kuzey Afrika/Ortadoğu ve Asya. Türkiye'nin geleneksel pazarları olan bu bölgelere yönelik temel stratejimiz; pazar payımızın artırılması, Türkiye'nin bu bölgelerdeki katma değer zincirinde önemli merkez olmasını teminen lojistik merkezleri ve dağıtım kanallarının güçlendirilmesi olacaktır. Bu temel stratejimizin hayata geçirilmesi için mevcut finansman destekleri artırılabilecek, sektörel katma değer zincirinde ilerlemeyi hedefleyen yeni modeller geliştirilecektir. Türkiye'nin ihracatını artırmak üzere yeterince

erişemediği Asya-Pasifik bölgesine daha etkin girişi için özel programlar uygulanacaktır.

Partimiz uluslararası mal ve hizmet ticaretinde korumacılığa karşıdır. Türkiye, turizmde ve yurtdışı müteahhitlik hizmetlerinde rekabetçi üstünlük kazanmıştır. Söz konusu alanlarda marka haline gelen Türkiye'yi bulunduğu seviyenin daha üstüne taşıyacak ve ülkemize doğrudan döviz girişini artıracak politikaları uygulayacağız.

Türkiye büyük bir üretim merkezi olarak B2B (şirketten şirkete) modeli ile ihracatta bir eşişe dayanmıştır ve büyüme hedeflerine ulaşmamaktadır. B2C (şirketten müşteriye) modeli ile tüketiciye doğrudan ulaşılacak, katma değerli üretimi müşteri ile doğrudan buluşturacak alanlara daha fazla yatırım yapılacaktır.

Türkiye büyük oranda yatırım malları ile ara malı ithal eden ve tüketim ürünleri üreten bir yapıya sahiptir. Yatırım malları ve ara mallarının yurt içinde üretilmesi için sanayi politikası ile uyumlu bir dış ticaret politikası uygulanacaktır.

Mal ve hizmet ticaretinin toplamında kalıcı olarak dış ticaret fazlası vermek orta ve uzun vadeli temel hedefdir. Bu hedefe ulaşmak için sektörlerin katma değer artışına odaklanan programlar desteklenecektir. Bütün bunları yaparken de bugün büyük bir ihtiyaç olarak ortaya çıkan özel sektör, STK'lar ve ilgili tüm paydaşlarla danışma mekanizmaları tesis edip, katılımcılığın etkili olmasını sağlayacağız.

Ülkemizin küresel ticarete etkili bir konuma sahip olmasına hizmet edecek ikili, çoklu ve çok taraflı ticaret anlaşmalarına öncelik verilecektir. Bu çerçevede, tam üyelik perspektifinden uzaklaşmadan, Gümrük Birliği'nin güncellenmesine öncelik verilecek, serbest ticaret anlaşmalarının yaygınlaştırılmasına devam edilecektir.

- Türkiye'de yapılan yatırımları ülkeye güvenen ve geleceğine inanan yatırımlar olarak görüyoruz. Yerli ve küresel yatırımcı arasında ayırım

gözetmeden, yurt içine teknoloji getiren, istihdam sağlayan ve dış ticaret hedeflerine pozitif katkıda bulunan tüm yatırımların hiçbir bürokratik engele takılmadan en kısa zamanda hayata geçmesi temin edilecektir. Yatırım ortamının iyileştirilmesi, küresel yatırımcının ihtiyaç duyduğu tüm izinler ile desteklerin tek bir yerden sağlanması ülke düzeyinde yaygınlaştırılacaktır.

- İş ve yatırım ortamında ayrımcılık anlamına gelebilecek yaklaşımlar sona erdirilecek, şeffaflık, öngörülebilirlik ve tarafsızlık gibi temel kavramlar küresel yatırımcılar için bir sorun olmaktan çıkarılacaktır.
- Mevzuat ve uygulamada öngörülebilirlik ve süreklilik esas olacaktır. Yabancı yatırımcıların temsil örgütü ile düzenli ve sürekli bir istişare mekanizması oluşturulacak, sorunların hızlı çözümü esas olacaktır.
- Türkiye'nin küresel rekabetçilik endeksinde ilk 25 ülke arasına girmesi sağlanacaktır.

Bilim, Teknoloji ve Ar-Ge: Üretimin Olmazsa Olmaz Bileşeni

Günümüzde ülkelerin rekabetçilik seviyelerini ortaya koyan göstergelerden biri olan Küresel Yenilikçilik Endeksi sıralamasında zaten orta sıralarda yer alan ülkemiz son yıllarda daha da geriye gitmektedir. Bu kötü performansın temel sebebi, Türkiye'de paydaşların rollerinin, sorumluluklarının ve işbirliği mekanizmalarının tanımlandığı, teknolojik dönüşüm odaklı hedeflerle ilişkisi kurulmuş bir ekosistem oluşturulamamasıdır.

Temel bilimlerin seviyesi teknolojik sıçramayı hızlandıracak altyapıyı sunmaktan uzak, Ar-Ge faaliyetlerinin patent, faydalı model, tasarım ilişkisi zayıftır. Bu süreçlerin ekonomi, sanayi, KOBİ ve iş dünyası ile ilgisi ve ilişkisi ise çoğu defa ihmal edilmektedir.

KOSGEB, TÜBİTAK, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı başta olmak üzere sanayiye yönelik desteklerin ağırlıklı olarak sadece proje/program bazlı olarak

yürütülmesi kaynakların verimsiz kullanımına yol açmaktadır. KOBİ'lerin asli, cari, hızlıca çözülebilecek ihtiyaçları göz önüne alınmaksızın, kaynaklar proje/program çağrılılarıyla dağıtılarak, bu kaynaklara ilişkin hiçbir etki değerlendirmesi, üretim-istihdam ilişkisi araştırması yapılmayarak sanayinin rekabet gücünün artırılmayacağı henüz anlaşılammıştır.

Temel araştırmalar ile patente ve faydalı modele yönelik üretim ve ulusal/uluslararası pazar ilişkisi kurulmuş Ar-Ge ve Ür-Ge faaliyetlerine öncelik verilecektir.

TÜBİTAK başta olmak üzere Ar-Ge desteği veren tüm kurumlar tarafından şu ana kadar verilen desteklerin bir etki değerlendirmesi yapılacaktır.

KOBİ'lerin ve sanayicilerin üniversiteler, araştırmacılar ve araştırma alt-yapıları ile ilişkileri geliştirilecek, Ar-Ge çalışanlarının çalışmalarının bir bölümünü bulunduğu sektördeki üreticilerde yapmasını öne çıkaran düzenlemeler yapılacaktır.

Üniversiteler ile İl Sanayi/Ticaret Odaları ve ilgili diğer kuruluşlar arasında düzenli işbirliği odaklı mekanizmalar geliştirilecektir.

Stratejik sektörler ile bilgi teknolojileri, yapay zekâ, büyük veri, nesnelere interneti alanlarında faaliyet gösteren firmaların ölçek büyüterek yurt dışı pazarlara açılmasını sağlayacak somut sektör odaklı, yakın rehberlik ve danışma süreçlerini içine alan teşvik mekanizmaları geliştirilecektir.

Partimiz, dijital erişimin temel bir insan hakkı olduğuna inanır. Küresel düzeyde kullanımı hızla yaygınlaşan bilgi ve iletişim (bilişim) teknolojileri, hemen bütün sektörler açısından önem taşımakta, ülkelerin uluslararası rekabet gücünün artırılmasında, kalkınmasında, zenginleşmesinde ve insan kaynağı kalitesinin iyileştirilmesinde önemi giderek artmaktadır.

Ülkemizin bilgi tabanlı bir ekonomik dönüşüm hedefine ulaşabilmesi için bilgi ve iletişim teknolojilerinin, sanayiden turizme, eğitimden

tarıma ekonominin bütün alanlarında etkin, verimli ve yaygın kullanılabilmesini sağlayacak bir yapısal dönüşümü hedefliyoruz. Ülkemizin son yıllarda saplanıp kaldığı orta gelir tuzağından çıkabilmesinin ancak bilgi ve iletişim tabanlı böyle bir yapısal dönüşümü gerçekleştirmesi ile mümkün olacağına inanıyoruz. Geline aşamada bu durumu ülkemiz açısından bir tercih değil zorunluluk olarak görüyoruz, gereğini yapmaya kesin kararlıyız.

Ülkemiz maalesef son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojilerini yaygın olarak sadece tüketen bir ülke konumuna gelmiştir. Bu nedenle bilgi ve iletişim teknolojilerinin yerli ve milli imkânlarla geliştirilmesine ilişkin tedbirler alınması öncelikli hedef olarak ele alınacaktır. Kısa vadeli günübirlik çözümler yerine orta ve uzun vadeli bir perspektiften ülkemizin bilgi ve iletişim teknolojilerini geliştiren, üreten ve ekonomik kalkınmada kullanan bir ülke konumuna getirilmesine odaklanılacaktır. Böylece ülkemizin başka ülkelerin teknolojilerini kullanan konumunda çıkarılması ile teknolojiye dışa bağımlılığın azaltılması, yurt dışına kaynak aktarılmasının önüne geçilecek ve cari açığın azaltılması sağlanmış olacaktır.

Sanayi Politikaları: Üretimin ve Refahın Motoru

Türkiye 1980'li yılların başından itibaren ithal ikameci politikaları terk ederek ve dış ticareti de serbestleştirerek uluslararası piyasalara entegre olmuş, sadece iç piyasaya değil ihracat amaçlı bir üretim politikasına dönmüş, 1996 yılında yürürlüğe giren Gümrük Birliği Anlaşmasıyla da üretiminde ve dış ticaretinde önemli bir dönüm gerçekleştirmiştir.

Bu sayede üretimde ve dış ticarete önemli ölçüde artış kaydedilmiştir. Ancak gelinen nokta itibariyle sanayimiz genel olarak düşük ve orta seviyedeki katma değerli ürünleri üretip satabilen bir seviyededir. Ülkemiz, ihtiyacı olan yüksek teknoloji ürünleri, yatırım mallarını ve bazı ara mallarını ithalat yoluyla temin etmektedir.

İhracatımızın sektörel dağılımı incelendiğinde, sanayi üretimi toplam ihracatımızın yüzde 93.1 gibi çok büyük bir oranına sahip olmakla birlikte bu alandaki ithalatımız da oldukça yüksek seviyelerde seyretmektedir. Yüksek ve orta-yüksek teknolojlili ürünlerin dünya ticaretindeki oranı mevcut durumda yüzde 60 seviyelerinde iken, ülkemizde imalat sanayi ürünleri ihracatı içerisinde orta-yüksek teknolojlili ürünlerin payı yüzde 36.4, orta-düşük teknolojlili ürünlerin payı yüzde 27.6, düşük teknolojlili ürünlerin payı yüzde 32.6 ve yüksek teknoloji ürünlerinin payı sadece yüzde 3.5 seviyelerinde kalmaktadır. Ayrıca ithalatımızda sanayi ürünlerinin ihtiyacı olan ara malı ve hammaddelerin ağırlığı da ön plana çıkmakta, bu durum sanayi üretimimizi ithalata bağımlı kıldığı gibi, cari açık üzerinde de negatif yönlü önemli bir baskı oluşturmaktadır.

Üretim, yatırım ve ihracat süreçlerinin iyileştirilmesinin özünü oluşturan Ar-Ge, yenilikçilik ve teknoloji yeteneğinin geliştirilmesinin yanı sıra, yatırım ortamının iyileştirilmesine yönelik olarak ciddi bir iyileşme sağlanamaması sonucunda ülkemiz, ham madde ağırlıklı ve düşük teknoloji içeren imalata dayanan yapısından kurtulamamış ve gelişmiş ülkelerin çok önemli mesafeler kaydettiği bilgi ekonomisine geçişin çok gerilerinde kalmıştır. Bu durum, Türkiye'nin orta gelir tuzağından kurtularak büyüme oranı ve rekabet gücünün artırılmasına önemli bir kısıt getirmektedir.

Geleceğin dünyasında onurlu bir yere sahip olabilmek için, bilgi toplumu, dijital teknolojilere bağlı üretim süreçlerinde görülen dönüşüm ve tedarik ağlarının uluslararası ticaret üzerindeki etkilerini de göz önüne alarak ülkemiz imalat sanayinin yapısını dönüştürmek bir zorunluluk haline gelmiştir. Yatırım yönlendirmelerinin de bu seyir doğrultusunda yapılması önem arz etmektedir.

Üretim ve istihdamı artırarak, bölgelerarası gelişmişlik farklarını da en aza indirmek amacıyla Partimizin sanayi politikalarındaki önceliği

- Geleceğin ürünlerini ve bu ürünlerin girdilerini oluşturan ara malı ve hammaddeleri üretecek yatırımların,

- Bu yatırımlara yönelik Ar-Ge faaliyetlerinin ve teknolojik dönüşümlerin,
- Bu dönüşümün önünü açacak yatırım ortamının oluşturulması olacaktır.

Yatırım ortamının iyileştirilmesi için; hukuk, sınai mülkiyet hakları, lisans ve izinler, teşvikler, yatırım yeri tahsis gibi alanlar ile lojistik, ödeme sistemleri, gümrük uygulamaları, vergi mevzuatı alanlarında yaşanan sorunları sanayicilerimiz, ihracatçılarımız, özel sektör temsil kuruluşları ve ilgili diğer sivil toplum kuruluşları ile birlikte tespit edecek, gerekli tüm düzenlemeleri yapacak ve bu alanlardaki yapısal reformları gerçekleştireceğiz.

Kamu İşletmeciliği ve Özelleştirme: Zümrelerin Değil Halkın Çıkarını Gözetmek

Kamunun iktisadi sektörlerde düzenleyici, denetleyici ve gerektiğinde yaptırım uygulayıcı görev ifa etmesi temel prensip olacaktır. Piyasada rekabetin tesis edilebildiği durumlarda serbest piyasa ekonomisinin temel kuralları hakim kılınacak, piyasa aksaklığının hüküm sürdüğü ve dolayısıyla rekabetin kendiliğinden tesis edilemediği alanlarda ise devletin düzenleyici görevi ile rekabet tesis edilmeye çalışılacak ve tüketicinin korunması esas olacaktır. Ayrıca, kamu işletmelerinin piyasa mekanizmasını bozucu şekilde rakiplerini dışlayıcı olarak faaliyet yürütmelerine izin verilmeyecektir.

Sosyal amaçlı ve kamu yararı kapsamında kamuda faaliyetlerini sürdürmelerine karar verilen işletmelerin de piyasa mekanizmasını bozmayacak şekilde, düzenleyici fonksiyonları ön planda olacak şekilde faaliyet yürütmeleri esas olacaktır. Bu kuruluşlar, rekabet kurallarına işlerlik kazandırmak ya da rekabet varmış gibi faaliyetlerini sürdürmek hedefi kapsamında faaliyetlerini sürdürmelerini teminen yeniden yapılandırılacaktır. Bu işletmelerinde kârlılık ve verimlilik ilkelerine dayalı olarak yönetilmeleri temel ilke olacaktır. Ayrıca söz konusu işletmeler üreticilere rakip olmaya-

cak şekilde arz güvenliğini sağlarken aynı zamanda tüketici menfaatlerini gözetecek şekilde spekülâtif amaçlı ve tüketici zararına uygulamaların önüne geçecek bir denge politikasının uygulayıcıları olacaktır.

Buradan hareketle, ekonominin ihtiyacı, mal ya da hizmetlerin başka kaynaklardan sağlanamaması, dışa bağımlılık ve stratejik öncelikler gibi kıstaslar da dikkate alınarak, öncelikle hangi hizmetlerin kamu iktisadi teşebbüsleri yoluyla sunulacağına ilişkin olarak ilk altı aylık dönemde bir envanter ve fizibilite çalışması yapılacaktır.

Bu çalışmanın sonucuna göre kamuda kalmasına karar verilecek teşebbüsler, kamu finansmanına olan yüklerinin asgari düzeye çekilmesi amacıyla ticari esaslara göre faaliyet yürütmeleri sağlanacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır. Yeniden yapılanma ile birlikte bu teşebbüslerin yönetimleri özerk hale getirilecek, teknolojik yenilenme, yatırım kararları, ürün geliştirme, pazar araştırma, fiyat belirleme gibi hususlarda müdebbir tüccar gibi davranmalarına imkân sağlayacak hukuki altyapıları oluşturulacaktır.

Bu teşebbüslere orta vadeli performans dayalı hedefler konulacak ve kısa vadeli dönemlerde söz konusu hedefler izlenecek ve olası sapmalar analiz edilerek zamanında tedbirler alınarak bu teşebbüsler kamuya yük olmaktan çıkarılacaktır. Orta vadenin sonunda bu teşebbüslerin mümkün olduğu ölçüde stratejik olma durumları da dikkate alınarak sermaye piyasalarında halka açılmaları sağlanacaktır. Böylece, hem sermaye piyasalarının getirdiği dinamizm ve kurallara tabi olmaları sağlanarak teşebbüsler disipline edilecek ve hem de alternatif finansman kaynaklarına kavuşmaları sağlanarak sürdürülebilir bir şekilde faaliyetlerine devam etmelerine imkân verilmiş olacaktır.

Türkiye Varlık Fonu A.Ş. bünyesinde bulunan KİT'ler, Fon'un iptali beklanilmeksizin statülerine bağılı olarak hemen Hazine veya Özelleştirme İdaresine devredilecektir.

Kamu işletmeciliğinde şeffaflık ve hesap verebilirlik güçlendirilecektir. Bu kapsamda bağımsız denetim raporlarının kamuoyu ile paylaşılması sağlanacak kamu işletmelerinde kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması sağlanacaktır.

Yapılacak fizibilite çalışması sonucunda kamuda faaliyetlerine devam etmesine gerek olmadığına karar verilen işletmeler, faaliyette buldukları sektörlerde rekabet aksaklığına neden olmayacak şekilde özel sektöre devredilecektir. Özelleştirmede esas ilke teşebbüslerin özel sektör eliyle faaliyetlerine devam etmesi olacak, kamuya gelir kazandırma gibi tek bir amaç hedeflenmeyecektir.

Özelleştirme yöntemlerinde ise işletmenin bulunduğu sektöre, işletmecide üretilen ürünün ülke ve ekonomi açısından stratejik olup olma gibi unsurlar da gözetilerek, halka arz, doğrudan satış, işletme hakkı devri gibi yöntemler benimsenecektir. Ayrıca, özelleştirilen işletmelerin belirli bir dönem faaliyette bulunmaları istenecek ve böylece arsa spekülasyonuna yönelik olarak alınan ve üretim faaliyetleri sonlandırılan geçmiş dönem kötü örneklerin önüne geçilmiş olacaktır.

Özelleştirme portföyünde yer alan işletmeler yeniden değerlendirilerek ya söz konusu işletmeler özelleştirilecek ya da Hazine ve ilgili bakanlıklarla ilişkisi yeniden tesis edilecektir. Özelleştirme İdaresi de bu süre sonunda kapatılacaktır.

Tarım, Gıda ve Hayvancılık:

Sürdürülebilir Ekonomik Düzenin Ana Unsuru

Etkili tarım ve gıda politikaları geliştirmek stratejik ve vazgeçilmez bir önceliğimiz olacaktır. Bilinçsiz tarım ve yanlış kentleşme politikaları tarım alanları ve ekolojik denge üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Çevre kirliliği, iklim değişikliği, çölleşme, ormansızlaşma, biyolojik çe-

şitlilik kaybı, kuraklık, tuzluluğun artışı gibi çevre problemleri, her geçen gün insan yaşamını ve kalkınma sürecini daha belirgin bir şekilde etkilemektedir. Tarım sektörü hem iklim değişikliğinden olumsuz yönde etkilenen sektörlerin başında gelmekte, hem de iklim değişikliğine yol açan sera gazı salınımlarında ön sıralarda yer almaktadır.

Dünyada şu anda en büyük sorunlardan birisi açlık olmakla birlikte, yanlış ve aşırı beslenmeden kaynaklanan sorunlar bunu da geride bırakmıştır. 2019 FAO raporlarına göre dünyada 821 milyon aç insan varken, 2 milyardan fazla kişi sağlıksız beslenmektedir. Yanlış ve aşırı beslenme sonucunda obezite çocuklarda ve yetişkinlerde hızla artmış, evrensel düzeyde bütün ülkeleri etkisi altına almıştır. Bu da halk sağlığı alanında çok büyük zararlara neden olmakta, yanlış beslenmeden kaynaklanan kalp, diyabet, yüksek tansiyon, kanser gibi hastalıkların çok hızlı bir şekilde artmasından dolayı sağlık ve sosyal güvenlik bütçelerini ciddi olarak sarsmakta, aynı zamanda insan kaynaklarına büyük zararlar vermektedir. Türkiye de bu sorundan ciddi olarak etkilenen ülkelerden biridir.

Gıda arz zinciri üretim ve ciro değeri, GSYİH içerisindeki payı, yarattığı katma değer, sağladığı istihdam, işletme sayısı, yatırım değerleri ile önemli bir ekonomik ve sosyal alandır. Ayrıca, zincirin uzunluğu ve aktörler arası ilişkiler ile bu ilişkilerin üretici ve tüketiciye yansımaları itibarıyla da arz zincirinin işleyişi ve kamu otoriteleri tarafından ele alınma şekli önem arz etmektedir. Ülkemizde gıda arz zincirinin tümünden sorumlu bir kamu otoritesi bulunmamaktadır. Fiyatlar her yükseldiğinde "ithalatı açacağız" çıkışı; karmaşık idari yapı ve politikasızlığın göstergesi haline gelmiştir.

Bütün dünya ülkelerinde sanayi devriminin oluşmasında tarımsal ham madde üretimi, önemli sermaye ve geçiş kaynağı oluşturmuştur. Türkiye ciddi tarımsal potansiyeli olan bir ülkedir. Dünya vejetatif çeşitliliğinin %75'ine sahip olup hayvan varlığı bakımından, dünyada ilk 10 ve Avrupa'da 1. sırada yer almaktadır. Bu potansiyel güce rağmen; Türkiye, tarımsal

Üretim potansiyelini yakalayamamış, kendi kendine yetemeyen ve tarımda bütün alanlarda dışa bağlı, bir ülke haline gelmiştir.

Bu noktaya gelmenin temelinde yanlış tarım politikaları, tarım alanlarının imara aılması, iklim değişikliği, tarımsal biyoteknolojiye ayak uyduramama sonrasında özellikle tarımsal girdi fiyatlarının aşırı artması, üretimden pazara sunuş zincirinin sağlıklı oluşturulamaması, ölçek küçüklüğü, üretici ile tüketicisi arasındaki zincir uzunluğu, bunun doğurduğu maliyet yüksekliğinin tketicisiye pahaliya yansımaması ve dünya fiyatları ile rekabet edilememesi gibi nedenler yer almaktadır.

Parti olarak, ülke ve dünya gerçekleri gözetilerek dengeli ve gerçekçi politikalar izleyecek, tarımsal üretimi, sanayiye ve pazarlamayı bütüncül bir Şekilde ele alacağız. Tarımda sağlıklı bir politikanın oluşturulması için ilgili bakanlığın hantal ve yüksek maliyetli yapısının güncellenmesini ve teknolojiyle desteklenmiş yönlendirici ve planlayıcı koordinatör bir kurumsal yapıya dönüştürülmesini sağlayacağız. Sektörün paydaşlarını çözüm odaklı ve gelişime açık bir anlayışla sürekli ve düzenli olarak bir araya getirileceğiz.

Doğrudan destekler yerine ürün ve üretime dayalı teşvik ve destekleme programları oluşturulacaktır. İşletme sahiplerinin kiraya vermesi yerine, üretim faaliyetlerine bizzat katılımı desteklenecektir. Telafi edici ödeme uygulaması ile üreticiler arz fazlası olan ürünlerin üretiminden vazgeirilerek alternatif ürünlere yönlendirilecektir. Üreticilerin sürdürülebilir üretim ile makul ve düzenli gelire kavuşmasını sağlamak amacıyla fark ödemesi uygulaması ikame edilecektir.

Üretici ile tüketicisi arasındaki zincir daraltılarak, tarladan mutfağa sevk zinciri sağlıklı bir yapıya kavuşturularak, tüm yetki ve sorumluluk tek çatı altında birleştirilecek, Fiyat İzleme, Analiz ve Müdahale Sistemi devreye sokulacaktır.

Mevcut ürün ihtisas borsaları, vadeli işlem ve opsiyon borsaları, lisanslı depoculuk gibi piyasa araçları arasında eşgüdüm sağlanacak, böylelikle sektöre ait ürünler, yatırım araçlarına dâhil edilerek, üretici, tüccar, yatırımcı, sanayici için çağdaş bir piyasa mekanizması oluşturulacaktır.

Sektörün sanayi ile entegrasyonu sağlanacak, ayrıca tarım ürünlerinin veya işlem görmüş formlarının gıda ve yem sanayine yönelik olarak katma değerli ürünlere dönüştürülmesine önem verilecektir.

Yerli tohumculuğun geliştirilmesi ve yerli tohum firmalarımızın ulusal ve uluslararası rekabet gücünün artırılması için teşvik sistemi iyileştirilecektir. Ayrıca, Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı araştırma enstitülerinin araştırma ve genetik kaynak altyapısı geliştirilerek çiftçilerimizin yüksek verimli tohumlara ucuz bir şekilde erişimi sağlanacaktır. Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı araştırma enstitüleri çiftçilere akıllı tarım uygulamalarında yol gösterici olacak şekilde yeniden yapılandırılacak ve personel bu amaçla eğitilecektir.

Zararlı tarım ilaçlarının ve kimyasallarının derhal piyasadan kaldırılması, kullanımının yasaklanması ve dikkatli bir biçimde yok edilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Paket ve ambalajlı ürünlerde şeker, tuz ve satüre edilmiş yağ oranları azaltıcı çalışmalar yapılacaktır. Nişasta bazlı şeker kullanımı konusunda ciddi sınırlamalar getirilecektir. Bu tür gıdaları özendiren reklamlar yasaklanacaktır. Özellikle çocuklara yönelik ürünlerde bu maddelere yönelik daha ciddi kısıtlamalar ve takip sistemi getirilecektir.

Enerji Politikaları: Üretimin Ana Girdisi

Küresel ölçekte her geçen gün artan dijitalleşme, çok hızlı gelişen yeni teknolojiler, küresel ısınma ve iklim değişikliği tehdidi, yeni iş ve çalışma modellerini, yüksek performansla çalışma beklentilerini, daha düşük maliyete üretim arayışlarını, sürdürülebilir bir kalkınma ve yaşama model arayışlarını beraberinde getirmektedir. Hızla artan nüfus, insanların daha fazla re-

faha ve konfora erişme beklenti ve gayretleri bugüne kadar gelen mevcut politika ve bakış açılarını, alışkanlıkları değiştirmeye zorlamaktadır.

Bütün bu gelişmeleri en çok etkileyen de, en çok etkilenen de enerji sektörüdür. iklim değişikliği tehdidi, hidrokarbon enerji kaynaklarının bulunduğu bölgelerin jeopolitik durumları, mevcut enerji üretim model ve teknolojilerinin doğaya verdiği zarar, insanlığın, ülkelerin, sektörlerin sürdürülebilir kalkınmalarını kaygı verici hale getirerek yeni kaynak arayışlarına itmiş, ayrıca her geçen gün artmakta olan kişi başı enerji talep artışı da yeni arayışları elzem hale getirmiştir. Bu bağlamda yeşil ve yenilenebilir enerji türleri mevcut enerji kurallarını etkileyecek güçlü bir oyun değiştirici konumuna gelmiştir.

Özellikle gelişmekte olan ülkeler için enerji arz güvenliklerini daha güçlendirmek, daha esnek, dayanıklı ve sürdürülebilir bir seviyeye getirmek, düşük karbonlu ekonomiye geçmek için geleneksel mevcut enerji sistemlerini değiştirip geliştirmek zor ve maliyetli bir görünüm arz ediyor olmakla birlikte, bilimsel araştırmalar bu maliyetlere katlanılmaması halinde, gelecekte doğal ekosistemin dengesinin korunabilmesine yönelik olarak daha fazla maliyetler ödeneceğini göstermektedir. Ayrıca, süratle gelişen yeni teknolojiler yenilenebilir kaynaklardan elektrik üretimini daha yaygın hale getirmekte bu dönüşüm yeni fırsatlar oluşturmaktadır

Yenilenebilir alanındaki bu hızlı gelişmeler enerji kıtlığından enerji bolluğuna çıkış umitlerini de güçlendirmektedir. Bu süreç yenilenebilir teknolojilerin üretiminde kullanılan nadir bulunan kritik maden ve hammaddelere yönelik stratejilerin de birlikte ele alınarak geleceğe yönelik yeni bağımlılıklar oluşmaması için acil tedbirlerin alınmasını da zorunlu kılmaktadır.

Öte yandan enerjideki dönüşümleri gerçekleştirmek ne kadar önemliyse, enerji kaynak ve arz güvenliğini hassas arz-talep projeksiyonları çerçevesinde mümkün olduğunca yerli, öngörülebilir, doğru ve hızlı karar mekanizmalarıyla sağlamak da aynı derecede öneme sahiptir.

Bu gelişmelerin ışığında; enerji sektörünün dinamiklerinin bilincinde ve farkında olarak, iklim değişikliği ile mücadelenin küresel dayanışma ve farklılaştırılmış sorumluluklar ile çözülebileceğini değerlendirerek kaliteli, kesintisiz, çevreye duyarlı ve sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecek bir enerji arz güvenliğini temin etmek Partimizin ana hedeflerindedir.

Bu çerçeveden hareketle, kısa, orta ve uzun vadeli planlar yapılarak enerjiyi tüketen tüm sektörlerde tasarrufun, üreten tesislerde ise verimliliğin artırılması yönündeki teknik ve teknolojik iyileştirmeler desteklenecek, yerel enerji kaynaklarımızdan enerji üretimine ve enerjinin tüketildiği noktada üretilmesine önem verilecek, düşük karbonlu büyüme stratejileri ve sürdürülebilir kalkınma politikalarıyla uyumlu, karbon emisyonların azaltılmasına yönelik başta güneş ve rüzgâr enerji teknolojilerinin yaygınlaştırılması olmak üzere jeotermal, biokütle atıkları gibi enerji kaynaklarının verimli ve efektif şekilde kullanılması ve yaygınlaştırılması yapılacak, uluslararası ve Asya, Avrupa, Afrika kıtaları arası enerji petrol, doğalgaz, elektrik enterkoneksiyon projelerinin geliştirilmesi ve hayata geçirilmesinde aktif rol alınacaktır.

Madencilik: Doğal Kaynakların Etkin Kullanımı

Sürdürülebilir bir kalkınma döngüsü yakalayabilmek için sanayi, enerji, tarım ve inşaat başta olmak üzere tüm sektörlerin girdilerini oluşturan madencilik politikalarını çevre ile uyumlu, iş sağlığı ve güvenliğini önceleyen, teknoloji ve istihdam dengesini gözetecek şekilde uygulayacağız.

Madenlerimizi sadece ham ürün olarak değil, katma değeri yüksek zenginleştirilmiş ve/veya yarı mamul haline getirilmiş ürünler olarak değerlendirmek ana prensiplerimizi oluşturacaktır. Hammadde Tedarik Stratejisi belirlenecek; arama, üretim, ithalat ve ihracat politikaları bu strateji doğrultusunda oluşturulacaktır. Sanayi hammaddeleri ile kritik ve stratejik her bir maden için eylem planı oluşturulacak ve bu madenlerin aranması, çıkartıl-

ması, işlenmesi ve ekonomiye kazandırılması sağlanacaktır. yerli madencilik şirketlerinin küresel ölçekte rekabet edebilmelerine, yurt içinde katma değeri yüksek ürünler üretebilmelerine ve ayrıca diğer ülkelerde madencilik faaliyetleri yapabilmelerine imkân sağlayacak destekler verilecektir.

Madencilik-orman, madencilik-çevre ilişkisini kamu yararı ve kamu vicdanını gözeterek şekilde yeniden ele alacağız. Madencilik faaliyetlerinin çevre ile uyumlu uluslararası standartlarda yapılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır Madencilik sektörünün iş sağlığı, iş güvenliği, çevre güvenliği, yatırım ve sermaye güvenliği, rezerv güvenliği, bilgi güvenliği gibi hususlarda Güvenli Madencilik İçin Yol Haritası oluşturulacak, madenlerde risk analizi ve yönetimine geçilecek ve tüm madenlerde uygulanması sağlanacaktır.

Ulaştırma: Üretim Düzeninin Coğrafi Akışkanlığı

Bir ülkenin üretim ve hizmet sunumu başta olmak üzere gelişmişlik seviyesi ve rekabet gücünü belirleyen en önemli alanlardan birisini ulaşım altyapısı oluşturmaktadır.

Kıtalar arası bir geçiş noktasında bulunan stratejik konumumuzu karayolları, hava yolları, deniz yolları ve demiryolları ile destekleyerek dünya ticaretinin geçiş güzergâhı haline getirmek temel hedefimizdir. Ulaşım sektöründe ulaşım türleri arasında yolcu ve yük taşımacılığında farklı ulaşım modlarının entegrasyonu sağlanacak, yeni yatırımlar ve projeler nesnel kriterlere göre belirlenecektir. Yeni yapılan projelerde sosyal, çevresel ve kültürel faktörlere azami ölçüde özen gösterilecektir.

Bu kapsamda altyapı eksiklikleri giderilecek, ulaşım araçlarının yerleştirilmesi ve sertifikasyon süreçlerinin millileştirilmesine özen gösterilecektir.

Güvenilir, dünya standartlarına uygun, hızlı ve ulaşılabilir demiryolları hizmeti sağlanarak, yük ve yolcu taşımacılığında demiryollarının payı artırıl-

lacaktır. Demiryolu açımızın uluslararası entegrasyonunu tamamlayarak Asya ile Avrupa arası hızlı yük ve yolcu taşıma geçiş güzergâhı oluşturulacaktır. Demiryollarında elektrifikasyon ve sinyalizasyon sistemlerindeki eksiklikler giderilecektir.

Hızlı tren seti, lokomotif, vagon, metro, hafif raylı sistem dâhil sektöre ait tüm makine ve teçhizatın yerli olarak yapılması ve dünya ülkelerine pazarlanması için gerekli destekler verilecektir.

Şehir içi taşımacılıkta metro ve hafif raylı sistemlerin yaygınlaştırılmasına özel önem verilecek, şehir içi ulaşım da şehrin dokusu da dikkate alınarak kültür, sanat, çevre ve ulaşım bir bütün olarak değerlendirilecektir.

Karayollarında trafik sayımlarına ve fizibilite çalışmalarına göre belirlenecek tüm güzergâhlarda ihtiyaç duyulan otoyol ve bölünmüş yollar inşa edilecektir.

Sektörün paydaşlarıyla birlikte kapsamlı, akıllı ve sürdürülebilir entegre Denizcilik Politikası ve Rekabetçi Denizcilik Yatırım Stratejisi ilan edilecek ve hassasiyetle takip edilecektir. Deniz egemenlik/yetki alanlarını düzenleyecek bu belgede; birbiriyle etkileşim halinde olan, deniz emniyeti, deniz ticareti, deniz çevresinin korunması, deniz turizmi, denizaltı madenciliği, balıkçılık vb. tüm alt sektörlerle ilişkin temel ilkeler belirlenerek uygulama birliği sağlanacaktır.

Limanlarımızda muhtelif kurumlar tarafından verilen gümrük, polis, turizm, kılavuzluk ve römorkörcülük, gemi trafik, sağlık, vb. hizmetlerin rekabetçi, verimli, sürdürülebilir, emniyetli, güvenli ve çevreci olarak tek elden yürütülmesi için Liman Otoritesi kurulacaktır.

Liman ve tüm kıyı tesislerinin bütüncül bir yaklaşımla kuruluş ve işletme ve idamesinde temel yaklaşım ve ilkeleri kapsayan Kıyı Politika Belgesi ilan edilecek, belirlenen kriterlere göre Kıyı Master Planı yapılacaktır.

Ülkemizin deniz ticaret rotalarında olması nedeniyle Akdeniz ve Karadeniz'de belirlenecek limanlarda ana dağıtım üssü olması ve kısa mesafe taşımacılığı ile bölge ülkelerine sevkiyat yapabilecek kapasiteye ulaşması hedeflenecek, önemli miktardaki navlun açığının giderilmesi için Türk sahipli filonun rekabet gücü artırılarak kendi yüklerimizi kendimizin taşıması politikası benimsenecek, Türk sahipli filomuz yakıt tasarruflu ve çevre dostu gemilerin inşası teşvik edilerek gençleştirilecektir.

Deniz çevresi ve ekosistemi korunacak, belediyelerin ve işletmelerin arıtma tesisine sahip olması sağlanacak, mevcut olanların etkin kullanımı denetlenecektir. Kıyılarımız ve denizlerimizde duyarlılık ve risk analizleri yapılacak, kirliliğin önlenmesini teminen sürekli ölçüm ve izleme sistemi kurulacaktır.

Yük ve yolcu kapasitesine bağlı olarak ihtiyaç duyulan illere yeni havalimanları yapılacak, ihtiyaç duyulan yerlerde mevcut havalimanlarının genişletme ve modernizasyon çalışmalarına önem verilecektir. Sivil Havacılık yönetimi yeniden yapılandırılarak sektörle daha dinamik işbirliklerinin önü açılacak, mevzuat ve kurumlar arası uyum eksiklikleri giderilecek, genel ve özel havacılık sektörünün geliştirilmesi için düzenlemeler yapılacak, genel, amatör ve sportif amaçlı havacılık faaliyetleri desteklenecektir

Turizm: Güzelliğin Üretim ve Refaha Yansıması

Uluslararası turizm sektörü en dinamik ve rekabetçi hizmet sektörleri arasındadır. Dünya nüfusunun yüzde 16'sı, yani yaklaşık her altı kişiden birisi her yıl bir turistik seyahat gerçekleştirmekte olup, dünya'da ihracat gelirlerinin üçüncü önemli kalemidir. Dünya GSMH'sının yüzde 10'u turizm kaynaklıdır. Turizm, OECD ülkelerinin GSYH'sına ortalama yüzde 4,2 doğrudan katkı vermekte, istihdamın ise yüzde 6,9'unu oluşturmaktadır.

Türkiye geliştirmekte olan ekonomiler arasında aldığı turist sayısını en hızlı artıran ülkelerden birisi olmayı başarmış ancak turizm katma değerini

geliştirmekte aynı performansı henüz sergileyememiştir. Aynı kuşakta benzer özelliklere sahip olduğumuz Akdeniz ülkelerine kıyasla, altyapımız çok daha yeni olmasına rağmen kişi başına yüzde 50 daha az turizm geliri elde edilmektedir. Ülkemiz giderek artan oranlarda deniz-kum-güneş turizmi odaklı, hızlı yapılaşma merkezli, düşük katma değerli bir turizm politika seti tercih etmektedir. Pazarlamadaki eksik ve yanlış politikalar da gelir düşüklüğünün bir diğer sebebidir. Yanlış politikalarla doğal güzelliklerimiz tahrip edilmekte, sunulan hizmetlerden çok düşük katma değer elde edilmektedir.

Küresel turizm politikalarının odağında turizm yatırım ve politikalarının çevre dostu, çevresel kaynaklara duyarlı ve çeşitlendirilmiş bir şekilde geliştirilmesi ve uygulanması yer almaktadır.

Bu çerçevede, Turizm Strateji ve Eylem Planları çıkarılarak ülkemizin potansiyeli ve kıyaslamalı rekabet üstünlükleri belirlenecek, kültür/inanç, sağlık, kültür/kongre turizm türlerine ağırlık verilecek, tanıtım ve etkin pazarlanma yöntemleriyle ülkemiz tur operatörlerinin destinasyonu içine dâhil edilerek cazip bir merkez haline getirilecek, Karadeniz, Ege ve Akdeniz’de kurvaziyer limanları inşa edilecek ve bu büyük pazardaki ülke payımız artırılabilecektir. Ayrıca, yerli tur operatörleri ve seyahat acentalarının teknoloji altyapısı geliştirilerek, nitelikli pazarlara erişim imkânları genişletilecektir.

Konaklama, ulaştırma ve insan gücü altyapısına ilişkin eksiklikler, kamu, üniversiteler ve sektör işbirliği ile giderilecektir.

VIII. DIŞ POLİTİKA VE MİLLİ SAVUNMA: ULUSLARARASI DÜZENİN ÖZNESİ

Uluslararası düzen ve barış bağlamında büyük ümitler ve beklentiler doğuran ve sembolik olarak Berlin Duvarı'nın yıkılması ile bittiği varsayılan Soğuk Savaş'tan sonra geçen otuz yıl birçok önemli ve çelişkili faktörün devreye girmesine sebep olmuştur. Bir taraftan teknolojik iletişim devrimi uluslararası ilişkilerde sınır aşan küresel ölçekli etkileşimi olağanüstü düzeyde artırırken, diğer tarafta yaşanan yapısal çözümler büyük kitleleri ya küçük ölçekli etnik/mezhebi kimliklere sığınmaya ya da büyük göç hareketleri ile asırlarca yaşadıkları yerleri terk etmeye zorlamaktadır.

Bu otuz yıl içinde uluslararası düzende yaşanan dört büyük deprem Soğuk Savaş'ın hemen sonrasında ortaya atılan 'Tarihin Sonu' tezinin dayandığı ütopyik iyimserliği yok etmiş ve düzen fikrini temelinden sarsan nihilist bir karamsarlığın ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

- 1990-1991'de SSCB'nin dağılması ile birlikte yaşanan jeopolitik deprem Orta Avrupa'dan Doğu Asya'ya kadar olan Soğuk Savaş'ın statik jeopolitik hattını sarsması yeni devletlerin doğuşu yanında Abhazya, Osetya, Karabağ ve Transdinyester gibi bölgelerde kırılğanlığı hala süren ateşkeslerin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

- 2001'de 11 Eylül saldırıları ile yaşanan güvenlik depremi ABD'den bütün dünyaya yayılan güvenlik travmasının uluslararası ortamın psikolojisinin uluslararası hukuk ve özgürlükler aleyhine değişmesine yol açmıştır.
- 2008 de yaşanan küresel ekonomik deprem bir taraftan AB'de Brexit sürecine yol açacak şekilde gelişmiş ekonomileri etkilerken diğer taraftan küresel sistemde korumacılığa kadar uzanan reaktif tepkileri beraberinde getirmiştir.
- 2011'de haklı taleplerle başlayan Arap Baharı ile birlikte yaşanan yapısal deprem ise ulusal düzenleri ciddi bir şekilde sarsarak bölgesel ölçekli krizlere ve kitlesel göçlere yol açmıştır.

Bu depremlerin biriken artçı şokları uluslararası düzenin bütün unsurlarını derinden etkileyen kapsamlı bir sistemik depreme yol açmıştır. Bu sistemik deprem ile birlikte ulusal, bölgesel ve küresel düzen unsurlarının kültürel, ekonomik ve siyasal altyapıları sarsılmıştır.

Bu bağlamda, uluslararası siyasal düzende;

- Statik çift kutuplu yapının yerini sorunların bölgesine ve konusuna göre değişen çoklu bir güçler dengesi yapılanması almış,
- Uluslararası sorunların çözüm referansı olan BM etkisini ve önemini kaybetmiş,
- AB, NATO, İKÖ, KİK ve AL gibi bölgesel ölçekli işbirliği örgütlerinin etkinliği ve işlevselliği azalmış,
- İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan ulus devletlerin bir kısmı çözülme sürecine girerken köklü devlet geleneklerinde dahi kurumsal işleyişteki iç gerilimler artmış,
- Her türlü siyasal düzen çabasını akim bırakan popülist ve otoriter eğilimler yaygınlaşmıştır.

Uluslararası ekonomik düzende;

- Teknolojik değişim ile birlikte uluslararası mal ve para akışkanlığının mahiyeti değişmiş,
- Bu değişimden zararlı çıktığını düşünen ülkeler dünya ticaretinin daralması pahasına korumacılığa yönelmiş,
- DTÖ başta olmak üzere uluslararası örgütlerin ve konvansiyonların etkisi azalmış,
- Uluslararası ticaret ve enerji hatları üzerindeki rekabet yoğunlaşmış,
- Bölgesel ekonomik entegrasyon çabalarında daralma gözlenmiş,
- Uluslararası finansal düzende kırılmalıklar artmıştır.

Uluslararası kültürel düzende;

- Bir taraftan küresel düzeyde kültürel etkileşim artarken diğer taraftan yerel kültürel unsurlarda ciddi bir canlanma ortaya çıkmış,
- Avrupa-merkezli kültür akışkanlığı diğer medeniyet havzalarına yayılacak şekilde çeşitlenmiş,
- Aydınlanma felsefesinin Tarihin Sonu tezinin öngördüğü tek yönlü tarihi akış varsayımı ciddi sarsıntı geçirmiş,
- Ekonomi-politik krizlerden kaynaklanan göç dalgaları ile birlikte ırkçılık İslamofobi ve anti-semitizm gibi eğilimlerde artış gözlenmiştir.

Bütün bu gelişmelerle birlikte Türkiye'nin 2000'li yılların başlarında Soğuk Savaş sonrası dönem için tanımladığı ve (i) komşularla entegrasyon, (ii) bölgesel etkinlik, (iii) küresel güçler arasında denge, (iv) uluslararası örgütlere aktif katılım; (v) yeni dış politika alanlarına açılım, (vi) bütüncül dış politika kurumsallaşması ilkelerine dayalı dış politika yaklaşımını ye-

niden değerlendirmeye ve dinamik uluslararası konjonktüre hitap edecek bir yenilenmeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Bütüncül Stratejik Yenilenme: Rasyonel Diplomasi, Tutarlı Söylem ve Etkin Kurumsallaşma

Son derece dinamik bir seyir içinde değişken bir nitelik kazanan uluslararası konjonktür bütün ülkeleri ciddi sınamalarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu sınamalara verilen tepkiler bağlamında üç farklı dış politika yöntemi ortaya çıkmaktadır: (i) Dinamik konjonktüre tepkisel bir yaklaşımla stratejik iç bütünlükten yoksun bir şekilde günü birlik reflekslerle hareket etmek, (ii) dinamik konjonktürün getirebileceği risklerden kaçınmak için statik bir tutum sergilemek ve (iii) bütüncül bir stratejik perspektif ile rasyonel bir diplomasi söylemi ve tutumu benimsemek.

Böylesi bir değişkenlik içinde stratejik önceliklerini doğru tespit etmiş, bunu rasyonel bir diplomasi söylemine oturtmuş ve etkin bir kurumsallaşma kabiliyeti gösterebilmiş ülkeler önemli kazanımlar elde ederken, stratejik iç bütünlük olmaksızın günübirlik reflekslerle hareket eden ya da statik bir tutum benimseyen ülkeler mevzi kaybetmektedirler. Ülkemiz de stratejik bütünlük içinde rasyonel söylem ve tutum sergilediğinde önemli kazanımlar elde etmiş, statik bir tavır benimsediğinde ya da günübirlik ve reaktif bir tavır sergilediğinde itibar ve güç kaybına uğramıştır.

Son yıllarda ülkemiz gerek küresel aktörlerle ilişkilerde gerekse bölgesel sorunların çözümünde stratejik bütünlükten kopmuş ve kişisel ilişkilerin iyiliğine ya da gerilimine ayarlı bir diplomasi yöntemsizliği ve son derece çelişkili bir söylem dili ile ciddi bir alan daralması ile karşı karşıya kalmıştır. Bu durum dinamik uluslararası konjonktürde stratejik manevra alanımızı daraltmakta ve uluslararası itibarımızı noktasal tepkilere indirgemektedir.

Bugün her düzeyde bütüncül bir stratejik yenilenmeye ihtiyaç bulunmaktadır. Bu çerçevede, öncelikle dinamik uluslararası konjonktürün gereklilikleri doğru bir şekilde tanımlanarak çoklu güçler dengesinin dinamiklerini doğru okuyan çok boyutlu, rasyonel ve esnek bir diplomasi stratejisi benimsenecektir.

Bu küresel dinamizm ile bölgesel dengeler arasındaki etkileşim doğru bir zeminde değerlendirilerek yakın çevremizde sarsılmakta olan bölgesel düzen unsurlarını destekleyen, risk unsurlarını ise asgariye indiren bir yaklaşım benimsenecektir. Bölgesel sorunlarda barışçıl diplomasi araçları ve arabuluculuk mekanizmaları ile istikrar ve düzen kurucu bir rol oynanacaktır.

Ülkemizin özgün bir şekilde geliştirdiği ancak son dönemlerde etkinliği ve kapsamı daralmış bulunan ikili yüksek düzeyli stratejik işbirliği mekanizmaları, üçlü bölgesel mekanizmalar, arabuluculuk girişimleri ve vize muafiyetinin yaygınlaştırılması gibi işlevsel politikaların etkinliği artırılacaktır.

Özellikle başta Rusya, İran, Irak, Yunanistan, Bulgaristan, Ukrayna ve Azerbaycan olmak üzere ikili üst düzey işbirliği mekanizmalarının derinleştirilerek geliştirilmesi komşu ülkelerle barışçıl ilişkiler geliştirmememize ve çevremizde kalıcı bir istikrar alanı kurma çabalarımıza altyapı oluşturacaktır.

Dış politikanın ülke içi siyasi rekabetin değil, Türkiye'nin çıkarlarının konusu olması gerektiğini düşünüyoruz. Türkiye'nin, 21. yüzyılda dünyadaki saygın yerini koruması ve daha da geliştirmesi için demokratik değerlere yaslanan, küresel kamplara sıkışmayan, dünyada yaşanan jeopolitik dönüşümü dikkate alan ve bölgesel kısır döngülere itibar etmeyen bir dış politika perspektifine sahip olmasını hedefliyoruz.

Bugün küresel kırılmalıkların ve bölgesel çatışmaların oluşturduğu bir jeopolitik ortamda bulunan ülkemizin bir istikrar adası olma hüviyetini korumanın en önemli vazifelerimizden birisi olduğunu düşünüyoruz. Dış politikamızda tarihi derinliğimize dayalı olarak, gerekli güvenlik altyapısından asla taviz verilmemesi gerektiğine inanıyoruz.

Ülkemizin, tarihinden güç alarak, modern dünyanın saygın ve müreffeh bir üyesi olmasını arzuluyoruz. Bu hedeflere ulaşmak için; dünyanın büyük bir kısmını etkileyen içe kapanmacı dalga ile mücadele etmek gerektiğini, bunun da demokrasimizin derinleştirilmesi, ekonomimizin güçlendirilmesi ve istikrarlı ve itibarlı bir dış politika izlenmesi yoluyla mümkün olduğunu düşünüyoruz.

20. yüzyılın kampları arasına sıkışmayan, kısa vadeli taktiksel kazanımları uzun vadeli çıkarlarımıza tercih etmeyen, dış politika çıkarlarımızı iç politika tartışmalarından ayırt eden bir 21. yüzyıl vizyonuna yaslanıyoruz. Bu bakış açısı, ulusal güvenliğimizi kalıcı politikalarla teminat altına alırken, ülkemizin küresel ve bölgesel düzlemlerde siyasi ve ekonomik ağırlığını muhafaza etmesini sağlayacaktır.

Bu bağlamda, diplomatik söylem ve iletişim dili tümüyle değiştirilecektir. Diplomaside içeriği boşaltılmış popülist yüksek retorik ve iletişim dili hem rasyonel diplomasiyi engellemekte hem ülkemizi iletişim kazalarının yol açtığı suni krizlerle karşı karşıya bırakmakta hem de uluslararası itibarımıza zarar vermektedir. Diplomatik söylemde hiçbir uluslararası aktörü dışlamayan, insanlığa karşı terör ve kitle imha silahları suçu işlememiş herkesle ve her kesimle diyaloga açık ve insanlık vicdanına hitap eden bir diplomatik söylem dili benimsenecektir.

Kurumsal yenilenme bağlamında ise dış politika yapım süreçlerinde demokratik katılımı artıran ve kurumsal akılları devreye sokan bir yaklaşım benimsenecektir. Son dönemde kişiselleştirilen ve yetkisiz aktörlerin devreye girmesiyle kurumsal niteliği zaafa uğrayan diplomatik ilişkilerin köklü devlet tecrübemize dayalı bir şekilde yeni bir ahenge kavuşturulması zaruridir. Bu bağlamda parlamentomuzun, kurumlarımızın ve sivil toplumun dış politika yapım süreçlerine katkısını artırmayı dış politikamızın meşruiyet ve etkinlik zeminini güçlendireceğine inanıyoruz.

Toplumun her siyasi kesimini bünyesinde barındıran TBMM'nin rolü bağlamında Partimiz; dış politika yapımını sadece iktidarın meselesi olarak görmemektedir. Dış ilişkilerin ve güvenlik politikalarının milletin bütün temsilcilerinin katkı verdiği süreçleri işleterek yapılması gerektiğini düşünmektedir. Bu meyanda, parlamentonun dış politika yapımına ve ulusal güvenlik alanlarına vereceği katkı azami düzeye çıkarılacaktır. Sembolik temsiller ve ilişkilerin yerini 'proaktif komisyon çalışmaları' alacaktır. Bu şekilde hem dış politika ve güvenlikle ilgili adımlar siyasi partilerimiz tarafından sahici bir şekilde denetlenebilecek hem de ortak akıl ile yol gösterici bir rol üstlenmeleri sağlanacaktır. TBMM Dışişleri, Savunma ve İnsan Hakları Komisyonlarının dünyanın başarılı örneklerinde olduğu gibi, ülkemizin dış politika yapımında oldukça etkili dinamiklere dönüşmesini sağlayacağız. Benzer şekilde ülke dostluk gruplarının da sembolik işleyişini aşacak etkin, dinamik ve süreklilik arz eden birer dış politika yapım unsuru haline gelmesini öngörüyoruz.

Ülkemizin dış politika yapımı ve dış ilişkilerinin işleyiş yükünü üzerinde bulunduran Dışişleri Bakanlığının da yapısal bir reforma ihtiyaç duyduğunu düşünüyoruz. Dışişleri Bakanlığının ülkemizi yurt dışında temsilini başarıyla sürdürebilmesi için özel bir uzmanlaşma program ve planının hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bakanlık kariyer memuru alımlarının ve bakanlık dışından büyükelçi atamalarının fırsat eşitliği, liyakat, siyasi etik ve şeffaflık zemininde gerçekleşmesini sağlayacağız. Büyükelçilerimizin entelektüel donanım ve vizyonunu genişletecek, yerel dil kabiliyetini güçlendirecek ve bölgesel uzmanlaşmasını hayata geçirecek etkili, çağdaş ve dinamik bir -hayat boyu- eğitim ve öğretim programı uygulayacağız.

Dışişleri Bakanlığımızda kariyerinin büyük bir kısmını aynı sorun alanı veya bölgede geliştiren birimler ve bireylerle uzmanlaşmayı sağlayacağız. Böylesi uzmanları değerlendireceğimiz özel temsilcilikler ihdas ederek, koordinasyonların daha başarılı bir şekilde hayata geçmesini sağlayacağız. Bakanlığımızla üniversiteler, diğer bakanlıklar ve kurumlar,

STK'lar ve özel sektör arasında farklı düzeylerde geçişkenlik, dönemsel istihdam, bilgi ve beceri kazanmak üzere maaşlı izin imkânı ve kaynak paylaşımı için gerekli düzenlemeleri hazırlayacağız.

Son dönemde düşünce özgürlüğü bağlamında yaşanan sıkıntılar diğer alanlarda olduğu gibi dış politika alanında da zihni kapasitemizin daralmasına yol açmıştır. Takip edilen dış politika yaklaşımı dışındaki her yaklaşımın bir tür ihanet olarak görülmesi bir dönem büyük bir etkinlik kazanan araştırma kuruluşlarının birer birer kapanmasına ya da alternatif yaklaşımlar dile getirmekten kaçınmasına yol açmıştır. Bugün her şeyden daha çok bu zihni daralmanın aşılması gerektiğine inanıyoruz. Bu bağlamda, dış politika yapımında STK'ların ve üniversitelerin de katkılarını sunabileceği kanallar açılmasını sağlayacak, alternatif ve özgün yaklaşımların değerlendirileceği ortak platformlar oluşturacağız. Böylesi bir yaklaşımın kapalı sistemlerle yürüdüğü düşünülen dış politikada toplumsal meşruiyeti ve demokratik katılımı artıracığına ve kritik süreçlerde sivil toplum yapılarının katkı sağlamasını temin edeceğine inanıyoruz.

Küresel Diplomasi: Çoklu Güçler Dengesine Uyum

Partimiz, Türkiye'nin çıkarlarının çok boyutlu ve esnek dış ilişkilerle korunabileceğine inandığı gibi, özgül ağırlığımızı muhafaza edecek bir dış politika izlenmesi gerektiğine de inanmaktadır.

Partimiz, küresel ve bölgesel jeopolitik riskler karşısında ülkemizin ve milletimizin çıkarlarını koruyan istikrarlı ve itibarlı bir dış politika ve savunma yaklaşımına sahiptir. 21. yüzyılın yeni tehdit ve fırsatlarını idrak eden, Türkiye'nin kazanımlarını geliştirirken yeni açılımları gözetken, geleneksel ittifaklarımızı güncellerken yeni dostlar kazanmayı öngören, tarihi ve kültürel coğrafyamızla ilişkilerimizi kökleştiren, soydaş ve akrabalarımızla bağlarımızı güçlendiren ve ekonomik çıkarlarımızı geliştiren bir perspektife sahibiz.

Bugün küresel güç ilişkilerine hakim olan ana özellik, konusuna ve ilişkilerin çıkar boyutlarına göre değişen bir çoklu güçler dengesinin varlığıdır. Günümüz çoklu güçler dengesinin 19. Yüzyıl güçler dengesinden farkı aynı anda farklı alanlarda farklı geçici ittifak yapılanmalarının ve çıkar ortaklıklarının ortaya çıkabilmesidir. Mesela Suriye konusunda bir araya gelebilen aktörler Ukrayna konusunda değişebilmekte, bu ve benzer konularda bir yıl önce bir araya gelebilenler bir yıl sonra farklı ittifak ilişkileri geliştirebilmektedirler.

Bu bağlamda Türkiye'nin küresel aktörler arasında tek bir veya iki aktöre bağlı stratejik ilişkiler geliştirme lüksü yoktur. 1990lı yıllarda AB ve Rusya Federasyonu ile sıkıntılar yaşandığı bir dönemde sadece ABD ile yürütülen stratejik ilişkiler nasıl on yıllık dilimde alanımızı daraltan sonuçlar çıkarmışsa son yıllarda AB ve ABD ile gerilimli ilişkiler yürütürken sadece Rusya ile iyi ilişkiler içinde olmak da benzer sonuçlar doğurur. Ülkemizin bütün küresel aktörlerle ilişkilerini ortak çıkarlar ve konjonktürel faktörler göz önüne alınarak yeniden tanımlaması gerektiğini düşünüyoruz. Bu ilişkilerin yeniden tanımlanmasında ve yürütülmesinde duygusal ve kişisel ilişkilerin ötesinde sürdürülebilir bir kurumsallığın sağlanması gerektiğine inanıyoruz.

20. yüzyıl insanlık tarihinin en kanlı savaşlarına ve soykırımlarına şahitlik etti. Yüz milyondan fazla insanın hayatını kaybettiği bu savaşlardan 21. yüzyıla miras kalan çatışmalar hâlâ farklı şekillerde devam ediyor. 21. yüzyıla 11 Eylül saldırıları ve bölgemizi doğrudan etkileyen neticeleriyle girdik. Afganistan ve Irak işgalleriyle başlayan yeni dönem; başta Amerika ve Avrupa olmak üzere çeşitli uluslararası ittifaklar ile küresel güvenlik ve dış ilişkiler mimarisinin derinden sarsılmasına yol açtı. Aynı dönemde anti-demokratik eğilimler küresel bir dalgaya dönüştü. Irkçılık, İslamofobi ve göçmen düşmanlığı gibi eğilimler hızlı bir yükseliş trendine girdiler.

Ülkemiz, 2003'te komşumuz Irak'ın işgal edilmesinden bu yana meydana gelen bölgesel jeopolitik kırılma noktaları en üst seviyede ve yakinen tecrübe

etmektedir. Irak işgali sonrası ortaya çıkan kriz, bütün Ortadoğu'ya tesir ederek etnik, dini ve mezhebi fay hatlarını tetikleyen bir dalgaya dönüştü. 2008 ekonomik kriziyle beraber Avrupa da kırılğan bir döneme girdi. Ülke-miz bu ekonomik krizin etkileriyle de her yönüyle yüzleşti. Aynı dönemde Kafkasya'da baş gösteren çatışma ise bir başka risk bölgesi oluşturdu. Et-kileri halen süregelen bu kırılğanlıkların ülkemiz için oluşturduğu risklerin yönetilmesinde yeni bir vizyona azami ihtiyaç hissedilmektedir.

Etrafımızda oluşan tehditlerin bertaraf edilebilmesi ve risklerin yönetile-bilmesi için dinamik dış politika yaklaşımını, güncellenen ittifak haritası-nı ve yeni iş birliklerini hayata geçireceğiz.

Bu bağlamda; küresel ve bölgesel ittifak haritasının neredeyse baştan şekillenmeye başladığı son yılların siyasal tabiatına ve ekonomik öncelik-lerine uygun olarak geleneksel ilişkilerimizi güncelleyerek güçlendirece-ğiz. Ekonomik çıkarlarımızla güvenlik önceliklerimizi, kültürel ve tarihsel ilişkilerimizle evrensel değerlerin birbirini güçlendirdiği ve genişlettiği bir dış politika zemini inşa edeceğiz. Bu zemin, 20. yüzyılın kamplar an-layışından ve 21. yüzyılın hastalığı olan popülizmden de uzak olacaktır. Partimizin dış politika zeminini çıkarlarımız, omurgasını ise güvenlik ve özgürlük dengesi oluşturacaktır.

Avrupa Birliği (AB)'nin siyasal bir türbülans içerisinde geçtiği dönemde Türkiye'nin AB üyeliğini stratejik bir hedef olarak koruması gerektiğini dü-şünüyoruz. Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefi, Türkiye için dış politikada temel hedefleri tayin eden bir yol haritası görevi üstlenmiştir. Türkiye'nin dış politikasında gerçekleştirilmesi gereken çok boyutluluğun başarısı da, bu temel hedeflerin başarısına bağlı olacaktır. Bu bağlamda; Avrupa Bir-liği ile ilişkileri tam üyelik hedefinden uzaklaşmadan, ancak Türkiye'nin temel dış politika parametrelerini de önceleyen anlayışla yürüteceğiz.

Gerek Avrupa ülkeleri ile ikili ilişkiler gerekse de AB ile kurumsal ilişkiler birbirini tamamlayan bir bütünlük içinde yeniden yapılandırılmalıdır. AB

demokratik standartlarının ülkemiz demokrasisi için bir çıpa olduğuna inanan partimiz bu standartların AB den bağımsız olarak korunması gerektiğine inanmaktadır.

Yükselen popülizm, aşırılıklar ve terörizmle mücadelede AB ile ortaklıkların güçlendirilmesinin bölgesel istikrar için gerekli olduğunu öngörüyoruz. Özellikle Irak'ın işgalinden bu yana bölgemizde yeni bir ivme kazanan kurlsız göç sorununu yönetmek için tarafların iş birliği kaçınılmazdır.

Avrupa Birliği aynı zamanda Türkiye'nin en önemli dış ticari ortağı olmaya devam etmektedir. AB, ülkemizin en önemli ihracat pazarıdır ve Türkiye'nin enerji dışı ithalatında birinci sırada yer almaktadır. Türkiye'nin, özellikle AB'nin üçüncü ülkelerle yaptığı serbest ticaret anlaşmalarından zararının azaltılması açısından, Gümrük Birliği'nin kapsamının güncellenmesi ve AB'nin Türkiye ekonomisindeki önemini daha da artırması için yeni bir açılım sağlayacağız.

AB katılım müzakerelerimiz, bugüne değin inişli çıkışlı bir süreç yaşamıştır. Partimiz; bu sürecin safahatında yaşanan sorunlar ve kaynaklarının farkındadır. Partimiz; AB gündeminin iç siyaset malzemesi olmaması için elinden gelen gayreti sergileyecektir. Müzakerelerin 'açılan fasıllar' tartışmasından çıkarılarak, Türkiye ile AB arasında yeni bir dönemi başlatacak güçlü bir girişime dönüştürülmesi gerektiğini öngörüyoruz.

Amerika Birleşik Devletleri ile yaklaşık iki asırdır devam eden ilişkilerimiz; Soğuk Savaş yıllarındaki jeopolitik konumlanmamız ve NATO üyeliğimizle birlikte stratejik ittifak ilişkisi düzeyine ulaşmıştır.

Ancak Soğuk Savaş sonrası dönemde bu stratejik ilişkinin yeni bir çerçeve içinde kurumsallaştırılabilmesi mümkün olmamıştır. Bunda son otuz yıl içinde işbaşına gelen ABD Başkanlarının stratejik önceliklerindeki değişim yanında Türkiye'nin bölgesel nitelikli güvenlik kaygıları ile ABD'nin küresel stratejik tercihleri arasında yaşanan uyumsuzluklar büyük rol oy-

namıştır. Son dönemde bu uyumsuzluklar sadece iki ülke açısından değil küresel ve bölgesel barış çabaları açısından da büyük önem taşıyan ikili ilişkilerin karşılıklı saygı unsurunun dahi göz ardı edildiği iniş çıkışlı, konjonktürel ve kişisel bir niteliğe bürünmesine yol açmıştır. Objektif iş-lemesi gereken hukuki ya da ekonomik süreçlerin ikili stratejik ilişkilerin unsurları haline getirilmesi ilişkilerin stratejik nitelikli doğasını bozan bir etki yapmıştır.

Ülkemiz ile ABD arasında hem iki ülke hem de bölgesel ve küresel dengeler açısından büyük önem taşıyan stratejik ilişkilerin daha fazla zarara uğramaması için aylık bazlı kısa dönemli dalgalanmalara dayalı fasit daireden süratle çıkılması gerektiğine inanıyoruz. Kore savaşı atfına ve içi doldurulamamış stratejik ittifak söylemine dayalı yaklaşım terk edilerek ilişkilere kendi içinde tutarlı ve uzun dönemde sürdürülebilir yeni bir stratejik çerçeve çizilmesi bir zarurettir. Bu stratejik tanımlamada yöntem olarak iki ülkenin stratejik önceliklerinin açık yüreklilikle masaya yatırılarak dengeli ve uyumlu bir ilişki biçiminin benimsenmesi gerekmektedir. İki ülke arasındaki ilişkilere liderler ya da etkili aktörler arasındaki ilişkilerin iniş çıkışlarına bağlı olmayacak kurumsal bir nitelik kazandırılması şarttır. Ayrıca parlamentolar arası ve toplumlar arası ilişkilerin de etkin bir şekilde devreye sokulmasının karşılıklı önyargıların ortadan kaldırılmasında önemli bir rol oynayacağına inanıyoruz. Öte yandan ABD ile olan ilişkilerin güvenlik ağırlıklı ve tek boyutlu bir nitelikte kalmasını engellemek üzere stratejik işbirliğinin kapsama alanı ekonomik ve kültürel boyutları da içerecek şekilde geliştirilecektir.

Dünya anakıtasının uzağında küresel bir güç olan ABD ile dünya anakıtasının merkezinde bölge-üstü bir güç olan Türkiye arasındaki jeopolitik tamamlayıcılık ilişkisinin doğru ve rasyonel bir eksene oturtulmasının her iki ülkenin de çıkarına olduğu gerçeğinden hareketle bu stratejik ilişkinin ortak çıkarlar temelinde yeniden yapılandırılmasına öncelik vereceğiz.

Rusya Federasyonu ile tarihi komşuluk ilişkilerimizin Soğuk Savaş kültüründen tümüyle arındırılarak ortak çıkarlar ve karşılıklı saygı temelinde üç ana eksende geliştirilmesi gerektiğine inanıyoruz: ikili ilişkiler, Avrasya ölçekli bölgesel ilişkiler ve küresel işbirliği alanları. Komşuluk ilişkilerimizin doğası ve geldiği düzey enerji, ticaret, turizm, tarım ve savunma sanayii alanlarında büyük bir potansiyel barındırmaktadır. Bu bağlamda ikili ilişkiler 2010 yılında ihdas edilen ÜDİK mekanizmaları çerçevesinde kültürel ve toplumlar arası ilişkiler boyutları da güçlendirilerek derinleştirilecektir.

Avrasya ölçekli istikrar ve düzenin hem Avrupa'da hem Asya'da toprak barındıran ve stratejik geçmişe sahip olan her iki ülkenin çıkarlarına hizmet ettiği gözönünde tutularak iki ülke arasında Avrasya ölçekli bir stratejik işbirliği ve koordinasyon gerçekleştirilmesine önem verilecektir. Bu bağlamda Balkanlar, Kafkaslar, Karadeniz, Orta Asya ve Ortadoğu olmak üzere bölgesel alanlarda kırılğan yapıların istikrara kavuşması doğrultusunda ortak bir stratejik perspektif geliştirilmesi yönünde çaba gösterilmesi ve kurumsal koordinasyon mekanizmaları kurulması önceliklerimiz arasında olacaktır.

Küresel işbirliği alanında başta ortak üye olunan G20 içinde olmak üzere uluslararası örgütlerde yakın koordinasyon içinde olunmasına özen gösterilecektir. Rusya'nın BMGK daimi üyesi olması hasebiyle bölgesel konulardaki işbirliğinin küresel platformlarda iki ülkenin etkinliğini artıracak şekilde geliştirilmesi gerektiğine de inanıyoruz.

Bölgesel Diplomasi: Barış ve İstikrar Kurucu Rol

Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesi hem ülkemizle olan tarihi bağları ve coğrafi yakınlığı hem de dünya siyasetinde ve ekonomisinde sahip olduğu stratejik önem sebebiyle, dış politikamızın temel ayaklarından birini teşkil etmektedir. Ülkemizin bölgedeki tüm komşularının ve aktörlerin egemenliklerine ve toprak bütünlüklerine saygılı, karşılıklı çıkarlar temelinde barış, istikrar ve işbirliğini tesis etmeyi amaçlayan gerçekçi bir

politika geliştirmesi gerektiğine inanıyoruz. Bu çerçevede bölgenin ve dünyanın içinde bulunduğu konjonktür değerlendirildiğinde, Partimizin Ortadoğu ve Kuzey Afrika'ya yönelik dış politika vizyonunun ana eksenini dört temel unsur teşkil etmektedir:

Birinci unsur; bölgemizde derin acılara ve istikrarsızlıklara sebep olan iç savaşların ve bölgesel gerilimlerin sona erdirilmesini sağlamak, savaş sonrası düzen ve istikrarın tesisine katkı sunmak ve bu çatışma alanlarından ölkemize yönelen güvenlik tehditlerini bertaraf ederek sınır güvenliğimizi teminat altına almaktır. Bu bağlamda; partimiz Suriye öncelikli olmak üzere Libya, Yemen ve kısmen Irak'ta devam eden iç çatışmaların nihayete erdirilerek, istikrarlı ve kalıcı bir barışın ve tüm tarafları içine alacak anayasal düzenlerin tesis edilebilmesi için kapsamlı diplomatik ve siyasi girişimlerde bulunmayı gerekli görmektedir.

Komşularımızın toprak bütünlüğünü temin etmek hem komşularımız hem de ölkemizin güvenliği için büyük önem arz etmektedir. Suriye'de toprak bütünlüğünün korunarak, tüm toplumsal tarafların katılım sağlayabileceği demokratik bir anayasal düzene geçiş büyük önem taşımaktadır. Böylece, iç savaştan kaçarak ölkemize sığınan Suriyeli kardeşlerimizin yurtlarına dönmeleri mümkün kılınacak ve Suriye'nin kuzeyinden ölkemize yönelen tehditler diplomatik ve gerektiğinde askeri araçlar kullanılarak bertaraf edilebilecektir. Suriye ve Irak politikalarımız sadece kuzey bölgeleri ile sınırlı kalmamalı, her iki ölkenin kalıcı istikrarını sağlayacak yönde geliştirilmelidir.

Partimiz, bölgemizdeki istikrarsızlıkların en büyük kaynaklarından biri olan İsrail-Filistin meselesinin iki egemen devlet temelinde ve hakça çözüümü için hem taraflar hem de bölgesel ve küresel aktörler nezdinde diplomasi yürütecektir. Bu bağlamda Partimiz, BM Güvenlik Konseyi'nin 242 nolu kararı temelinde 1967 sınırları çerçevesinde başkenti Doğu Kudüs olan egemen bir Filistin devletinin kurulması ve her türlü oldu-bitti'nin önlenmesi

için hem devletler hem de BM, İslam İşbirliği Teşkilatı ve Arap Birliği başta olmak üzere uluslararası örgütler nezdinde faaliyet gösterecektir.

İkinci unsur; bölgemizde onyıllardır süren çatışma ve gerilimlerin kalıcı bir düzene dönüşmesi için hiçbir dini, mezhebi ve etnik ayrım gözetmeksizin bütün Ortadoğu halklarını içeren bir bölgesel düzen anlayışının yerleşmesi yönünde çaba sarf etmektir.

Yaşanan bunca acılardan sonra kendi halklarıyla barışık siyasal düzenlerin oluşmasının Ortadoğu'da ve Batı Asya'da kalıcı bir istikrarın en önemli anahtarıdır. Bu nedendir ki bölgeye büyük acılar yaşatan otoriter istikrar yerine adil ve her kesimin katıldığı seçimlere dayalı demokratik istikrarın en doğru yöntem olduğuna inanıyoruz.

Üçüncü unsur; Partimiz, bölgemizdeki çatışmaların dindirilmesi ve toplumlar arasında ticari ilişkilerin ve kültürel etkileşimlerin artırılması için aktif rol üstlenecektir. Mevcut sınırları muhafaza etmekle birlikte insan ve malların mobilizasyonunu artırarak bu sınırların anlamsız hale geldiği ekonomik ve kültürel bir entegrasyonun temelini oluşturacak bir diplomasi yürütülecektir.

Bu bağlamda ülkemizde yaşayan vatandaşlarımızın Irak ve Suriye'deki soydaşları ve akrabaları olan Türkmenler, Kürtler ve Araplar arasındaki ilişkilerin hiçbir ayrım gözetilmeksizin geliştirilmesine büyük önem verilecektir. Bu bağlamda Irak'ta bir taraftan Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi ile ilişkiler derinleştirilirken diğer taraftan Türkmenlerin başta Kerkük olmak üzere Erbil, Musul, Telafer ve Tuzhurmatı'da etkin bir siyasal katılımı barış içinde yaşamalarına destek olunacaktır.

Suriye'nin kuzeyinde Lazkiye- Bayırbucak- Afrin- Kobani-TelAbyat-Resulayn- Kamışlı hattında yaşayan Sünni ve Nusayri Araplar, Türkmenler ve Kürtler sınır boyundaki vatandaşlarımızın doğal uzantıları ve akrabalarıdır. Bütün bu kardeş topluluklar arasında etnik ve mezhebi barışın sağla-

nabilmesi ve bu bölgenin her tür terör faaliyetlerinden arındırılabilmesi için bu soydaş ve tarihdaş kardeşlerimizle hiçbir ayırım gözetmeksizin yakın ilgi gösterecek ve onlar arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine özel önem vereceğiz.

Dördüncü unsur; ülkemizle beraber tüm bölgeyi istikrarsızlığa sürükleyecek dış askeri müdahalelerin ve bölge ülkeleri arasındaki siyasi ve askeri gerilimlerin önlenmesini sağlayacak şekilde bölge-içi işbirliği mekanizmalarına ve bölgesel örgütlerin etkinliğinin artmasına önem verilecektir. diplomatik mücadele vermektir.

Bu bağlamda son yıllarda bölgesel sorunlarda etkinliği gittikçe azalan İslam İşbirliği Teşkilatı, Arap Ligi, Körfez İşbirliği Teşkilatı, Ekonomik İşbirliği Örgütü gibi bölgesel yapılar içindeki sorunların aşılması bu örgütlerin temel ilkeleri çerçevesinde ortak mekanizmalar geliştirilmesine ağırlık verilecektir.

Son elli yılın en önemli dış politika meselemiz olan Kıbrıs'ı sadece bir sorun alanı olarak değil Doğu Akdeniz stratejimizin en önemli ayağı olarak görüyoruz. Kıbrıs'ta her iki halkın asli kurucu iradelerinin eşitliği temelinde bulunacak bir çözümün hem ulusal çıkarlarımıza hem de bölge barışına büyük katkı yapacağı açıktır. Bu bağlamda, Kıbrıs sorununun kalıcı bir çözüme kavuşturulması için yeni bir irade ortaya konulması gerektiğini düşünüyoruz. Ancak gelişmeler ne yönde seyrederse seyretsin, uluslararası toplumun Kıbrıs Türk halkının haklı taleplerini, Ada'nın ortak sahiplerinden birisi olduğu gerçeğini tanıması için gereken azami çabayı göstereceğiz.

Partimiz, Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin haklarını ihlal edecek her türlü tek taraflı adımın karşısında en etkin bir şekilde durulması zaruridir. Doğu Akdeniz enerji kaynaklarının hem Akdeniz'deki ülkeleri hem de yatırımcı ülkeleri birleştirebilecek, jeopolitik sorunların çözümüne katkı sağlayabilecek yeni bir dinamik olarak değerlendirilmesi gerektiğini öngörmektedir.

Balkanlar, Partimiz için hem tarihi ve kültürel bağlarla bağlı olduğumuz bir bölge hem de Avrupa'ya açılan kapımız olması açısından en temel stratejik alanlarımızdan biridir. Öncelikle Balkanlardaki akraba ve tarih-dışlarımızın huzurunun korunması ve 1990'ların acı dolu sahnelerinin tekrar yaşanmaması için gereken her türlü tedbirin alınmasını sağlayan bir politika benimseyeceğiz.

Partimiz; Balkanlardaki etnik, mezhebi ve dini farklılıkların tekrar kırılganlık kaynağı olmaması için çok dinli, çok dilli ve çok kültürlü yapının esenlik ve güvenlik düzeni içinde korunması gerektiğine inanmaktadır.

Öte yandan bütün bölge ülkeleriyle olan ikili ilişkilerimizi geliştirmek yanında bölgede ekonomik entegrasyonu ve karşılıklı ekonomik etkileşimi teşvik eden projeler geliştireceğiz.

Bu bağlamda, ülkemizin Balkanlardaki kalkınma ve güvenlik çalışmalarına desteğinin güçlü bir şekilde devam etmesini öngörüyoruz.

Asya derinliğine bağlantı koridorumuzu oluşturan Kafkasya soydaş ve akrabalarımızın bulunduğu önemli bir jeopolitik bölgedir. Bu bölgede yer alan ülkelerin her birisiyle yakın tarihsel, kültürel ve ekonomik ilişkilerimizi güçlendirmeye devam edeceğiz.

Kafkasya'daki çatışmalar ve jeopolitik krizlerde öncelikle ülkelerin toprak bütünlüğüne azami saygının gösterilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Uluslararası hukuk temelinde başta her açıdan entegrasyon modeli ile birlikte olduğumuz kardeş ülke Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünün sağlanması olmak üzere bu havzadaki uluslararası hukuki sınırlar ile cari statüko arasındaki çelişkileri doğuran işgal ve ilhakların son bulmasının ve sorunların barışçıl yöntemlerle çözüme kavuşturulmasının Karadeniz ve Kafkasya'daki barış ve istikrarın temeli olduğuna inanıyoruz.

Barış ve istikrar zeminlerini daha da güçlendirmek amacıyla, Güney Kafkasya ülkeleriyle ikili ve üçlü platformların maksimum düzeyde geliştiri-

lerek sürdürülmesini sağlayacağız. Bir taraftan Azerbaycan ve Gürcistan ile ilişkilerimiz derinleştirilirken Ermenistan'la ilişkilerimizi normalleştirecek yeni bir vizyona ihtiyaç olduğuna inanıyoruz. Tarihsel tartışmaların ve acıların suiistimal edilmeden tanındığı bir zeminde Ermenistan-Türkiye ilişkilerinin normalleşmesini hem ülkemiz hem de bölgemiz açısından geç kalmış bir istikrar girişimi olarak görüyoruz.

Partimiz, ekonomik olarak da Orta Asya giriş kapısı konumundaki Kafkasya ile ekonomik ilişkilerimizi en üst düzeye çıkaracak bir vizyon sahibidir. Ortak bir refah alanı oluşturmak üzere ikili ve bölgesel iş birliklerinin enerji dışı yatırımlarla da çeşitlendirilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Orta Asya devletleri ülkemiz ve dış politikamız açısından müstesna bir konuma sahiptir. Ülkemizin dil, din, kültür ve tarih ortaklığı bulunan Orta Asya devletleriyle ilişkilerinin çok boyutlu ve katmanlı bir şekilde derinleştirilerek sürdürülmesini öngörüyoruz. Orta Asya'nın enerji güzergâhları ve yeni ticaret yolları üzerindeki stratejik konumundan en fazla faydalanan ülkelerin başında Türkiye'nin gelmesi için çaba sarf edeceğiz. Dost ve kardeş Orta Asya Cumhuriyetleri ile ikili ilişkilerimizin derinleştirilmesi hiçbir zaman ihmal edilmemesi gereken stratejik bir zorunluluktur. Öte yandan Türk Konseyi'nin güçlendirilmesi ve uluslararası alanda etkinliğinin artırılması da en temel hedeflerimiz arasındadır.

Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarına kavuşmalarının hemen ardından kurulan TİKA'nın faaliyetlerini güncelleyerek ve güçlendirerek sürdürmesi gerektiğini öngörüyoruz. Benzer şekilde, bölgede faaliyet gösteren diğer insani, kültürel, ekonomik kalkınma ve yardım kurumlarımızın altyapısını da güçlendireceğiz. Özellikle Orta Asya ülkelerine Türkiye'den yatırımların oranı ciddi miktarlara ulaşmışken, bölgeyle Türkiye arasındaki dış ticaret hâlâ arzu edilen düzeyde değildir. Bu orantsız dengeyi düzeltmek için adımlar atacağız.

Son yıllarda ülkemizden bölgeye artan turistik ilginin karşılıklı olarak hayata geçirilecek farkındalık programlarıyla artırılması ve zenginleşti-

rilmesi gerekmektedir. Toplumsal yakınlaşmanın jeopolitik ve ekonomik iş birliğinin önünü açacağı bilinciyle, güncellenmiş bir Orta Asya ülkeleri stratejisinin hayata geçirilmesini arzuluyoruz.

Orta Asya ülkelerinde Türkiye'nin organizasyonu ile faaliyetini sürdüren üniversitelerin eğitim kalitesinin ciddi anlamda artırılması için adımlar atacağız. Benzer şekilde üniversitemizin bulunmadığı ülkelere de üniversiteler açılmasına öncülük edeceğiz.

Türk diasporası genç nüfusu, kültürel aidiyeti, kurumsal kapasitesi ve anavatanı ile yaşadığı ülke arasındaki ilişkilere sağladığı olumlu katkıları ile gelişmesini ve diğer diasporalarla birlikte küresel arenada hak ettiği yeri almalıdır. Biz; Türk diasporasını, Türk milletinin doğal parçası olarak, milletimizin her bir ferdi gibi değerlendirmekteyiz ve diasporamıza karşı da aynı sorumlulukları hissetmekteyiz.

Gerek yurtdışında yaşayan vatandaşlarımız, gerek sınırlarımız dışında yaşayan ancak tarihi olarak kendilerini ülkemize yakın hisseden kardeş topluluklara mensup milyonlarca kardeşimiz, Türkiye için muazzam bir imkân ve aynı ölçüde büyük bir sorumluluk anlamına gelmektedir. Türkiye dış politikasını, eğitim ve kültür politikasını bu imkânları ve sorumlulukları dikkate alan bir anlayış ile oluşturmak ve icra etmek zorundadır.

Partimiz, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının yeni ihtiyaçlara göre yapılandırılarak, kurumsal kapasitesinin güçlendirmesi gerektiğini öngörmektedir. Bu noktada, Türk diasporasını ilgilendiren tüm hususlarda başkanlığın sorumluluk alması sağlanacaktır. Türkçe anadil öğreniminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için programlar yürütülecektir. Türkçenin ana bileşen olduğu çift dilli eğitim programları ve kurumları teşvik edilecektir. İslam düşmanlığı ve ayrımcılıkla mücadelede kapasite geliştirme çalışmaları yapılacak, mesele ikili ve çok taraflı platformlarda gündeme taşınacaktır.

Partimiz, bir diğerk önemli başlık olarak yurt dışındaki akraba ve kardeş topluluklarla ilişkimizi görmektedir. Köklü tarihi, medeniyet birikimi ve kültürü ile Türkiye, sadece kendi vatandaşları için değil, Balkanlardan Uzak Doğu'ya, Kafkaslardan Orta Doğu'ya, Karadeniz'den Güney Afrika'ya kadar milyonlarca insanın gönlünde yeri olan, gelişmeleri bu insanlar tarafından yakından takip edilen bir ülkedir

Kardeş topluluklara yönelik temel politikaların iki ana ekseninde sürdürülmesi hem bu toplulukların hem de ülkemizin çıkarına hizmet edecektir. Bu noktada, yaşadıkları ülkelerdeki sosyo-ekonomik durumlarının yükseltilmesi ve Türkiye ile bağlarının (din, dil, kültürel vb.) güçlendirilerek devam ettirilmesi için özel programları hayata geçireceğiz.

Küresel ekonomi-politiğin son yıllarda özel bir ilgi gösterdiği Afrika'da, ülkemizin 2000'li yıllarda başlattığı Afrika açılımını güncelleyerek derinleştireceğiz. Türkiye'nin bu yükselen ve hâlâ birçok açıdan bakir sayılabilecek ekonomik bölgede hak ettiği konuma ulaşması gerektiğini düşünüyoruz. Afrika perspektifimizin temelinde; bölgedeki krizleri derinleştirmek yerine insani bir bakışa, yardımlara ve yatırımlara odaklanarak ilişkilerimizde sürekliliği sağlamak bulunmaktadır.

Kıtaya yönelik kurumsal kaliteyi artıracak kalkınma ve eğitici faaliyetler, teknoloji transferleri, ortak projeler ve karşılıklı iş birliği anlaşmaları yoluyla Afrika ülkeleri ile yeni çalışma alanlarının oluşturulmasını kolaylaştıracağız. Afrika ülkelerinde faaliyet gösteren resmî kurumlarımız ve STK'larımızın koordinasyon ve eşgüdümünü artırmak için yeni platformlar inşa edeceğiz. Bu bağlamda; Afrika yatırımlarını koordine edecek, Afrika'nın ticari potansiyelini doğru değerlendirecek bir planlama yapacağız. Bu amaçla, "Afrika Özel Temsilciliği" kuracağız ve bu kurum üzerinden Afrika'ya yönelik tüm faaliyetler koordine edilecektir.

Güney Asya bölgesinde başta Afganistan ve Pakistan olmak üzere Hindistan ile de ilişkilerimizin stratejik olduğunu düşünmekteyiz.

Bu noktada, Afganistan'da kalıcı barışın ve istikrarın sağlanabilmesi için ülkemizin insani ve kalkınma yardımlarının sürdürülmesi gerekmektedir. Kardeş ülke Pakistan'la da iyi ilişkilerimizi geliştirerek sürdürmeyi hedefliyoruz. İlişkimizin ekonomik boyutunda ulaşılmaması gereken kapasitenin artırılması için yeni bir ikili ticaret perspektifi ve planının hayata geçirilmesini arzuluyoruz. Keşmir sorununun BM'nin de katkılarıyla diyalog ve diplomatik çabalarla çözülmesi gerektiğine inanıyoruz.

Hindistan'la da ilişkilerimizin derinleşmesi gerektiğini düşünüyoruz. Türk yatırımcıları ve ürünlerinin Hindistan pazarına daha yaygın ve aktif bir şekilde girmesini hayati bir hedef olarak görüyoruz.

Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) ile ilişkilerimizi sonuç alıcı bir şekilde derinleştirmeyi hedefliyoruz. Dünya nüfusunun yarıya yakınının yaşadığı Asya'da, Türk ürünlerinin ağırlığının artırılması gerekmektedir. Bunun için entegre bir yaklaşımla, bütün Asya ülkeleriyle ilişkilerimizin verimli bir siyasal zemine ve kurumsal altyapıya kavuşturacağız.

Çin, Japonya, Endonezya, Malezya, Güney Kore ve Singapur'la stratejik düzeyde olan ilişkilerimizin özellikle ekonomik boyutunun farklı dinamiklerle derinleştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Burada ana hedefimiz; bu ülkelerle dış ticaretimizdeki cari açığı öncelikle asgari düzeye indirmektir. Turizm alanında da potansiyelin oldukça gerisinde kalmış olan ilişkileri derinleştirmek için çaba göstereceğiz.

Çin Halk Cumhuriyeti ile ticari ilişkilerimizde Türkiye aleyhine olan yapının değiştirilmesi için özel bir çaba gösterilmesi ve müstakil bir programın uygulanmasını elzem görüyoruz.

Türkiye'nin AB Gümrük Birliği üyesi olması nedeniyle, ülkemizin birçok pazara açılan kapı olmasını mukayeseli önemli bir üstünlüğümüz olarak ekonomik ilişkilerimizde kullanmamız gerektiğine inanıyoruz.

Çin'in, tarihsel olarak Doğu Türkistan olarak bilinen Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Uygur Türklerinin ve diğer Müslüman toplulukların en temel insan haklarını ihlal eden uygulamalarının tamamen ortadan kaldırılması için uluslararası camia ve İslam ülkeleriyle gerekli diplomatik çabayı göstereceğiz.

Millî Savunma: Ülke Güvenliğinin Sigortası

Ülkemizin güçlü bir savunma için güçlü bir orduya ve sürdürülebilir, vizyoner bir savunma sanayine sahip olması gerekmektedir. Tam demokratik Türkiye hedefinin önemli bir unsuru da güçlü ve hukuka bağlı bir TSK yapılanmasıdır.

Partimiz, ülke savunmasını bütüncül bir mesele olarak görmektedir. Risklere ve tehditlere karşı hukuk devletinin hizmetinde, modern, etkin ve güçlü bir TSK'nın varlığı güvenliğimizin teminatıdır.

Partimiz bölgemizde yükselen terör faaliyetlerinin ülkemizin güvenliği ve demokрасisi için en büyük tehditlerden biri olduğu bilinciyle terörle mücadelede hem bölge ülkeleriyle hem de uluslararası kurumlarla işbirliği içinde kararlı bir mücadele yürütülmesi gerektiğine inanmaktadır.

Çağımızın ihtiyaçlarına tam anlamıyla cevap veren, yüzyılın meydan okuma ve tehditleri karşısında her daim hazır olan çağdaş bir güvenlik anlayışını benimsiyoruz. Güvenlik bakış açımızın temelinde insanın onurunun korunması bulunmaktadır. 21. yüzyılın yeni meydan okumalarından terörizm, siber suçlar, göç hareketliliği vb. başlıklar, güvenliğin ancak uluslararası işbirlikleri geliştirilerek ve ortak sorumluluklar alınarak sağlanabileceğini ortaya koymaktadır.

Partimiz, bu farklı dinamiklerle mücadele edecek güvenlik birimlerinin kapasite ve kabiliyetinin en üst düzeye çıkarılmasını öngörmektedir. Bu adımlar atılırken, tam demokratik hukuk devletinin ilkelerine ve evrensel insan haklarına uygun en şeffaf ve etkili denetimin yapılması gerektiğine inanıyoruz.

Ülkemizin savunması anlamında güvenliğe yaklaşımımız ise altı temel dinamiğe yaslanacaktır: Birincisi; risk ve tehditler karşısında her türlü kapasite ve yeterlilik sorununu çözmüş modern bir orduya sahip olmayı hayati bir mesele olarak değerlendiriyoruz.

İkinci yaklaşımımız; ülkemizin Ortadoğu, Doğu Akdeniz, Ege, Kafkasya ve Balkanlarda önemli bir aktör konumunu tahkim edecek bir perspektifle güvenliğimizi ele almamızdır.

Güvenlik yaklaşımımızın üçüncü boyutu ise ülkemizin küresel ve bölgesel farklı düzlemlerdeki ittifak zeminleridir. Hem askeri ve siyasi hem de ekonomik çok taraflı ittifakların olduğu organizasyonlarla iş birliğimizin ve eşgüdümlü yaklaşımlar en üst seviyede korunurken, milli güvenliğimiz için gerekli güncellemeleri de hayata geçireceğiz. Özellikle Kuzey Atlantik İttifakı (NATO) içerisindeki pozisyonumuzun daha da etkin bir şekilde gelişmesi ve kuruluş gerekçesi olan kolektif savunma anlayışının tam anlamıyla yerleşmesi için çaba sarf edeceğiz.

Güvenlik yaklaşımımızda dördüncü unsur olarak enerji güvenliğimizin hayati öneme sahip olduğunu düşünüyoruz. Partimiz; Türkiye'nin enerji arzını ve çeşitliliğini garanti altına alacak politikaların hassasiyetle sürdürülmesine inanmaktadır.

Beşinci unsur olarak sınırlarımızın güvenliği konusunda tavizsiz bir şekilde davranılması gerektiğini düşünüyoruz. İlegal insan hareketliliğinin, terörizmin, uyuşturucunun ve her türlü kaçakçılığın önlenmesi için gerekli teknolojik altyapı ve insan kaynağının sürekli güncellenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Son olarak; çağımızın en yaygın güvenlik sorununa dönüşen Siber güvenliği de içeren Hibrid Savaş yöntemleri ile mücadele etmek için özel bir hassasiyet göstereceğiz. Bu hususta sürekli teknolojik güncelleme ve kapasite artırımının sağlanması için müstakil kurumsallaşma oluşturu-

racağız. Sadece güvenlik kuvvetlerimizin teknik kapasitesinin yanında, üniversitelerimiz ve özel sektörün de Hibrid Savaş yöntemleri ile mücadelede derinleşmeleri gerektiğini düşünüyoruz.

Küresel Yönetişimde Aktif Katkı: Siyasi, Ekonomik ve Kültürel Yeniden Yapılanma

Bugün insanlık kendi kaderi ile ilgili çok büyük ölçekli tehditlerle karşı karşıyadır. Partimiz; insanlığın ortak kaderini tehdit eden bu sorunlara karşı devletlerin ve ilgili sivil toplum unsurlarının da katılacağı geniş kapsamlı yeni değerler sistemine ve bunlara dayalı yeni konvansiyonlara ihtiyaç bulunduğunu düşünmektedir.

Milyonu bulan insan kayıpları karşısında bile vetoya dayalı blokajlar sebebiyle etkin bir Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) kararının alınmamasının oluşturduğu itibar kaybı sistemik kriz sarmalını oluşturan ana faktörlerden birisidir. Partimiz; bu çıkmazın konvansiyonlar ve mekanizmalar kullanılarak yapılacak ve en geniş katılımı desteklenecek bağlayıcı ve katılımcı bir reform ile aşılacağına inanmaktadır.

Partimiz; böylesi kurumsallaşmış bir koordinasyon için en uygun zeminin G20 platformu olduğuna inanmaktadır. G20'nin daha kurumsal bir nitelik kazanması böylesi bir küresel koordinasyon ve yönetim için bir zarurettir.

Partimiz; bölgesel örgütlerin ve aktörlerin BM sistemi içinde daha formel ve etkin bir rol oynamalarını sağlayacak yapısal düzenlemelerin krizlerin doğru bir şekilde yönetilmesini sağlayan sonuçlar doğuracağını düşünmektedir.

Uluslararası Kalkınma İşbirliği, Partimizin devletler ve toplumlar arasında önemli bir bağ olarak gördüğü bir alandır.

Partimiz; kalkınma işbirliklerinin uzun vadeli, sürdürülebilir ve ülkemize geri dönüşleri artıracak bir perspektifle yeniden yapılandırılmasını arzu-

lamaktadır. Ülkemize komşu bölgeler ile önemli stratejik alanların Türk ekonomisine katkı sunacak şekilde kalkındırılması siyasi ve ekonomik bir önceliğimiz olacaktır. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) ülkemiz için öncelikli bölgelerde uzun vadeli kalkınma projeleri yürütecek şekilde yeniden yapılandırılacaktır.

Uluslararası siyasi, ekonomik ve kültürel düzenin büyük sarsıntılar geçirdiği bir dönemde ülkemiz sahip olduğu zengin kültür mirası, eşsiz jeopolitik konumu ve iyi yetişmiş dinamik insan unsuruyla fark oluşturabilecek bir potansiyele sahiptir. Partimiz etkin dış politika anlayışımız ile ülkemizin küresel ve bölgesel ölçekteki yeni düzen kurma çabalarına aktif katkı sağlayacağına ve uluslararası sistemin edilgen nesnesi değil etken öznesi olacağına inanmaktadır.

SONUÇ

Milletimizin arzusu insan onurunun korunduğu bir Türkiye'dir. Partimizin temel hedefi insan hak ve hürriyetlerinin tam demokratik bir hukuk devleti eliyle teminat altına alınmasıdır.

Milletimizin hayali bütün farklılıkların özgür ve sorumlu bir şekilde kendisini ifade edebildiği bir Türkiye'dir. Partimizin varlık sebebi düşünce, ifade ve örgütlenme özgürlüğünü teminat altına almaktır.

Milletimizin beklentisi adaletin hiçbir imtiyaz ve bahane olmaksızın bütün vatandaşlara eşit uygulandığı bir Türkiye'dir. Partimizin ahdi demokratik hukuk devletinin hayata geçirilmesidir.

Milletimizin beklentisi gelirin adil bir şekilde bölüşüldüğü bir Türkiye'dir. Partimizin vizyonu sosyal adaleti gözeten, her bir vatandaşımıza iş üreten ve sağlıklı bir şekilde büyüyen bir ekonomidir.

Milletimizin arzusu dünya ile rekabet edebilen bir Türkiye'dir. Partimizin hedefi itibarlı, istikrarlı ve sürdürülebilir bir dış politikadır.

Milletimizin umudunu kıran ve yarınlарını tahrip eden sorunlar geleceğimizi esir alamayacaktır.

Türkiye yeterince geçmişte yaşadı. Türkiye'nin bugününü yönetemeyenler de hep geçmişe sığındılar.

Türkiye'nin dünkü sorunlarının farkındayız, bugün yapılması gerekenleri biliyoruz ve geleceği inşa edecek donanım ve kararlılığa sahibiz.

Partimiz dünü, bugünü ve yarını milletimizin hissiyatında buluşturacak yegâne adrestir.

Türkiye'nin geleceği aydınlıktır.

GELECEK PARTİSİ, bugünü inançla inşa etmek ve yarınlara umutla bakmak için milletimizle el ele yola çıkmanın adıdır.

GELECEK PARTİSİ milletimizin yarınıdır.

Gelecek bizimdir.

Gelecek milletimizindir.

Gelecek Türkiye'nindir.

